

376

Ўттиз иккинчи йил чиқиши
жуמודул-аввал 1439х – феврал 2018м

Кенг кўламли,
фикрий, сақофий журнал

Ал-Байй

Америка Сурия қўзғолонига Остона ва
Сочида эмас, Женевада яқун ясамоқчи

Россияга нисбатан Ислам,
Халифалик ва
Хизб ут-Тахрир хатари (1)

14

INTERNATIONAL MEETING ON SYRIA
Astana, May 3-4, 2017

Путин: Россиянинг халифалик давлати бўлишига Москва
асло йўл қўймайди
Нима учун Американинг Ўрта Шарқдаги сиёсати бундай
жиноят-устига қурилган?

376

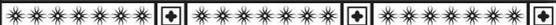
Ўттиз иккинчи
йил чиқиши
Жумодул-аввал 1439ҳ
Феврал 2018м

Нусха баҳоси

- Ливан 1000 лира
- Яман 30 риёл
- Туркия 1 доллар
- Покистон 1 доллар
- Австралия 2,5 доллар
- Америка 2,5 доллар
- Канада 2,5 доллар
- Германия 2.5 евро
- Швеция 15 крон
- Бельгия 1 евро
- Британия 1 евро
- Швейцария 2 франк
- Австрия 1 евро
- Дания 15 крон

Ўзбў сонда

- Америка Сурия қўзғолонига Остона ва Сочида эмас, Женевада яқун ясамоқчи..... 3
- Россияга нисбатан Ислон, Халифалик ва Ҳизб ут-Таҳрир хатари (1)..... 14
- Путин: Россиянинг халифалик давлати бўлишига Москва асло йўл қўймайди 23
- Нима учун Американинг Ўрта Шарқдаги сиёсати бундай жиноят устига қурилган? 25
- Аср келишуви янгича кўринишдаги эски тил бириктирувдир! 33
- Молиявий сиёсатларни режалаштириш: Умумий даромадлар (5) 39
- Имоми Аъзам: Абу Ҳанифа Нўъмон .. 44
- **Олам муслмонлари хабарлари** 51
- **Қуръони Карим суҳбатида** 56
- **Жаннат боғлари:** Росулulloҳ ﷺ ҳадисларини улуғлаш ва ундан юз ўгирганларни беҳурмат қилиш 71
- Муслмонларга қарши жосуслик қилиб, маълумот ташувчи барча жосуслар учун бир нома 78
- **Сўнгни сўз:** Ғута фожиаси: Ғута режимга қарши намойишларда илғор бўлгани учун ундан ўч олишмоқда..... 79
- Ибн Зойид Отатуркнинг изидан кетмоқда..... 80

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

АМЕРИКА СУРИЯ КЎЗҒОЛОНИГА ОСТОНА ВА СОЧИДА ЭМАС, ЖЕНЕВАДА ЯКУН ЯСАМОҚЧИ

Хоинлик конференциялари ва мусулмонларга қарши тил бириктирув:

Суриядаги тоғут Асад режимига қарши кўзғолонга барҳам бериш амалиёти Женева, Остона, Вена, Риёз, Москва ва Сочида кетма-кет конференциялар ўтказилишига гувоҳ бўлди. Бу конференциялар орқали АҚШ бошчилигидаги ўйинчиларнинг мақсадларини аста-секин амалга ошириш кўзланган эди. Уларнинг мақсадлари – у ердаги исломий қувватни тугатиш, илмоний конституцияни жорий қилиш орқали илмоний бошқарув низомини яратиш ҳамда Башарга альтернатив сифатида, Америкага малай ҳокимни ўрнатишдан иборатдир. Конференциялардаги энг хатарли иш қуйидагилардир:

Сурия устидан васийлик қилиш ҳуқуқи ташқи кучларга, аниқроғи Америкага берилади.

Сурия аҳлининг, аниқроғи мусулмонларнинг ҳақиқий роли четга сурилиб, ечимлар уларга мажбуран юкланади. Бу ечимлар мусулмонлар ўртасида қарама-қаршиликларни кўзғашга асосланади.

Мусулмонлар ўртасида қарама-қаршиликларни кўзғаб, мусулмон аҳоли орасидан келиб чиқмаган, қўллаб-қувватловчи давлатлар ҳукмронлиги остида бўлган ва бир неча томонга садоқат билдирган мухолафат яратилади.

Қўллаб-қувватловчи давлатлар уларни сотиб олишга ҳамда янада кўпроқ малайлик қилувчи ва буйруқларга бўйсунувчи кимсаларни уларнинг орасидан саралаб олиш мақсадида доим уларни алмаштириб туришга таянади.

Аҳвол шу даражага етиб бордики, бу конференцияларнинг айримлари ёлғондан ўзларини «халқни тамсил қилувчи вакиллар» дея даъво қилган мухолафат аъзоларининг иштирокисиз ўтказилди. Маълумки, Ғарб бу хорижий сиёсий мухолафатнинг бир-бирига номувофиқ, хохиш-истаклари турлича ва халқни тамсил этмайдиган бўлишини, хатто у заиф бўлиб, уни бошқариш

кулай бўлишини қаттиқ истади... Дарҳақиқат, бу конференцияларнинг Америка белгилаган ечимни қадамма-қадам амалга оширишга ҳисса қўшиши келишилган эди... Маълумки, бундай конференцияларга улкан маблағ сарфланади, уларни Ислому ва Халифаликни тиклашга ҳаракат қилувчи, мусулмонларга душман бўлган давлатлар бошқаради. Хулоса қилиб айтганда бундай конференциялар том маънода хоинлик конференцияларидир ва мусулмонларга қарши тил бириктирувдир.

Женева-1 конференцияси Америка ечимининг асосидир:

Дарҳақиқат, Америка Женева-1 конференциясини, аниқроғи ундаги «бетараф ўтиш даври бошқарув ҳайъатини тузиш»га алоқадор бўлган бандни ечимга асос қилиб олишга эришди. Бу банд куйидагича: «Бетарафлик муҳитини яратишга қодир бўлган ўтиш даври бошқарув ҳайъати тузилади. Ўтиш даври жараёни ўша ҳайъат яратган муҳитда кечади. Ўтиш даври бошқарув ҳайъати тўлиқ ижрочи ҳокимият ролини бажаради. У ҳозирги ҳукуматдан ҳамда муҳолафат ва бошқа ташкилотлардан ўзига аъзоларни қўшиши мумкин. Бу ҳайъат ўзаро розилик асосида тузилиши лозим». Америка бу бандни кўзланган мақсадни ўзи истаганидан ҳам яхшироқ рўёбга чиқаради деб ўйлаган эди. Бироқ, бу банд белгиланган пайтда – майдондаги мавжуд вазият сабабли – уни ижро қилиш имконсиз эди. Уни ижро қилиш учун мукамал бошқарув тузилмасини, яъни жиноятчи малайи Башар ўрнини эгаллайдиган малай ҳокимни тайёрлаш керак эди. Шунингдек, бунинг учун янги сиёсий доирани ташкил этадиган янги сиёсий шахсларни ҳам тайёрлаш керак эди. Ана ўшанда улардан ҳукуматлар ташкил қилиниб, бош вазир тайинланади ва парламент депутатлари ҳам улардан сайланади. Бундан ташқари мазкур бандни ижро қилиш учун янги малай бошқарувнинг сақланиб қолишини таъминловчи хавфсизлик хизмати раҳбарларини... ҳамда юрт хавфсизлиги бошқарувини Америка манфаатига топшириб қўювчи ва ҳар қандай ички хатарни олдини олувчи ички хавфсизлик кучлари раҳбарларини... шунингдек, юртнинг ташқи сиёсатида ҳокимият билан бирга юришга тайёр бўлган армия кўмондонларини тайёрлаши керак. Америка мусулмонлар иродасини синдириш ва уларнинг исломий лойиҳага нисбатан тутган позициясини ўзгартириш учун вақтга муҳтож. Бундан ташқари, қуролли гуруҳлар етакчилари Женевадаги сўнгги конференцияда қабул қилинган ечимнинг сиёсий йўналишига мувофиқ юришлари учун Америка уларни сотиб олишга ҳам муҳтож.

Шунинг учун биз кўряпмизки, Америка ечим учун Женева-1 қарорлари асос бўлишини доим эслатишга уринмоқда ва Сочида бўладими ёки бошқа жойдами фарқсиз ечимни ундан ўғирлаш уринишларининг барчасига тўсиқ қўймоқда. Бу ерда олдингидан аҳамияти кам бўлмаган ва ечимни ортга сураётган жиҳат ҳам бор. Бу жиҳат мумкин қадар кўпроқ вайронагарчиликларни келтириб чиқаришдир. Бундан кўзланган мақсад – қайта қуриш ишларидан манфаатдор, бу ишлар уларнинг ва ширкатларининг бюджетига улкан фойда келтирадиган давлатларда қайта қуриш ишлари бўйича семинарлар ўтказишдир. Шунингдек, бу ерда ҳаммасидан ҳам аҳамиятли бўлган, Америка уни бирламчи ишлари бошига қўйган томон бор. Бу томон шуки, Америка мумкин қадар кўпроқ қирғин бўлишини, одамлар қувғин бўлиб қочоққа айланишини ва уларни энг ёмон ҳаётий шароитда кун кечирадиган қилиб қўйишни истамоқда. Бундан эса, Уматнинг АҚШ малайлари бўлган ҳокимларга қарши яна бош кўтаришини олдини олиш кўзланган.

Шунинг учун Америка Суриядаги вазият Женева-1 бандларини белгилашнинг ўзи билан якунига етади деб ҳисобламади, балки у Америка истаган ечимни кафолатлайди, бироқ бу қоғоздагина бўлади деб билди. Шунга кўра, у келажакда Суриядаги бошқарув ўзига тобе бўлишини кафолатловчи ишни амалда таъминлаш керак деб ҳисоблади. Кейин, Америка Сурияда Башар Асад бошқарувини ўзига малай ва у қолиши керак деган эътиборда иш юритмоқда. Шунинг учун у сергак туриб бошқарувни унинг қўлидан чиқариш уринишларининг барчасига тўсиқ қўйишни истамоқда.

Шу ўринда эслатиб ўтиш ўринлики, халқаро қонунга кўра, Женева-1 конференцияси бандлари бирортаси учун мажбурий эмас ва у Хавфсизлик кенгаши уставининг еттинчи бўлими остида чиқарилмаган. Шунингдек, бу бандларда Сурия режими раҳбари қонхўр Башар ва Сурия халқига нисбатан жиноятларни содир этган унинг қўллаб-қувватловчилари қисмати аниқ белгиланмаган. Аслида кўзланган мақсад ҳам шу эди. Ушбу конференцияларни бошқараётган Америка (ва у билан бирга Россия) тузоқ вазифасини ўтовчи бандларни белгилаб ўйин қилишни яхши билади. У ўзига муносиб келмаган бандларни четлатади, ўз манфаатларига мос келмаган бандлар устида

музокара қилиб уларни алмаштиради. У ўз манфаатларига мос келувчи бандларни музокаралар орқали мажбуран юклашни режа қилмоқда ва у ҳарбий йўл билан бунга имкон берадиган ҳолатни пайдо қилмоқчи. Унинг бундаги умумий режаси ҳар икки тарафни ҳолдан тойдириш билан якунига етади. Чунки бу ҳолат ҳар икки тарафнинг у истаган нарсага таслим бўлишига олиб келади. Асадни ҳокимиятда қолдириш учун Сурия режими ва у билан бирга Россия унинг қисматини ўз ичига олмаган банддан фойдаланади. Бу банд Америка, Европа давлатлари, Туркия ва Саудияга Асаднинг ҳокимиятда қолиши ёки қолмаслигига нисбатан ўз позицияларини ўзгартиришга йўл беради. Улар ўз манфаатларига ва майдондаги воқеаларга мувофиқ ўз позицияларини ўзгартирадilar. Шунинг учун биз бу масалада уларнинг позицияси беқарор бўлиб тез-тез ўзгаришига гувоҳ бўлмоқдамиз... Бошқача айтганда, Женева-1 конференцияси ечим асоси, дея ҳисобланган бандни, яъни ўтиш даври ҳайъати тузилишини тасдиқлади. Бу бандга кўра, ҳар бир тараф АҚШ истакларини қанчалик амалга ошира олишига қараб ё қабул қилинади ёки рад этилади. Шунингдек, Асад қисмати қасддан эътиборсиз қолдирилади.

Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, Женева-1 конференцияси қарорларини барча томонлар, энг аввало муҳолафат деярли бир овоздан қабул қилади. Муҳолафат ўзининг заифлигини ҳисобга олиб, ўзи учун нажотни шу конференцияда кўрмоқда. Айниқса Россиянинг бевосита ҳарбий аралашувидан кейин унинг умиди шу конференцияга боғланган. Бу конференция халқаро ечим очқичи бўлиб қолди. Ҳатто бошида унга рози бўлган Сурия режими ҳам бу конференция қарорларидан бошқасини эълон қила олмай қолди. Бирок у Женева-1 конференцияси Асаднинг ҳокимиятда қолиши муддатини белгиламади деган баҳона билан конференцияда қабул қилинган «ўтиш даври бошқаруви» бандини муҳокама қилишдан ўзини олиб қочиб, аввал террорга қарши курашиш банди муҳокама қилинишига эътиборини қаратди. Муҳолафат эса, ўтиш даври бошқаруви бандини муҳокама қилишни ва аввал Асадни ҳокимиятда қолдирмасликни қатъий талаб қилди. Конференциялар шунинг учун муваффақиятсизликка учради ва ортга сурилиб рақамлар остида (қайта-қайта) ўтказилди...

Женева-1 конференциясидан кейин бир неча конференциялар ўтказилди. Юқорида айтиб ўтганимиздек, Америка бу конференциялар давомида «ўтиш даври бошқаруви» бандининг ижроси учун замин тайёрлади. Дарҳақиқат, бу конференцияларда «ўтиш даври бошқаруви» бандини рўёбга чиқаришга қаратилган мақсадларнинг барчаси амалда рўёбга чиқади. Бу билан Американинг ечимни ўз манфаатига мувофиқ тартибга келтириши учун замин тайёр бўлади ва унинг ҳомийлигида ўтган сўнги Женева конференциясига зид бўлган ечим кулайди. Де Мистура Женева-7 конференцияси якунида шундай деди: «Женевада биз қилаётган ишларнинг барчаси режим делегацияси билан муҳолафат делегациясини мумкин қадар бир-бирига яқинлаштириш ҳамда Сурия келажаги учун керакли ҳужжатларни тайёрлаш чоралари холос. Бу чоралар Сурия фожиасига якун ясаш учун тасодифан келиши мумкин бўлган, халқаро келишувга мос ечимга тайёргарлик кўришдир». Де Мистура айтган бу сўзлар кетма-кет ўтказилаётган бу конференциялар Американинг якуний ечимига замин тайёрлашини ифодаламакда. Албатта бу ечим асло низолашаётганлар тарафидан келмайди, балки хориждан, яъни халқаро келишувлар, аниқроғи Америка тарафидан келади.

Америка Женева-1 қарорларини рўёбга чиқариш учун энг жирканч жинойатларни содир этмокда:

Америка юқорида биз айтиб ўтган нарсаларни амалга оширишга ҳамда ишларни ўз манфаатига мувофиқ қарор топтиришга замин тайёрлаш учун Эроннинг ҳарбий аралашувига кўз юмди. Эрон, Ливан ва Ироқдан келган қуролли тўдаларни қўллаб-қувватлаганида ҳамда улар энг жирканч жинойатларни содир этганда ҳам жим қараб турди. Америка уларнинг турли қирғин қуролларини қўллашларига рухсат берди. Айни пайтда қуролли гуруҳларга берилган қуролларнинг экстремистлар қўлига тушиб қолиш хавфи бор, деган баҳона билан бошқа давлатларнинг қуролли гуруҳларни қурол билан таъминлашига тўсиқ қўйди. Шунингдек, у учини тақиқланган зоналарни белгилаш тўғрисида халқаро қарор чиқарилишига қарши чиқди. Бу эса, фуқаролар устидан портловчи бочкалар ташланиши учун ҳаво бўшлиғини режим учоқларига очик қолдирди. Америка бу билан халқ базасини кўзғолонга ҳамда қуролли гуруҳларга қарши қилишни ва халқни қуролли

гуруҳлардан узиб қўйишни кўзлади. Бирок, Сурия режими эришган шунча қўллаб-қувватловларга ҳамда мусулмонларга нисбатан у содир этган барча жиноятларга қарамай, бу режим одамларнинг унга қарши қўзғалиши қаршисида бардош билан тура олмади. Бу эса, Американи Россияга таянишга мажбур қилди. Сўнг, уларнинг ўртасида бўлиб ўтган яширин манфаатлар келишувида Россиянинг бевосита ҳарбий аралашувига келишилди. Бунинг натижасида 2015 йил 30 сентябрда унинг аралашуви юз берди. Ҳатто шу санагача, яъни Россиянинг тўғридан-тўғри аралашувига қадар фақат Женева-1 ва 2 конференцияларигина ўтказилган эди.

Россиянинг тўғридан-тўғри аралашуви юз беришидан олдин 2015 йил ўрталарига қадар ахборот воситаларида ва расмийлар баёнотларида Асаднинг тўсатдан кулаши кутилаётгани ҳақида кўп гапирилган эди. Нью-Йорк Таймс газетаси 2015 йил 17 июлда Обаманинг куйидаги сўзларини келтирди: «Россия президенти жаноб Владимир Путин мен билан боғланиб Сурия ҳақида гапира бошлаганида мен руҳланиб кетдим. Ишонаманки, руслар Сурия президенти Башар Асад режими Сурия ичкарасида янада катта майдонларни қўлдан бой бераётганини кўриб туришибди. Сурия режимини эгаллаш ёки уни тугатиш имконияти узил-кесил ҳал қилинмаган бўлса-да, бироқ унинг кулаши кундан-кун катталашаётган хавфга айланди. Бу эса бизга руслар билан сўзлашув олиб бориш имконини беради».

Бу ерда шуни айтиб ўтиш ўринлики, Женева-1 конференцияси 2012 йили ўтказилди. Икки йилдан кейин, яъни 2014 йили Женева-2 конференцияси ўтди, яна икки йилдан кейин, яъни 2016 йили Женева-3 конференцияси ўтказилди. Бирок, 2017 йилнинг ёлғиз ўзида, яъни Россия назоратида Остона конференциялари ўтказила бошлаган йилнинг ўзида Женеванинг бешта конференцияси бўлиб ўтди ва бу конференцияларда аҳамиятга молик қарорлар қабул қилинмади. Бу шуни кўрсатадики, Америка Сурия масаласидаги ечим ўзи назорат қилаётган Женева конференцияларидан Россия назоратидаги Остона конференцияларига ўтиб кетишидан кўрқди. Шунинг учун у ечим фақат Женевада бўлиши лозимлигини барчага эслатиб қўймоқчи бўлди. АҚШ мулозимларининг ҳаракатлари ва баёнотларидан кўриниб турибдики, улар Россиянинг ечим пишириб тайёрланганидан

ошхона бўлиш уринишларига – у Москва ёки Остонада бўладими, ёки Сочида ва Россия танлаган бошқа жойда бўладими ҳеч бир фарқсиз – қарши курашди.

Маълумки, Россия аралашуви юз бериб ҳарбий мувозанатни бир йил ичидаёқ режим фойдасига ўзгартирганидан кейин, аниқроғи Эрдоган содир этган хиёнат туфайли режим кўли билан Халаб қулаганидан кейин Женева конференциялари билан бир қаторда Остона конференциялари ҳам ўтказила бошлади. Бу конференцияларнинг эътибори фақат ҳарбий томонгагина қаратилиши ҳамда Россиянинг жангари гуруҳлар устидан режим фойдасига ғалаба қилишини рўёбга чиқариш устида ишлаши чизиб берилган эди. Бундан кўзланган мақсад мухолафатни Женевадаги якуний ечим музокараларига синиб заифлашган ҳолда киришга мажбурлаш ва унга ечим шартларини юклаш эди. Бироқ юз берган нарса шу бўлдики, Америка Женевада ечим учун тузган режага Россиянинг рози эмаслиги кўриниб қолди. Россия Сочи конференциясини ўтказишга чақирди. У шу орқали ечимга алоқадор ҳарбий бўлмаган жиҳатларни муҳокама қилишга ҳаракат қилди. Жумладан у, Америка бевосита ўзи ёки Саудия ва Туркияга ўхшаган малайлари орқали назорат қилиб келган хорижий мухолафат ролини чеклашга ҳаракат қилди. Россия мухолафатнинг ролини парчалаб кичрайтиришга ҳамда Москва платформасига ўхшаган ўзига қарам платформани пайдо қилиш орқали ўзига қарам бўлган бошқа мухолафатни яратишга ва унга асосий ролни беришга ҳаракат қилди. У Америкага қарам ҳисобланган мухолафатга агар у Сочи конференциясида иштирок этмаса оғир салбий натижаларга йўлиқишини айтиб таҳдид қилди. Бу таҳдидлар Россиянинг Хмеймим ҳарбий базасидан йўлланди. Бу эса, мухолафатга жиддий ҳарбий таҳдид йўлланганини англатади. Россия Сочи конференциясини кенг ваколатга эга бўлган Сурия халқининг конференцияси қилиб кўрсатиш учун унга 1600 кишини таклиф қилди... Булар шуни кўрсатмоқдаки, Россия худди Америкасиз ечимга эгадек иш юритмоқда. Аммо Остона конференциясида қатнашишга ҳам, унда кузатувчи бўлишга ҳам рози бўлмаган Америкага келсак, у ўзининг йўлидан бошқа йўл орқали, яъни Женевадан бошқа йўл орқали ечим қўлга киритилишига йўл қўймайди. Ҳатто у Россиянинг ечимда шерик бўлишига ҳам рози бўлмайди. У ечим

учун ўтказиладиган тинчлик музокаралари фақат Женевада бўлишини хоҳлайди, шунингдек ечим масаласида ўзи билан ҳамфикр бўлган мухолафатгагина рози бўлади. Албатта, Америка Сурияда сиёсий ечимни жорий қилиш амалиётини бирдан-бир назорат қилувчи фақат ўзи бўлишини жуда-жуда хоҳлайди.

Шу ўринда айтиш мумкинки, Россия ўзининг вайрон қилувчи ҳужумлари орқали майдондаги ҳарбий вазиятни режим фойдасига ўзгартирди. Америка эса бевосита аралашувдан тийилиб, Россиянинг аралашувига таянди. Мана шундан кейин Россия Сурияда асосий таъсир ўтказувчи куч сифатида иш юритадиган бўлиб қолди. У бу ерда ғолиб ва мағлуб бор, яъни мухолафат менинг кўрсатмаларимга бўйсунини лозим деган эътиборда ечимни мажбуран жорий қилишга ҳаракат қилди. Мухолафатнинг Сочи конференциясини ва бу конференциянинг мутега айлантирувчи шартларини рад этиши Россияга кучли зарба бўлгани шубҳасиз. Шунингдек, юз берган бу ишнинг келгуси босқичга таъсир қилишида ҳам шубҳа йўқ. Агар Россия мухолафатга қарши чиқиб ҳужумларини кучайтирса, бу унинг Америкага қарши урушга кирганини англатади. Чунки мухолафат ўздан келиб чиқиб рад этишга қарор қилмади, балки бу Американинг қароридир. Лекин мухолафатнинг конференцияда иштирок этишини тақиқловчи қизил чирок ёқилгач, Россиянинг хор қилувчи шартларидан қутулиш фурсати келганини мухолафат билди ва сўнгги дақиқаларда конференцияга қарши чиқди... Агар Россия Сочи конференцияси муваффақиятсизликка учраши натижасида ўзига етган хорликни кўшимча жиноятларни содир этиш билан қарши олмаса, демак у Американинг ечимни ўз кўлидан чиқиб кетишига йўл қўймаслигини ва шунга асосланиб иш юритиши лозимлигини тушунган бўлади. Ана шунда у аслида Сочи конференцияси Женевада ўтказилишини хоҳлаганини даъво қилади.

Аммо, ўз ихтиёри билан иш қилишга эга бўлмаган, қўллаб-қувватловчи давлатлар кўрсатмаларига мувофиқ юрадиган бахтиқаро мухолафатга келсак, у конференцияда қатнашмаслиги тўғрисида сўнгги лаҳзада кўрсатма келганидан кейингина Сочи конференциясини рад этиб, унда қатнашмасликка қатъий қарор қилди. Сўнг, ўзининг

қатнашмаганини ғалаба деб ҳисоблади. Аслида эса, у Америка тузиб берган режага мувофиқ ҳар бир нарсдан олдин ечимни бошқаришда Россиянинг муваффақиятсизликка учраганини кўрсатиш, ечим фақат Женевада бўлади, деган фикрни мустаҳкамлаш учун конференциянинг сўнгги лаҳзасида уни муваффақиятсизликка учратиши керак бўлди. Чунки Америка ечимда ўзи учун шерик бўлишига рози бўлмайди. Олдин айтганимиздек, у Суриядаги бошқарув ўзига қарам бўлиб қолиши лозим, деб ҳисоблайди ва бундан нарига ўтишига йўл бермайди.

Эй, бутун Ислом оламидаги, хоссатан Суриядаги мусулмонлар:

Бу конференциялар Суриядаги мусулмонларнинг ҳокимларга қарши кўзғолони устидаги глобал тил бириктирувнинг бир томони холос. Америка Суриядаги янги вазиятни шу конференциялар орқали тўлиқ ўз қўлида ушлаб қолишни истамоқда. Бу конференциялар мухолафатнинг буюк давлатлар ҳамда қўллаб-қувватловчи давлатлар аралашуви ва босимига бўйсунувчи эканини исботлади. Шунингдек, ечимнинг ҳар бир бўлимини Америка назорат қилиши ва унинг асосий ҳужжатлари Америка қўлида экани ушбу конференцияларда ҳеч шубҳа қолдирмайдиган даражада исботланди.

Бу конференцияларда мухолафатнинг Женева-1 конференциясининг куйидаги бандларига кучли боғлангани кўринди: 1) Ўтиш даври ҳайъати тузилишини талаб қилиш. 2) Жанглар ва бомбардимонларнинг тўхтатилишини талаб қилиш. 3) Асир ва маҳбуслар озод қилинишини талаб қилиш. 4) Шаҳарлар қамалини бекор қилинишини талаб қилиш. Булар мухолафатнинг заифлигини, тиланчилиги ва мағлубиятини ифодалаган талаблардир. Шунингдек, бу конференцияларда мухолафатнинг Америка эълон қилган «террорга қарши кураш» шиори остида Исломга қарши курашни қабул қилгани ҳам кўринди.

Ушбу шубҳали конференциялар шу тарзда ўрганиб чиқилганидан кейин бу конференциялардаги энг заиф томон хорижий сиёсий мухолафат экани очик кўринади. Чунки бу мухолафат бош кийим попугидек хўжайинларининг буйруғи билан ҳаракатга келадиган бўлиб қолди. Мухолафатнинг тарқоқлиги, одамларни тамсил этмаслиги, ҳеч қандай тажрибага

эга эмаслиги ва сиёсатда нўноқлиги кўринди. У қўллаб-қувватловчи давлатлар бири-бирига отиб ўйнайдиган коптокка ўхшаб қолди. Бу давлатлар уни бошқаларнинг лойиҳаларини қабул қилишга ва очиқ хиёнатлиги кўриниб турган қизил чизиқларга риоя қилишга мажбурлашмоқда.

Халқни тамсил этишини даъво қилган бу мухолафат Женева-1 конференцияси қарорларини қабул қилди. Ҳолбуки, бу қарорлар Америка томонидан белгиланган бўлиб, халқ талабларидан йироқ қарорлардир. Бу мухолафат Американинг ушбу Умматга ва унинг динига қанчалик душманлик қилаётганини, (Исроил)ни қўллаб-қувватлаётганини кўрмаяптими?! Қуролли гуруҳларни заиф ҳолда қолдириш учун Америка уларнинг қирғин қуроллари билан қуролланишига қарши чикди. Сурия режими одамлар устидан портловчи бочкаларни ташлай олиши учун Америка хавфсиз ҳудудлар ва учиш тақиқланган зоналар белгиланишига қарши чикди. У Сурия режимининг жинойтларига, Эрон ва Россиянинг аралашувиغا, Сурия аҳлига қарши кимёвий қуроллар қўлланишига жим қараб турди. Шунингдек у, Асадни ва унинг хавфсизлик хизматини ўз ўрнида сақлаб қолишга ҳаракат қилмоқда. Мухолафат буларни кўрмаяптими?!

Биз ўзини «мухолафат» дея номлаган сохта мухолафатчиларга шундай савол йўллаймиз: Сизлар халқ сайлаган ва халқни тамсил этувчи вакиллармисиз?! Сизлар ҳақиқатан ҳам халқнинг талабини ифодалайсизми?! Сизлар қўллаб-қувватловчи давлатлар чангалида эмасмисиз?! Ҳақиқатан ҳам уларнинг буйруқларини бажармайсизми ва қизил чизиқларига риоя қилмайсизми?!

Америка ва ундан бошқа Сурия низосига аралашган давлатлар Сурия режимига мухолафат бўлиши зарурлигини ҳамда унинг қанчалик муҳимлигини биладилар. Агар режим қуласа ҳокимиятни эгаллашга номзод шу мухолафат бўлгани учун у бажарадиган ролнинг муҳимлигини ҳам биладилар. Шунинг учун улар мухолафатни одамлар танловидан йироқда пайдо қилдилар, унинг ролини белгилаб бериб аъзоларини эътибор билан саралаб олдилар. Россия ҳам бошқа мустамлакачи давлатлар каби бу ролнинг муҳимлигини билади. Шунинг учун у ўзидан бошқаларга намуна бўлиш учун бу ролга жиддий қаради.

Ҳақиқатан ҳам мухолафатнинг бу роли хатарлидир. Шунинг учун бу ифлос ўйиндан воз кечиш мухолафат қилиши керак бўлган энг яхши ишдир. Мухолафат тарқалиши ва одамларга сиёсий етакчиликни танлаш ихтиёрини бериши лозим. Чунки шу сиёсий етакчилик одамларнинг истакларини ифодалайди, уларни тил бириктирувлардан ва уларга қарши содир этилаётган жиноятлардан халос этади ҳамда Аллоҳнинг ҳукмини барпо қилади. Ўзларининг шахсий манфаатлари билан овора бўлаётган мухолафатнинг тубан маънавиятига қарама-қарши ўлароқ Суриядаги мусулмонлар маънавияти жуда ҳам баланд бўлиб, Аллоҳдан мадад олади. Ҳа, Суриядаги мусулмонлар ўз истакларини ифодаловчи, бундай мухолафатларни рад этувчи ҳақиқий етакчиликни изламоқда.

Эй, Суриядаги мусулмонлар:

Ўзингиз гувоҳ бўлаётган халқаро ҳужум ва тил бириктирув устидан фақат рошид Халифаликни тиклаш орқалигина ғолиб келиш мумкин. Чунки рошид Халифалик барча мусулмонларни динга ёрдам бериш устида бирлаштиради ва ҳар қандай ташқи тажовузга чек қўяди. Халифаликни барпо қилиш Аллоҳ сизларга юклаган фарзидир. Сизнинг ҳаётингиз рошид Халифалик бағридагина ўнгланиб қарор топади. Чунки, Халифалик давлатида Ислом ва унинг аҳли азиз, куфр ва унинг аҳли хор бўлади.

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

«Аллоҳ сизлардан имон келтирган ва яхши амаллар қилган зотларга худди илгари ўтган (имон-эътиқодли) зотларни (ер юзига) халифа қилганидек уларни ҳам ер юзида халифа қилишни ва улар учун Ўзи рози бўлган (Ислом) динини ғолиб-мустаҳкам қилишни ҳамда уларнинг (аҳволини) хавфу-хатарларидан сўнг тинчлик-хотиржамликка айлантириб қўйишни ваъда қилди. Улар Менга ибодат қилурлар ва Менга бирор нарсани шерик қилмаслар. Ким мана шу (ваъда)дан кейин куфрони (неъмат) қилса, бас улар итоатсиз кимсалардир»

[Нур 55] □

РОССИЯГА НИСБАТАН ИСЛОМ, ХАЛИФАЛИК ВА ҲИЗБ УТ-ТАҲРИР ХАТАРИ (1)

Абдулҳодий Фоур роҳимахуллох

Ал-Ваъй: Ушбу мақолани азиз устозимиз Абдулҳодий Фоур Абу Маҳмуд роҳимахуллох ҳаётлик даврларида ёзган эди. Маълумки, у киши Ўзбекистон, Тожикистон ва Қирғизистон... каби поссовет давлатларидаги мусулмонлар вазиятидан яхши хабардор бўлган. Ал-Ваъй журнали буни нашр қилишни лозим топди. Чунки мақолада Россиянинг мусулмонларга ва уларнинг рошид Халифалик давлатини барпо этиш лойиҳасига нисбатан мақсадлари аниқ фош этилган... Зеро, Россия бугунги кунда мамлакат ичкараси, қўшни давлатлар ва бутун дунёда, жумладан, Сурияда, айна лойиҳага қарши уруш олиб бормоқда. Бу мақола бизга Имом Шофеий роҳимахуллохнинг мана бу сўзларини эслатди:

Баъзи қавм ўлди-ю, улуғ амаллари қолди

Баъзи қавм яшади-ю, ўзлари ўликдек қолди

2011 йил март ойида Сурия қўзғолони бошланиши билан президент Путиндан тортиб, унинг ташқи ишлар вазири Сергей Лавров, Россия армияси қўмондонлари, хавфсизлик хизмати ходимлари, кўплаб мансабдор шахслар ва сиёсатчилар, ҳатто ёзувчи ва муфаккирларгача, барчаси Халифаликдан, «экстремистик ислом»дан ҳамда ўзлари терроризм, дея сифатлаб, бутун мамлакат ва инсонларга, ҳатто мусулмонларнинг ўзига ҳам таҳдид солади, деб даъво қилиб келишган исломдан огоҳлантиришни бошлашди... Турли йиғин ва тадбирларда ўз ташвишларини билдириб, бу билан Исломнинг бошқарувга келиши улар учун жиддий хавф туғдиришини, ўзларининг Ислом ва мусулмонларга нисбатан қаттиқ адоват сақлаб, тарих давомида уларга қарши қатор жиноятлар содир этиб келишганини тасдиқлаб қўйишди. Дарҳақиқат, унинг даҳшатли жиноятлари фақат миллионлаб мусулмонларни қатли ом қилиш ва ўн миллионлабини ўз юртларидан кўчиришга чекланмади. Балки, Исломга андак алоқаси бор ҳар бир нарсани йўқ қилишгача етиб борган бўлиб, уларни қабоҳат ва жирканчликда Испания инквизиция судларига тенглаштириш мумкин.

Россия ҳукмдорларига ўзларининг тарихи нақадар қонли, шармандали ва қабиҳ экани яхши маълум. Зеро, Ислом ва мусулмонларга нисбатан нафрат позицияси аجدодларидан қолган меросдир. Тарихда аждодларининг мусулмонларга нисбатан жирканч жиноятларни содир этишганини ўзлари ҳам, қўшни

давлатлар раҳбарлари ҳам яхши билади. Шу боис уларнинг ичидаги адоват ва нафратлари ҳамон уларни ўз юртлари ва қўшни давлатларидаги Ислом ва мусулмонларни йўқ қилиш ҳақида ўйлашга мажбур қиляпти. Шунинг учун ер юзининг бирор қисмида Исломнинг ҳокимиятга келиши, улар учун даҳшатли тарихий ҳодисадир. Чунки бу нарса уларнинг ҳокимиятини йўқ қилиб, тахт ва режимларини ағдаради ҳамда уларнинг эътиқод ва фикрларини нафақат ўз юртларида, балки қўшни юртлардаю бутун дунёда емириб ташлайди. Ислом бошқарувга келса, барча сохта қилмиш ва зулмларини супуриб, ботил ва алдовларини илдизи билан қўпориб ташлашини ҳам билишади. Зеро, Халифалик давлати заифлашгандан кейин, хусусан, 1924 йил 3 март куни унинг ағдаришганини эълон қилишгач, унинг ерларини истило қилиб, хоҳлаган жойларини ўзлаштириб олишган эди. Кейин ўзлари ҳукмрон бўлиб олишган исломий юртлардан Исломни суғуриб ташлашга ҳаракат қилиб келишди. Натижада, Россия ва Совет иттифоқидаги мусулмонларда Ислом борасида саводсизлик кенг тарқалиб, фақат баъзи мусулмонларда руҳий жиҳатдан ва юриш-туришларида бир оз ислом сақланиб қолди, холос. Энди, қўлга киритишган шунча ишлардан кейин Исломнинг қайта тикланиши улар истамаган, тасаввур ҳам қилмаган ишдир.

Ҳа, Ислом ер юзининг бирор давлатида ҳокимиятга келса, бу улар учун улкан, даҳшатли ҳодиса бўлади. Негаки, аслида, у тарихий ҳодисагина эмас, балки ер юзи ва ундаги инсонларга жон ато этувчи, уларни кучли ва тўхтовсиз ҳаракатга ундовчи сиёсий фаолиятдир. Шунингдек, бу – денгиз тўлқинлари мисол қаердан ўтса, албатта ўз таъсирини ўтказувчи тадбир ва кампанияларга ундайдиган, тарих ва географияни ўзгартириб юборадиган сиёсий фаолият ҳамдир. У – халқлар, қабилалар ва одамларнинг водийлар ва ялангликлардаги тубан ва қоқоқ йўналишини булутларга туташ тоғу чўққилардек илғор йўналишга ўзгартириш билан тарихни ўзгартиради. Шунингдек, у – сохта чегараларга ҳамда қаттол тамагирликка чекланиб қолган тушунчаларни жонли ҳаракат, маърифат, ҳидоят ва инсоний масъулият сари қаратилган ҳаракатга ўзгартириш билан географияни ўзгартиради. Бу фаолият ер юзи ва ундаги инсонларга Ислом тузуми билан ҳамда ўзининг барча турдаги моддий ва маънавий қадриятлар ўртасида тенглик пайдо қиладиган кучли ҳаракати билан жон ато этади.

Дарҳақиқат, ўтган асрнинг тўқсонинчи йилларида Ўрта Осиё, Кавказ, Россия минтақалари ва Хитойдаги Шинжон вилояти халқлари бутун дунёни эсанкиратиб қўйди. Бу юртлар

хукмдорлари халқларнинг Исломга нисбатан бунчалик суръат билан ҳаракат қилишларини кутишмаган эди. Ахир, улар Ислом динига қарши ўнлаб йиллар давомида шафқатсизларча курашиб, тузум ва ўзлик сифатида Исломни йўқ қилдик, унинг фақат қуруқ маъноси, ҳар қандай динда учрайдиган фитрий таъсири ҳамда заиф ва муваффақиятсиз бўлган бир оз ривожланиб, кенгайиши қолди, деб ҳисоблашганди. Аммо бу юртлардаги мусулмонларнинг Исломга аъло даражада қайтишлари, уларни эсанкиратиб қўйди. Чунки мусулмонлар орасида янги исломий онг тарқалган эди. Бу нарса мусулмонлар жамиятида мисоли хашакка тушган оловдек суръат билан тарқала бошлади. Айни юртлар Исломга, унинг фикр ва тушунчаларига ақл ва қалбларини очдилар. Бу халқларнинг бир зумда Ислом борасидаги саводсизлик ва жаҳолатдан онглилик, очиклик ва фахм-фаросатга қайтишлари, худди саҳобаи киром ларнинг илк бор Исломни танишларига ўхшади. Яъни Исломга ақллари, қалблари билан юзланиб, ундан таълим олишни бошладилар. Ислом уларнинг қалблари тубигача ўрнашиб, тана аъзоларию барча бўғинларига сингиб кетди. Натижада имон ва амал сифатида гавдаланиб, уларда ростгўйлик, сабот, сабр, фидоийлик намоён бўлди. Аллоҳнинг калимаси олий бўладиган ва улар бутун башариятга гувоҳ бўладиган исломий салтанат сари интиладиган бўлишди.

Ҳа, ушбу юртлар халқларининг ўзгариши тез суръатда амалга ошиб, жуда кучли бўлди. Бу эса, ўзгартириш мафқурасини кўтариб чиқаётган Ҳизб ут-Тахрир аъзоларига, балки бутун башариятга берган Аллоҳ Таолонинг неъматини бўлди. Дарҳақиқат, бу нарса барча доиралар ва манфаатдор томонлар, шу жумладан айни юртлар хукмдорлари ва Россия учун, шунингдек, исломий юртларни ўзига тобе қилишга ва бойликлари, энергияларини ўзлаштириб олишга ўч бўлган Хитой ва Америкаю Европа давлатларидан иборат Ғарб учун кутилмаган ҳодиса бўлди. Ушбу уйғониш Исломга адовати бор ва уни йўқ қиламан, дея хомхаёлга борганларни эздан оғдираёзди. Исломий фикрларга раддия билдиришдан ожиз аҳволда нима қилишни билмай гангиб қолишди. Жамиятига бу фикрларнинг оқиб кираётганини, унинг ҳар бир бўғинини озуқалантираётганини, ҳар томонига сизиб кираётганини, ўз фарзандларининг ақл ва қалбларида мавж ураётганини кўриб туришар эди. Бу ҳолатни, қоннинг инсон томирларида оқиб, жисмининг ҳар бир аъзосига етиб бориши ва ҳар бир тармоғига тарқалишига ўхшатиш мумкин. Улар ушбу муборак исломий уйғонишни кўриб, ҳеч нарса қилишолмади,

қўлларида бостириш, кийноққа солиш, таҳдид, қатл ва умидсизликка тушириш... каби зўравон ва шафқатсиз амалиётлар келди, холос.

Ушбу уйғониш мустамлакачиларга ва уларга малай бўлган ҳукмдорларга улкан таҳдид туғдирди. Унда тарих ва ҳодисаларнинг илгари мутлақо тасаввур қилишолмаган шаклдаги сиратига гувоҳ бўлишди. Ушбу юртларда бир неча исломий ҳаракатлар етишиб чиқди ва уларнинг энг таъсирли ва кўпроқ тарқалгани Ҳизб ут-Тахрир бўлди. Ушбу юрт аҳли Ҳизб тарқатган исломий ақида билан боғлиқ асосий фикрларни, дунёдаги бошқа мусулмонлар каби, онгли тарзда тушундилар. Зеро, бу фикрлар фақат руҳий эмас, балки асосан ақлий фикрлар бўлиб, ҳар бир инсонга хитоб қилади. Шунингдек, улар сиёсий, таъсирли ва самарали фикрлар ҳамдир. Чунки улардан амалий тузум балқиб чиққан бўлиб, унда айнаи тузумни воқеда қандай пайдо қилиш ва қандай татбиқ этиш мумкинлиги мужассам. Улар кўрқадиган ва асло истамайдиган нарса айнан мана шудир. Чунки бу уларнинг тузумларига, сиёсатларига таҳдид солади. Шунинг учун уларнинг айнаи йўналишга зўравонлик йўли билан курашишдан, унга терроризм, экстремизм, қолоқлик каби ёмон номларни қўйишдан ўзга чоралари қолмади. Шу билан бирга, Ҳизб ут-Тахрир ушбу юртларда Ислом ўзига хос тузум бўлиб, у на капиталистик, на социалистик, на демократик ва на диктаторлик тузумидир, деган тушунчани ёйди. Бу юртлар аҳли масаланинг сиёсий мазмун-моҳиятларини аста секин тушуна бошлади. Натижада мазкур Исломга ёт бўлган фикрларни рад этиб, уларни йўқ қилиш учун курашга киришди. Улар қабул қилган фикрлардан яна бири, миллат, ранг ва мазҳабдан қатъий назар, Ислом Уммати биттадир, исломий ақида ва Ислом муносабатларидан ўзга алоқа-муносабат ҳаромдир, деган мафкура бўлди. Бу эса, айнаи давлатларга қаттиқ зарба бўлиб тушди. Чунки бу давлатлар миллатчилик ёки тартибсиз тарқоқ фикрларга асосланган эди. Шу боис ушбу ўзгариш айнаи юртларда янги воқеликни пайдо қилиб, уларни эсанкиратиб қўйди, ҳаловатларини бузди... Шунча қилган алдов ва макрлари ҳам ёки репрессив сиёсатларию кийноқ ва қатллари ҳам фойда бермади.

Шуни ҳам таъкидлаш лозимки, 1991 йил Совет Иттифоқи парчаланиши ортидан мустақиллик эълон қилган республикалар ўзлигини йўқотган эди. Чунки улар – коммунизмни қабул қилган ҳамда динга ва диний алоқа-муносабатларга шафқатсиз равишда курашиб келган Совет Иттифоқига қарамликдан эндигина

чиққанди. Бундан ташқари, Совет Иттифоқи кўплаб миллатларни ўз ичига олгани боис, миллатчилик алоқаларини ўзи, иттифоқи ва бирлиги учун зиён, деб биларди. Совет Иттифоқи парчаланиб, республикалар ундан ажраб чиққач, бу янги давлатлар учун янги ўзлик керак эди. Уларда кучли, кенгқамровли ва қаноатлантирувчи бир алоқа-муносабат ҳақиқатдан йўқ эди, барчалари ўзлигини кидираётган ҳолатда эди. Ана шунда Ҳизб ут-Тахрир – ақида, ундан балқиб чиққан нарсалар, соғлом шаръий алоқа-муносабатлар тўғрисидаги ўзининг исломий фикрларини олиб келди. Зеро, бу нарсалар қаноатлантирувчи ва қалбга том маънода роҳат бағишловчи ўзликни англатади. Шунинг учун ушбу юртлардаги мусулмонлар Исломдаги ўзлигини топдилар ва бу уларни тўла қаноатлантирувчи ечим бўлди ҳамда уларнинг ақидалари ва тарихий ривожига уйғун эди. Бу ечим туфайли уларда ўзлари азият чекиб келган зулм, истибдод ва дискриминациядан қутулишга улкан ва муқаррар умид уйғонди. Улар ўзбек, қирғиз, қозоқ, тожик, турк, уйғур, араб... кабиларни ўз бағрига олган Ислом Умматининг бир бўлаги, эканликларини топдилар. Барчалари битта Исломий Уммат бўлиб, давлатлари ҳам Исломий Халифалик давлати эканини, бошқарув низомлари ва ҳаётлари Ислом низоми эканини тушундилар. Бу мафкура ва фикрлар мусулмонлар томонидан розилик билан, кенг қамровда қабул қилинди.

Ўз навбатида, бу юртлардаги собиқ коммунист ҳукмдорлар, Россия раҳбарлари ва Ислом душманлари – ўзлари учун катта хавфни, унинг суръат билан кенг тарқалаётганини, у нафақат айни минтақа, балки бутун минтақа давлатлари учун таҳдид туғдираётганини гувоҳи бўлишди. Шунинг учун режимлар Халифалик мафкурасига, Ҳизб ут-Тахрирга ва умуман исломий уйғонишга қарши шафқатсиз уруш сари қўзғалишди. Бу масалани ҳаммалари учун битта стратегияга айлантириб, унда барча хавфсизлик ва разведка воситаларини ишга солишди... Улар ўлдириш ва азоблашнинг турли хил, ҳеч кимнинг ақлига келмаган услубларини ишга солишди. Бу борада ҳаммаси – Россия ва Ўзбекистон бошчилигида – битта найзанинг учига айланишди.

Улар Ислом ва мусулмонлар тарихини билишади, уларнинг урушларидан, урушда доим устун келишидан ҳаммаси хабардор. Шунингдек, Исломнинг ёйилиш кудратини ҳамда Ислом билан инсонлар ўртаси холи қўйилса, у билан танишганки инсон албатта қабул қилишини тушунишади. Шу боис, одамларни алдаш, адаштириш, ҳақиқатни бўяб кўрсатиш йўлидан ҳамда терроризм,

қонхўр, дея сифатлаб, одамларни Исломдан бездириш ёки Ислом демократия ва эркинликларга қарши, хотин-қизларга зулм қилади, деб ундан нафратлантириш йўлидан бошқа йўл топишолмади. Шунинг учун ҳам, Ўрта Осиё, Россия ва поссовет давлатларидаги мусулмонларнинг айна мафкурага ва Ҳизб ут-Тахрирға талпинаётганини кўриб, шокка тушиб қолишди. Халифалик, деган сўзнинг ўзи улар учун ташвишга айланди. Чунки айна юртлардаги мусулмонлар Ҳизб ут-Тахрирнинг сиёсий ғояси бўлмиш Халифаликка тобора интилиб, уни ўз химоячилари ва тарих давомида чекиб келган зулм ва адолатсизликлардан қутқарувчи халоскор, деб ҳисобладилар. Халифаликка ўз озодликлари, сиёсий вужудлари ва ўзликларининг рамзи сифатида қарадилар. Шу боис ҳукмдорлар учун бу нарса ташвишга айланиб, унга қарши бир-бирини курашга чорлашди. Улар бу йўлда кенгашлар, халқаро альянслар ҳамда Шанхай бешлиги каби (кейинчалик Шанхай Ҳамкорлик Ташкилотига айланган) ташкилотлар тузишди. Терроризм ниқоби остида Исломга қарши кўплаб турли бандларга имзо чекишди. Уларнинг бу масаладаги ҳамкорликлари кучли ва реал бўлиб, БМТнинг терроризмга қарши курашга оид чиқарган қонун ва шартномаларига ҳам мувофиқ келди.

Бундай муҳит ва ҳолат ўтган асрнинг тўқсонинчи йиллар бошидан бошлаб, йигирма биринчи асрнинг иккинчи ўн йиллиги бошигача, яъни араб баҳори кўзғолонлари аланга олгунга қадар давом этди. Бу кўзғолонлар Ғарб олами ва Россия учун иккинчи кутилмаган фожиа бўлди. Айниқса, Россия бошига даҳшатли фожиа бўлиб тушди. Уларнинг араб давлатлари кўзғолонларидаги фожиалари, асосан, халқларнинг ҳукмдорларни эмас, балки бутун режимларни ағдаришга бўлган интилиши эди. Чунки уларнинг бўғизларидан чиқаётган оламни ларзага келтирувчи ҳайқириқлар фақат ҳукмдорларни эмас, балки режимни бутунича ағдаришга қаратилган эди. Араб ва мусулмон юртларини босиб олган мустамлақачи давлатлар билан исломий халқларга зулм ўтказаятган мустабид давлатлар бундай ҳолат қаршисида нима қилишни билмай, гангиб қолди. Чунки кўзғолончилар ағдаришни талаб қилаётган бу тузумлар конституциясида уларнинг демократик ва капиталистик тузум экани, ҳаммалари БМТнинг қонун-қоидаларини қабул қилганлиги кўрсатилган. Шунга асосан, Ғарб давлатлари исломий юртлардаги режимларнинг ағдарилишини маъкул кўрмайди, балки ҳукмдорларнинг алмашишига, ўз малайлари ўрнига бошқа малайлارнинг келишига рози бўлади. Лекин, бир вақтнинг ўзида, Ғарб давлатлари

ўзларини – демократия, халқлар мустақиллиги ва эркинликларни ҳамда халқларнинг ўз тузум ва раҳбарларини танлаш ҳуқуқини тарғиб қилувчи давлатлар, қилиб кўрсатади. Шунинг учун ҳам мустамлакачи ва аксилисломий давлатларни, яъни бутун дунё давлатларини гангитиб қўйган нарса – айни халқларнинг онги бўлди, уларнинг шахсларни эмас, туб ўзгартиришга бўлган талаблари бўлди. Бу эса, на Америка, на Европа ва на Россиянинг манфаат ва хавфсизликларига тўғри келади. Кейин, Ғарб давлатлари учун айни кўзғолонлардаги энг муҳим фожиа ва хатар Исломнинг талаб қилинаётгани бўлди. Чунки бу халқлар Ислом асосидаги ўзгаришни истадилар. Сўнг бу йўналиш Сурияда аниқ тиниқ равишда намоён бўлди ҳамда Халифалик сўзи пайдо бўлиб, кўплаб гуруҳ ва инсонлар орасида тарқалди. Бу нарса шу даражада ривожланиб кетдики, ҳатто Америка айни йўналишни буриб юбориш мақсадида – ўзини Ироқ ва Шом Исломий Давлати, дея атаб, Халифалик тиклаганини даъво қилган ташкилотни пайдо қилиш орқали – алдов ва режалар йўлини тутишга мажбур бўлди. Бу албатта, Халифалик давлатини барпо қилиш лозим, деган фикрнинг нақадар кенг тарқалганига ҳамда унга қарши бутун дунё сафарбарлик эълон қилиб, Россиянинг бошига чакмоқ каби урилганига далолат қилмоқда.

Ҳа, бу масала Россияга нисбатан жуда ҳам хавфли эди. Чунки у йигирма йилдан зиёд вақт ўзининг ичида ва атрофда сиёсий исломий мафқурасининг кенг тарқалиши хавфига дуч келиб, шу билан яшаган ҳамда бу мафқуранинг кенг тарқалиб, таҳдид туғдираётганига гувоҳ бўлган эди. Шундан сўнг, араб баҳори, асосан, Сурия кўзғолони келиб чиқиб, у ерда Халифалик давлати барпо бўлиши хавф сола бошлади. Россия айни масала билан бирга, бошқа нарсаларни ҳам, жумладан, Сурияда Халифалик даъватига етакчилик қилаётган Ҳизб ут-Тахрир эканини ҳам англаб турибди. Ўрта Осиё республикаларида, Россияда ва Хитой ғарбидаги Шарқий Туркистонда Халифаликни барпо этиш ҳаракатига айнан шу партия етакчилик қилаётганидан яхши хабардор. Шу билан бирга, Россия ўз ичкарисидаги ва поссовет давлатлардаги мусулмонларнинг ўзлиги, бирор бир давлатда Халифалик барпо бўлганини эълон қиладиган ўзликнинг айнан ўзи эканини ҳам кўра билапти. Айниқса, унинг Дамашқда барпо бўлиши мумкинлигидан ҳаммалари шокка тушиб қолишди. Чунки Дамашқ бутун дунё учун дарвозадир, Дамашқ фатҳлар армияси юртидир, у хануз Халифалик деворлари остида турибди, Дамашқ Халифалик масжидларига гувоҳлик бериб, одамларга Халифалик

меъзанларини эслатяпти, бозорлари унинг Халифалик пойтахти бўлганини кўрсатиб турибди... Дамашқ шунча аламли зарбаларга учраганига қарамай, осмонидан Халифалик ифори таралиб, унинг куч-қудратини кўрсатмоқда. Буларнинг барчаси, илгари Совет иттифоқини, бугун эса, Россияни хавотирлантirmoқда. Зеро, унинг ўзи ҳам, минтақа давлатлари ҳам ўзлик кризисидан азият чекапти. Шу боис, Россия Дамашқда Халифалик барпо этилиши эҳтимолини сезгач, бутунлай фалаж аҳволга тушди. Чунки мусулмон ўзбек, тожик, киргиз, уйғур ва чечен халқлари ҳамда мусулмон руслар – Ўзбекистонда, Россияда ёки Хитойда яшайдиларми, фарқсиз – барчалари эртага Шомда барпо бўлажак Халифаликнинг фуқароларига айланадилар. Агар биз бунга мусулмонларга нисбатан узоқ ва яқин тарихдаги – масалан, коммунизм даврида рус ва уларнинг гунаҳгарлари ёки янги асрда серблар ё коммунизмдан олдин киролича Екатерина давридаги православлар замонидаги ёхуд ундан олдин Иван III ва Иван Грозний пайтидаги – душманликларини ҳам кўшимча қилсак, мусулмонлар томонидан уларга қараб келаётган хавфнинг яқинлашиб қолганини ҳис этишаётгани маълум бўлади. Бундан ташқари, бугунги кунда улар мусулмонларнинг Суриядаги қўзғолонига қарши ҳаракатга келиб, Башар Асад режимига ёрдам беришаётган ва уни одамларни қирғинбарот қилаётган қурооллар билан таъминлашаётган экан, шунингдек, Россиянинг ўзи энг кучли қурооллари, энг замонавий учоқлари ва қирғинбарот қурооллари билан келиб, аёллар, болалар ва оддий фуқароларни ажратмай қирғин қилаётган экан, бу нарса Россиянинг янада кўпроқ кўрқиб-қалтираётганини кўрсатмоқда. Чунки мусулмонларнинг Умнат сифатидаги бирлигининг рамзи бўлган битта сиёсий вужудда бирлашишини тасаввур қилиши... ёки биргина Халифалик сўзининг айтилиши ёхуд ер юзининг бирор ерида Халифалик барпо бўлди, деган сўзни эшитиши, унинг кўрқиб-қалтираши учун етарлидир. Шу боис мана шундай ҳодиса ва хавф-хатарлар кескин тус олаётган бир манзарада, рус ҳукумати хатти-ҳаракатини бошига зарба еб, эси оғиб қолган кишининг хатти-ҳаракатига ўхшатиш мумкин. Чунки у Ҳизб ут-Тахрир табанний қилиб, дарслик сифатида қабул қилган «Ислом низоми» ва «Исломий шахсия асослари» китобларини терроризм учун ҳамда бу китобларни сақлаётган шахсни террорчи, дейиш учун далил сифатида келтиряпти. Аллоҳ ушбу каломни нақадар ҳақ-рост айтди:

﴿لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهَبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِّنَ اللَّهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾

«(Эй мўминлар), аниқки, сизлар (уларнинг) дилларида Аллоҳдан кўра кўрқинчлироқдирсизлар. Бунга сабаб, улар (Аллоҳнинг қудратини) англамайдиган қавм эканликларидир» [Ҳашр 13]

Ҳа, улар кўрқиб қалтирамоқда ва бунга ҳақлидирлар. Чунки қилган зулм ва бузғунчиликларига қарши келаётган хавф кичик эмас, жуда каттадир. Бу хавф жуда яқин бўлиб, ҳатто келиш арафасида турибди.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, биз рус масъулларининг Халифаликка қарши, терроризм ва экстремизмга қарши ҳамда ўзлари айтгандек, экстремистик халифаликка қарши берган баёнотлари сабабини тушуняпмиз. Сурия кўзғолонидан, Ислом ва унинг Халифалик томон қилаётган ҳаракатидан, исломий уйғонишдан, Россия ва унга қўшни давлатлардаги Ҳизб ут-Тахрирдан нега бу қадар кўрқаётганини ҳам тушуниб турибмиз. Шу билан бирга, мусулмонларни рози қилишга муҳтож эканликларига, сиёсий ва иқтисодий вазиятлари беқарор эканига карамай, уларнинг нега Башар Асадга ёрдам бериб, бунда қаттиқ туришганини, нега Америкага шоша-пиша хизмат кўрсатиб, бундан рози бўлишаётганини, нега Сурияга шунча улкан имкониятлари ва армиялари билан ёпирилиб келишганини ҳам, ҳаммасини англаб турибмиз.

Бугунги кунда Россиянинг ҳамда Ўрта Осиё ва бошқа ерлардаги унга қўшни давлатларнинг Ислом ва Халифаликка нисбатан позициялари ҳақида, Ислом ва мусулмонларга нисбатан стратегиялари тўғрисида сўз юритиш учун айна минтақа тарихи ва географиясига мурожаат қилмоғимиз лозим бўлади. Мен бақадрихол қисқа ва ихчам равишда тўхталиб ўтишга ҳаракат қиламан. Бироқ – бундан олдин – Россиянинг Ислом ва Халифаликка нисбатан душманлиги ҳақидаги юқорида келтириб ўтган фикрларимга ҳужжат сифатида, айрим россиялик масъуллар томонидан берилган баёнотларни келтириб ўтмоқчиман. □

ПУТИН: РОССИЯНИНГ ХАЛИФАЛИК ДАВЛАТИ БЎЛИШИГА МОСКВА АСЛО ЙЎЛ ҚЎЙМАЙДИ

Америкалик кинорежиссёр Оливер Стоун Путиндан интервью олди. Интервью «Путин интервьюлари» номли тўрт қисмли ҳужжатли фильм тарзида тайёрланиб, 2017 йил 12 июндан бошлаб, Американинг «Showtime» номли кўнгилочар телеканалда ҳамда Россиянинг «1-канал»ида намойиш қилинди. Путин Стоунга «Россиянинг Халифалик давлати бўлишига Москва асло йўл қўймайди», деди. Россия кучларининг Суриядаги ҳарбий амалиётларда қатнашаётгани сабаблари ҳақидаги саволга, Путин «Улар Халифаликни Жанубий Европадан Марказий Осиёга қадар кенгайтиришмоқчи», дея жавоб берди. Фильмда Халифалик тарқалган ерлар дунё харитасида қора тасвирда намойиш қилинган. Зотан, Халифалик кенгайиши ҳеч истисносиз барча ислоний юртларни ҳамда Пиренеи, Апеннин ва Болқон каби ярим ороллارни ўз ичига олган. Бундан ташқари, фильмда тасвирланган Халифалик давлатининг шимолӣ ҳудудлари тўғридан-тўғри Ўрта Осиёда Россия билан туташади. Стоуннинг «ёки Москвада Халифалик барпо этилсачи», деган провокацион саволига, Путин «Яхши, биз-ку бунга асло йўл қўймаймиз, аммо Халифалик Москвада эмас, Вашингтонда барпо этилишидан ўзингизга хушёр бўлинг», деб жавоб берди.

Ал-Ваъй: Халифаликка – айниқса, Путин томонидан – қилинаётган ҳужум жиддий бўлиб, бу нарса яқиндан бери бўлаётгани йўқ. Балки, ҳали Давлат ташкилоти, деб аталаётган нарса пайдо қилинишидан ҳамда Россиянинг Суриядаги бевосита агрессиясидан олдин бошланган. Масалан, Путин телеканалларнинг бирига 2004 йил берган интервьюсида Халифаликни барпо этиш учун ҳаракат қилаётганлар ҳақида сўз юритиб, бундай деган: «Уларнинг мақсади энг камида глобал бўлиб, бунга ёмон отли халифаликни қуриш мақсадини мисол қилиш мумкин. Бизга нисбатан, бу – жуда жиддий, аниқ ва қабул қилиб бўлмас оқибатларни олиб келади. Чунки бу нарса энг аввало юртимиз жанубидаги кўплаб ерларимизни йўқотишимизни ҳамда бутун давлат тузилмасининг бузилиш эҳтимолини, англатади».

– Афтидан Халифаликка қарши кураш ва унинг барпо этилишини олдини олиш Россия ташқи сиёсатининг – айниқса, Суриядаги сиёсатининг – асосига айланган кўринади. Буни Путин Стоуннинг Россия кучларининг Суриядаги ҳарбий амалиётларда қатнашаётгани сабаблари ҳақидаги саволига «Улар Халифаликни Жанубий Европадан Марказий Осиёга қадар кенгайтиришмоқчи»,

дея берган жавобида баён қилиб ўтди. Путиндан олдин унинг ёвузликдаги шогирди Сергей Лавров бундан огоҳликка чақириб, 2013 йил 27 сентябрда БМТ Бош Ассамблеясида қилган нутқида бундай деган: «Суриядаги аксар қуролли жамоалар – жиҳодчилар бўлиб, уларнинг мақсади, илмоний давлатни йўқ қилиб, исломий халифалик давлатини барпо этишдир». Лавров БМТ йиғинларининг биридан чиққач, Суриядаги қуролли мухолафат Халифликни барпо этиш фикридан воз кечса, Россия унинг «Женева-2»да қатнашишини истисно қилмайди.

– Мусулмонларнинг Халифаликни барпо этиш учун қилаётган ҳаракатлари ҳақиқатдан ҳам Путиннинг ҳаловатини бузган кўринади. Буни Путиннинг «Россиянинг Халифалик давлати бўлишига Москва асло йўл қўймайди», деган гапидан яққол кўриш мумкин. Унинг Вашингтонни ҳам шундай тақдирдан огоҳлантиргани, Халифалик тарқалиб, Россия ҳудудларигача етиб боришидан кўрқаётганини... буларнинг барчаси – хавотир ва ҳаяжон бу кимсанинг ақлини қанчалик даражада қамраб олганини кўрсатмоқда.

– Путин интервьюсининг фильм сифатида эфирга узатилиши – кенгқамровли ташвиқот кампанияси олиб борилаётганига далолат қилади. Бундан эса, дуён жамоатчилигини Халифаликка қарши гижгижлаб, уни «олабўжи» қилиб кўрсатиш кўзланган. Бу кампания Россияда ўзининг аччиқ мевасини ҳам берди. Мисол учун, Сурияда ҳалок бўлган икки рус учувчисидан бирининг отаси, ўғлининг ўлимига муносабат билдирар экан, бундай деди: «Токи, бу юқумли иллат бизга ҳам етиб келмаслиги учун Ўғлим ўз аждодлари ерини қўлидаги қурол билан мудофаа қилиб ўлди... Бу билан паранжи ёпиниш ва ҳар тўрт соатда намоз ўқишга мажбур бўлмаймиз».

– Путиннинг Халифаликка бўлган адовати ич-ичидан келиб чиқмоқда. У ўзининг юрти борасида ростдан ҳам Халифаликдан кўрқяпти. Чунки Россияда 20 миллиондан зиёд мусулмон бор. Шу боис у Халифаликка алоқаси бор ҳар қандай шахсни, биринчи навбатда, Ҳизб ут-Таҳрирни қаттиқ таъқиб остига оляпти. Зотан, Путин турмалари Ҳизб йигитлари билан тўлиб кетди, ҳатто унинг баъзи маҳкамалари Ҳизбга аъзо бўлган кишилар учун умрбод қамоқ жазоси берапти. □

НИМА УЧУН АМЕРИКАНИНГ ЎРТА ШАРҚДАГИ СИЁСАТИ БУНДАЙ ЖИНОЯТ УСТИГА ҚУРИЛГАН?

Абдулкарим Абу Мусъаб – Жазоир

Таъкидлаш лозимки, Америка сиёсатининг, хусусан ташқи сиёсатининг белгиланиш жараёни жуда мураккабдир. Бу жараёнда қарорлар бир лаҳзада қабул қилинмайди. Шунингдек, қабул қилинган қарорлар президентнинг шахсий қарорлари эмас, балки унда кўпчилик тарафлар иштирок этади. Шунга қарамай, бу иш пухта асосга марказлашган бўлиб, мана шу асосга кўра қарор тайёрланади ва у президент ёки ҳукумат алмашиши билан ўзгармайди. Буни қуйидаги учта пунктда ифодалашимиз мумкин:

- Америка муассасаларининг умумий сиёсати: Президент – вакиллар палатаси ва сенатдан ташкил топган АҚШ конгресси доирасида иш юритишга мажбур. Конгресс барча масалаларни, хусусан Ўрта Шарқ масаласи, дея номланган масалани назорат қилади. У узок муддатли халқаро режаларни тузади.

- Президентнинг хос сиёсати ва президент командаси сиёсати. Президентнинг махсус сиёсатига 1787 йил қабул қилинган конституция ваколат берган бўлса, унинг командаси сиёсатига Америкадаги сайланган демократик кенгашлар рухсат беради.

- Иккиси ўртасидаги қўшма сиёсат: Бу – ички ва ташқи сиёсатга таъсир қилувчи сиёсат бўлиб, президент ўзгариши билан Америка сиёсати ўзгаради деган ёлғон таассурот беради. Чунки, гоҳида қарор биринчи доира коридорларида қабул қилиниши ва иккинчи доира эса гўё уни ўзи чиқаргандек нашр қилиши мумкин. Худди шу жойда Америка сиёсати президент алмашиши билан ўзгаради деган таассурот пайдо бўлади. Биз олдин Америкада иккита катта партия бор, ўшалар бирин-кетин ҳукуматни бошқаради ва қарорларни чиқаради деб ўйлар эдик:

1 – Республикачилар партияси: Неоконсерваторлар ҳам шулар жумласидан бўлиб, уларнинг сиёсати шафқатсизлик, уруш ва қарши курашишда гавдаланган. Собиқ президент Жорж Буш шулар тоифасидандир.

2 – Демократлар: Улар доим эрувчан қобилиятга эга сиёсий позицияни ва Америка ичкарасида иқтисодий фаровонлик позициясини ушлайдилар. Клинтон ва Обама каби дипломатлар шулар жумласидан. Обама шундай деган эди: «Биз америкаликлар ишонамизки, хавфсизлик ва тинчликни рўёбга чиқариш ҳар доим ҳам урушни талаб қилавермайди».

Ва ниҳоят, худди камдан-кам учрайдиган ходиса юз бергандек ёки ташқаридан келиб қолган кишидек президентликка Дональд Трамп келди. Қизик у Америка сиёсатида ўзгариш ясайдимикин? Ёки унинг келиши тасодиф эмасми? Ёки у ҳокимиятда муайян вақт турадимми ва у шу муддат учун тайёрланганми? Агар биз Американинг ўн тўққизинчи аср тугашидан бошлаб юргизган сиёсати тарихига назар соладиган бўлсак, у уч босқични босиб ўтганини, ҳар бир босқичнинг ўзига хос идеологияси бўлганини ҳамда ҳар бир босқич саноат ва технология инқилобига боғланганини кўрамиз.

- Биринчи босқич «Имконият беринг ишласин» номли босқич бўлиб, у пўлат ва электрлаштириш асрига боғлиқ. Бу босқич 1879 йилдан 1929 йилгача давом этди.

- Иккинчи босқич «Янги давр» номли босқич бўлиб, у 1932 йилдан 1973 йилгача бўлган автомобиль ва саноат ишлаб чиқаришга боғлиқ босқичдир.

- Учинчи босқич «Консерватив инқилоб» номли босқич бўлиб, 1980 йилдан бошланган молиявий глобализм ва ширкатлар асри билан боғлиқдир. Бу босқич бугун қулаш даврини бошдан кечирмоқда.

Агар кузатсангиз биринчи босқични 1860 йил сайланган президент Абрахам Линкольн бошлаб берди ва 1901 йили сайланган президент Теодор Рузвельт бу босқични энг чўққисига олиб чиқди. 1928 йилда сайланган Герберт Гувер бу босқичнинг қулаш лаҳзаларини тамсил этди. Унинг даври анъанавий капитализмнинг якуний лаҳзаси (молиявий инқироз ёки 1929 йилдаги буюк депрессия)га тўғри келди. Ўша пайтда Америка сиёсатчилари молиявий емирилишни кутишаётган эди. Бу инқироздан чиқиш йўли эса иккинчи жаҳон уруши бўлди. Америка шу уруш орқали ўзини тиклаб олди ва иккинчи босқичга ўтди. Бу босқич «Янги давр» деб аталди ва уни 1932 йилда сайланган президент Франклин Рузвельт бошлаб берди ва 1963 йил сайланган президент Линдон Жонсон бу босқични энг чўққига олиб чиқди.

1976 йил сайланган Жимми Картер бу босқични қулаш даврини тамсил этди. У инфляциянинг ортиши ва энергия инқирози каби муваффақиятсизликларга учради.

Америка сиёсатчилари яна босқич қулаши остонасида туришганини билишар эди. Шунинг учун бу инқироз нефть ва унинг манбаларига бўлган эътиборни кучайтирди. Натижада қитъалараро ширкатлар пайдо бўлди ва молиявий глобализация

сари интилиш бошланди: «Консерватив инқилоб» номли даврни 1980 йил сайланган Рональд Рейган бошлаб берди. 2000 йил сайланган катта Жорж Буш уни чўққига олиб чиқди. Аллох хоҳласа уни 2016 йил сайланган Дональд Трамп қулатади. Америкалик сиёсатчилар молиявий низом яқин кунларда қулашини ва уни олдини оладиган восита йўқлигини айтишмоқда. Америка иложи борича уни кечиктириш учун тадбир ва чоралар кўрмоқда. Дональд Трамп ўзининг сайлов кампанияси даврида: «Мени Америка Қўшма Штатларининг банкрот бўлганини эълон қилишдан тўсадиган ҳеч қандай моне йўқ!!» деган эди.

Кўриб турибмизки, АҚШ ушбу олабий молиявий инқирозни олдини олиш борасидаги умиди пучга чиққан. АҚШ ва унинг очкўз капитализми ушбу инқирозга жавобгардир. Бу ҳақда оламдаги йирик иқтисодчилар айтишмоқда.

АҚШ ушбу инқироз уммонига шўнғишдан бошқа иложи йўқлигини билгач, ўзини ва мабдасини қайта тиклаш ҳақидаги қарашлари ва режаларини ўзгартирди. Чунки у олам устидан бўлган ҳукмронлигини узоқроқ вақтгача сақлаб қолиш учун ўзини ва мабдасини қайта тиклаб олиши лозимлигини билиб турибди. Шунингдек, ўзининг ўрнига альтернатив тарзда келиши мумкин бўлган кучни аниқ белгилаб олиши лозимлигини ҳам тушунапти. Ўзининг ўрнига альтернатив тарзда келиши мумкин бўлган куч мабда ичкариси ёки мабда ташқарисидан келиши мумкинлигини ҳам кўриб турибди.

Аммо мабда ичкарисидан келиши мумкин бўлган альтернатив ҳақида айтадиган бўлсак, америкаликлар (агар улар бошқа мабданинг бўй кўрсатишини олдини олиша олса) ушбу мабда устидан бўлган етакчиликни қайта эгаллаш учун ҳақиқий иқтисодий бойликка эга бўлиш лозим деб топишди. Чунки инқироздан кейинги босқичда ҳақиқий иқтисодга суянилади. Бундай иқтисод бутун дунёнинг барча иқтисодий бўғинларига ҳукмронлик қилиши ҳамда бутун дунё ундаги манбаларга муҳтож бўлиб қолиши учун бир қанча воситалар, улкан бойлик ва йирик манбалар керак бўлади. (Энергия, хом ашё, қазилма бойликлари, олтин ҳамда қуруқлик, денгиз ва ҳаво йўлларини назорат қилиш ва географик жойлашув ҳақиқий иқтисодий бойликлардир).

Америкаликлар бу нарса фақат Ўрта Шарқда мавжудлигини ва ким Ўрта Шарқ (исломий юртлар) устидан ҳукмрон бўлса, ўзини қайта тиклай олиши ва бутун олам устидан ҳукмронликни қўлга киритишини билишди. Шунинг учун Америка ҳозир оламда мавжуд халқаро кучларга назар солган эди, улар Хитой ва Европа

эканини кўрди. Хитой иқтисодий гигант давлат бўлишига қарамай, Ўрта Шарқдаги энергия ва бойликларга эга эмас. У Ўрта Шарқ устидан ҳукмронлик қилиш учун у билан ёнма-ён жойлашмаган ҳамда ўз ерларидан бошқа жойда мавжуд эмас. Бундан ташқари, Хитой ҳатто қўшнилари билан ҳам яхши алоқа ўрната олмаган. Унинг нуфузли халқаро мавқеи йўқ. Шунинг учун ҳам, ўзини тезда тиклаб олиши жуда қийин масала.

Аммо, Европа хусусан Британия Ўрта Шарқда ўз ўрнини топиб олишига кучи етади. Британиянинг Европа Иттифоқидан чиқиш (Брексит)га қарор қилиши бунга далилдир. Британия Европа Иттифоқидан чиқиши унга бирданига фойда келтирадими ёки фойда секин-аста бўладими бунинг фарқи йўқ. Муҳими, у ўзи танҳо бўлиб, Европа давлатлари унга халакит бермаслиги ҳамда устида мажбурият ва келишувлар бўлмаслиги керак. Чунки Британия анча вақтдан бери Ўрта Шарқ, хусусан Кўрфазда кучли таъсирга эга. Шунинг учун АҚШ Европанинг, хусусан Британиянинг Ўрта Шарқдаги таъсирини йўқотиши лозим. Айни шу ерда «нима учун Америка Кўрфаздаги малай ҳукмдорларни алмаштиряпти, ваҳоланки, улар Американинг буйруқларига қарши чикмай, у билдираётган фикр ва ишларга қаршилик кўрсатмаётган бўлса?» каби умумий саволларга жавоб чиқади. Зеро, Америка уларни ҳокимиятдан кетказиш, ҳукуматини вайрон қилиш ҳамда Америка талаб қилган барча ишларни бажарадиган янги ҳокимларни олиб келиш учун ҳаракат қилаётганини кўриб турибмиз. Шунингдек, Америка бошқарувни бутунлай қўлга олиш учун янги югурдак ва ўзига тобе мухолафатни ҳам пайдо қилиб олди. Бу нарса Американинг – Европадаги халқаро ёки регионал бўлгинчилик ҳаракатларини қўллаб-қувватлаш билан – Европа Иттифоқини беқарорлаштириш ёки вайрон қилиш учун олиб бораётган ҳаракатларини изоҳлаб беради. Бу ишлар АҚШга ушбу босқичда қимматга тушаётган бўлса-да, лекин улар Америка ўзини тезда тиклаб олиши ва яна олам устидан ҳукмронликни қўлга киритиши учун ягона кафолатдир.

Аммо мабда ташқарисидан келиши мумкин бўлган альтернатив ҳақида айтадиган бўлсак: Америка ягона рақиб Ислом эканини яхши билади. Шунинг учун Америка ҳақиқий Исломни ўзига рақиб деб билди ва анча вақтдан бери унга қарши уришяпти. Лекин Америка бу урушни бевосита амалга оширмаяпти, балки унда малайлар, хоинлар ва шайхларни ифлос пуллари орқали ишлатяпти. Ўз режаларини ошқора ва яширин, расмий ва норасмий йўллар билан идора қилиш учун жосуслик идорасидан фойдаланяпти.

Америка Исломнинг кўтарилиши Ўрта Шарқда рўй беришини ва бу Америка учун катта хатар туғдиришини биледи. Зеро, бир парча ердаги кичкинагина жамоа агар ишларни қандай идора қилишни билса, куч ва қувват соҳиби бўлмиш Аллоҳга холис бўлса ва Ислом мабдасини маҳкам ушласа, оламни етаклашдан уни ҳеч нарса тўса олмайди... Ана шунда ҳеч қанча вақт ўтмай, буюк Ислом қайтиб, оламдаги ўзининг табиий ўрнини эгаллайди. Чунки у оламни капитализмнинг зулми, очкўзлиги ва пасткашлигидан қутқарадиган, ҳар бир ҳақ эгасига ўз ҳаққини қайтарадиган, оламни дунёю охират азизлиги сари етаклайдиган кучли раббоний манҳажга ҳамда келгуси босқичда лозим бўладиган барча нарсага эга. Шунингдек Ислом мисли кўрилмаган тезлик билан оламни эгаллаб, енгилмас Исломий давлат замонига қайтади.

Шунинг учун Ўрта Шарқ жуда муҳим аҳамиятга эга. Мана шунинг учун ҳам АҚШ Ислом ҳукмронлиги олдини олиш учун ўзининг қиммат ва нафис нарсаларини сарфляпти, режаларини амалга ошириш учун малайларини ишлатяпти ва йўлига тўсик бўлаётганларни олиб ташляпти. Чунки бу Америка учун ҳаёт-мамот масаласидир. Қуйида унинг режалари ҳақида баён қиламиз:

- Америка ҳақиқий Ислом ва соф мабдага қарши, бошқача айтганда «сиёсий Ислом»га қарши уруш бошлади. Чунки Ислом у учун ҳақиқий хатардир. Шунинг учун Исломни хунук қилиб кўрсатишга уришиб, бугунги кунда бошқарувга ярамайди деб айблади. Америка Исломга очик душман бўлган давлатдир. Чунки Умнат Ислом атрофида бирлашса ва ўз куч-қудратини англаб етса Америка тамом бўлади. Шунинг учун ҳам, ИШИДни пайдо қилиб, исломий халифаликни эълон қилди ҳамда жирканч ишлар ва шариатдан бўлмаган аҳкомларни амалга ошириш орқали Халифаликни хунук қилиб кўрсатишга ҳаракат қилди. У гўё Умнатнинг раҳмдил васийсидек иш тутяпти.

- Америка Ўрта Шарқ минтақасига чанг солиб, бошқаларнинг таъсирини йўқотди. Ҳозир у бошқа томонларни заифлаштириш учун минтақани қайта ташкил қилмоқда.

- Америка асосий «сунний етакчилар»ни хотиржам қилишга ҳаракат қилиб, уларнинг хавфсизлигини кафолатлаш мажбуриятини зиммасига олди ва шиаларнинг сохта хатарига қарши турди.

- Ўрта Шарқ давлатларини маҳаллий ва минтақавий урушлар билан овора қилиб, уларнинг ҳарбий кучини заифлаштиришга киришди. Шунингдек уларнинг замонавий қуроолларга эга бўлишига йўл қўймаслик учун қаттиқ назорат ўрнатди.

- Ислоннинг бошқарув ҳақидаги фикрини бартараф этиш ва уни инсоннинг яратувчиси билан бўлган алоқага чекланган оддий ибодат қилиб қўйиш учун ҳаракат қилди. Шунингдек, сўфийликни қайта жонлантиришга киришди. Америка бу ишни сўфийларнинг шайхларини кўпайтириш ҳамда уларни молиявий ва матбуот жиҳатидан кўллаб-қувватлаш, таълим программаларини ўзгартириш ва Ислоннинг ҳақиқий моҳиятини яшириш орқали амалга оширди.

- Юқоридагилар рўёбга чиққач, Америка минтақада катта етакчи бўлишни хоҳламайди. Чунки келажакда ундан хатар бор. Бунга Саудия, Миср ва Туркияни мисол қилса бўлади.

- Араб давлатлари билан бўлган алоқалар ҳамда нормаллаштириш ғоясини тўлиқ амалга ошириш орқали (Исроил)ни минтақага кириб олишига кўмаклашиш.

- Ўрта Шарқда кучли давлат бўлишга кучи етмайдиган ҳукуматларни пайдо қилиш ва бу давлатлар ичида ўзига тобе муҳолатни пайдо қилиш. Чунки Америка ҳар қандай вақтда мезонни ўзгартира олсин ва унга рақиб бўлган Европа кириб келишини олдини олсин.

Ушбу қисқа баъндан кейин айтамикки: Америка анча пайтдан бери бу минтақага ҳукмрон бўлишга ҳаракат қилмоқда. Шунингдек, у қўзғолонларни ўчирдим, янги малайларни тикладим, ислоний халқларни адаштирдим, уларни бой бўлишига қарамай қашшоқлаштирдим, бирлашиш сабаблари бўла туриб, бўлиб юбордим, ҳукуматлари ва халқларини ҳеч нарса кўлидан келмаслигига қаноатлантирдим, шунинг учун бу катта кучни узок вақт қайта ўзига келмайдиган қилиб қўйдим деб ўйлапти. Лекин америкаликлар бу Уммат уйғониш босқичида эканини, унга қарши тўқилаётган фитналардан огоҳ холис гуруҳ борлигини, улар барча тайёргарликни кўриб қўйганини, улар ҳали ўчмаган чўғ эканини, яқинда душманларини бартараф этишини, қилаётган ишларини яхши англашларини, ҳийлакор Ғарбнинг режаларидан хабардор эканини билишмаяпти. Шунингдек улар бу гуруҳнинг Қуръон ва Суннатдан олинган Раббоний программа ва дастурни олиб чиқаётганини, керакли нарсалар билан қуролланганини ва Пайғамбари Муҳаммад ﷺ йўлидан кетаётганини ҳам билишмаяпти.

Шунинг учун биз қувват эгалари ичидаги хиёнатга қўл урмаган ва мусулмонлар қонини тўкмаган холис кишиларни ушбу динга ёрдам беришга, кўзи ва қалби кўр хоин ҳокимлардек бўлмасликка, фақат қадами остини ўйламасликка, воқени фикрлаш манбаи

қилиб олмасликларига ҳамда ўз мабдаси, ақидаси, халқи ва бойликлари билан улуғ бўлган бу Умматнинг имкониятидан ғафлатда қолмасликларига чақирамиз... Агар бу ҳокимларнинг бирортаси бугун Ислоҳ ва мусулмонларга ёрдам бериш ҳақида фикр юритганда, оламдаги энг буюк қўмондонга айланган ва дунёю охират азизлигига эришган бўлар эди. Лекин барчадан буюк Аллоҳ ўзидан бошқасига қул бўлишга рози бўлган хоин ва жиноятчиларга ёрдам бермайди.

Эй қувват эгалари ва Уммат қўшинидаги қўмондонлар... Қадамнингиз остига қараб, биз Америка ва бошқалар каби бизни ўраб турган давлатларга кучимиз етмайди, биз ҳарбийлармиз, нимани буюрса шуни бажарамиз, бугун бу динга ёрдам берадиган кун эмас, биз бир кун ҳам уларга бардош бера олмаймиз, улар бизни йўқ қилиб юборишади деб айтманг.

Шом кўзғолонига қаранг: оламдаги кучлар уни мағлуб қилиш учун олти йилдан бери турли хил вайрон қилувчи курулларни, ҳийла-найранглари ва ифлос сиёсий пулларини ишга солганига қарамай, фақат музокаралар орқали натижага эришди. Ахир бу – биз қанча кучга эга эканимизга тирик мисол эмасми? Агар биз холис етакчиликка эргашсак, у кучларни бирлаштириб, ифлос пуллардан воз кечади ҳамда хоин ва ичи қора кимсаларга қулоқ солмайди. Агар мабдаминизни маҳкам тутсак кам йўқотишлар билан тез орада ғалабага эришамиз.

Қуръони каримдаги қиссалар бизга ибрат эмасми? Толут саксон мингга яқин жангчиси бўлган катта куч билан жанг қилиш учун қўшин тайёрлади. Улар нусрат борасида гумон қилишмаган эди, лекин Аллоҳ Таоло уларни имтиҳон қилди.

﴿إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اعْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ﴾

«Албатта Аллоҳ сизларни бир дарё билан имтиҳон қилади. Бас, ким ундан сув ичса менинг (аскарим)дан эмас ва ким ундан ичмаса, у менадир. Магар ким қўли билан фақат бир ҳовуч олса (жоиздир)» [Бақара 249]

Қўшиннинг кўпчилиги ундан ичди, бир ҳўплам ичганлар эса, озчиликни ташкил қилди. Яъни улардан тўрт минг аскаргина сабот билан турди. Аллоҳ Таоло қолганлари номидан шундай дейди:

﴿قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ﴾

«Энди бу кун Жолут ва унинг лашкарларига кучимиз етмайди, деб айтишди» [Бақара 249]

Агар сизлар ушбу қўмондон ўрнида бўлганингизда нима қилар эдингиз? Эҳтимол, бугун нусрат куни эмас, орқага қайтдик дер эдингиз!... Лекин улар воқени англаб, уни фикрлаш учун манба қилмади ҳамда Аллоҳ буюк китобида зикр қилган қуйидаги гапни айтишди:

﴿قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقُوا اللَّهَ كَم مِّن فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةٌ كَثِيرَةٌ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

«(Шунда) Аллоҳга рўбарў бўлишларига ишонадиган зотлар: «Қанчадан-қанча кичкина гуруҳлар Аллоҳнинг изни билан катта гуруҳлар устидан ғалаба қилган. Аллоҳ сабр қилгувчилар билан биргадир», дедилар» [Бақара 249]

Улар ўз мабдаларида сабот билан тургани туфайли ғалабага эришди.

Бугун биз чексиз қувватга эгамиз, лекин кучли эканимизни сезмаяпмиз. Биз аҳволимиз ва куч-қудратимизга очиқ кўз билан қарамай, уни уюшмаган, тарқоқ ҳолда ташлаб қўйдик. Айни пайтда сиртлонлар уни тилка пора қилди. Бу сиртлонларнинг юртимиздаги итлари эса, бизни ўлдириш учун улардан ёрдам олди ҳамда онгли ва холис кишиларни қатл қилди.

Эй Умнат саркардалари: Сиз саҳоба Саъд каби бўлинг, Умнатга ёрдамчи бўлинг. Тўғри, сизни қамал қилишлари ва натижада қийинчилик ва машаққатларга юз тутишингиз мумкин. Лекин биз Аллоҳни изни ва ваъдаси билан албатта ғалабага эришамиз. Шунинг учун Умнат лойиҳаси бўлмиш Ҳизб ут-Таҳрир лойиҳасига етакчиликни топширинг ва даъватига ёрдам беринг. Эй Умнат ёшлари ушбу буюк Ҳизб билан бирга ҳаракат қилинг ва у табанний қилган нарсани олинг... Шунда Умнатга азизлигини қайтарамиз ҳамда Росулulloҳ ﷺнинг Пайғамбарлик минҳожии асосидаги Халифалик ҳақидаги хушхабарини рўёбга чиқарамиз.

Эй Ҳизб ут-Таҳрир аъзолари сизлардан ҳозир қилаётган ишларингиздан кўра кўпроқ нарса талаб қилинган. Аллоҳ сизларга нусрат бериб, даъватингизни кучайтиради ва байроғингиз юксак кўтарилишида ёрдам беради. Аллоҳга қасамки, У зот гарчи кофирлар истамасалар-да, Ўз нурини тўла-ҳар тарафга ёйгувчидир. Эй мусулмонлар вақт ўтиб кетиб, пушаймон бўлишдан олдин карвонга қўшилишлар. □

АСР КЕЛИШУВИ ЯНГИЧА КЎРИНИШДАГИ ЭСКИ ТИЛ БИРИКТИРУВДИР!

Ҳамд Тобиб – Байтул Мақдис

Аср келишуви номли келишувнинг ҳақиқати нима? Мақсадлари нималардан иборат? У ҳақиқатми ёки тасаввурми ёки тўқима нарсами? Ушбу саволларга жавоб беришдан олдин айтамикки: Ақсо ва Байтул Мақдис устидаги тил бириктирувлар 1916 йилдаги Сайкс-Пико шартномаси, 1917 йилдаги Бальфур декларациясидан тортиб то бугунги кунимизгача тўхтагани йўқ. Бу тил бириктирувларнинг энг кўзга кўрингани инглизлар ушбу муқаддас ерни босиб олганидан кейин у ерга яҳудийларни жойлаштириш бўлди. Шундан сўнг кетма-кет тил бириктирувлар давом этди. Чунки яҳудийларни жойлаштиришдан мақсад Бальфур декларациясини ижро этиш ва яҳудийларга миллий ватан қилиб беришдан ҳам кўра чуқурроқ масала эди. Бу ерда 1924 йил Халифалик қулатилгач, Уммати Халифалик лойиҳасидан узоклаштириш режаси бор эди.

Яҳудийларга Фаластинда сиёсий вужуд тиклаб беришдан асосий мақсад Исломий Умат яхлитлигини парчалаш ва Исломни татбиқ қиладиган Халифаликнинг қайта тикланишини олдини олиш эди. Шундай қилиб, сионистик вужуд Уммати соф ғояси томон етаклайдиган ҳаракатга зарба бериш учун Ғарбнинг базасига айланди. Яъни, Ғарб шу каби ҳаракатларга қарши курашиш учун ўз армиясини олиб келгунига қадар тезда ҳаракатланадиган кучга айланди. Шунинг учун бу вужудни ҳимоя қилиш ва Ўрта Шарқ минтақасида уни мустаҳкамлаш барча Ғарб давлатларининг ўзгармас стратегиясидир. Шундан келиб чиқиб айтамикки, тил бириктирув тўхтамайди ва янгиланиб тураверади.

Бу тил бириктирувдан барча Ғарб давлатлари келишиб олган қуйидаги ишлар кўзда тутилган:

1 – Яҳуд вужудининг қонунийлигини ва Фаластин ерида яшаш ҳуқуқини кучайтириш ҳамда ушбу ҳуқуқни Фаластин аҳли вакиллари орқали ва халқаро ташкилотлар, ҳарбий иттифоқлар ва бошқа сиёсий ишлар орқали халқаро ва регионал даражада ҳимоя қилиш...

2 – Яҳуд вужуди билан қўшни давлат режимлари ва исломий олам давлатлари ўртасида халқаро қарорлар ва ташкилотларга мувофиқ тинчлик ўрнатишга ҳаракат қилиш.

3 – Террорга, яъни сиёсий Исломга қарши курашиш ҳамда Исломни ўз ўрни ва куч-қудратига қайтишини олдини олиш учун минтақадаги барча давлатлар, шу жумладан яхуд вужуди ўртасида тўла ҳамкорликка эришиш...

- Аммо бугун кўп гапириладиган аср келишуви ҳақида айтадиган бўлсак, у Америка ва яхудий сиёсатчилар Ўрта Шарқдаги Американинг айрим малайлари билан ҳамкорликда Фаластин муаммосини муайян шаклда ечиш учун тузган сиёсий режадир. Бу келишув Фаластин ичида сионистик лойиҳага хизмат қилишга ҳамда бу лойиҳа рукнларини исломий оламдаги режимлар билан мустаҳкамлашга, шунингдек, Фаластин масаласига чек қўйишга ва унинг халқаро анжуманларда тасдиқланган тиргакларидан воз кечишга қаратилган. Бу келишув Америка маъмурияти, сионист вужуди ва қўшни давлатларга нисбатан аҳамиятли бўлгани боис, бошқача айтганда, амалга ошгудек бўлса, йигирма биринчи асрдаги энг кўзга кўринган ҳодиса бўлгани учун аср келишуви деб номланди.

- Бу келишувнинг тарихи ҳақида айтадиган бўлсак, Америка БМТнинг қочқинлар бўйича агентлиги билан ҳамкорликда бу ишни, яъни қочқинлар масаласини яқунлаш учун фаластинликлар диаспорасининг бир қисмини Синай саҳросига жойлаштиришни 1953 йили Миср президентига таклиф қилган эди. Лекин ўша пайтда Ғазода юз берган норозилик намойишлари бу лойиҳани амалга ошишига тўсқинлик қилди. Ал-Жазиранинг 2017 йил 14 июнда тарқатган (Аср келишуви, янгиланган турли таклифлар, ваъда ва тўсиқлар орасида) номли ҳисоботида шундай дейилади: «Жамол Абдунносир даврида 60 минг фаластинликни Синайга жойлаштириш лойиҳасини Ғазодаги ҳодисалар чиппака чиқарди. Кейин Алон – Миср ҳукумати Синайда хавфсизликни сақлай олмаяпти деган баҳона билан қочқинларни Синайга жойлаштириш лойиҳасини таклиф қилди». Кейин бу лойиҳа Ҳусни Муборак даврида Америка томонидан таклиф қилинди. Муборак унга рози бўлди. Сўнг бу лойиҳа амалга ошиши учун сиёсий сафарлар уюштирди. Бироқ бунга халқаро шароитлар тўсқинлик қилди.

Би-Би-Си ахборот агентлиги 2017 йил 29 ноябрда Британияда сақланадиган яширин ҳужжатларни очиклади. Унда шундай дейилади: «Мисрнинг собиқ президенти Ҳусни Муборак бундан ўттиз йилдан кўпроқ вақт олдин фаластинлик қочқинларни Мисрга жойлаштиришга рози бўлган. Би-Би-Си Британиядаги матбуот эркинлиги қонуни асосида қўлга киритган ҳужжатларга кўра, Муборак Американинг бу борадаги талабини қабул қилган».

Ахборот воситаларида келишича, бу келишувнинг энг кўзга кўринган хусусиятлари қуйидагилардир: Биринчиси: фаластинлик қочқинларнинг бир қисмини қўшни давлатларга ва қолганини Ғазога, яъни Синай саҳросидаги Ариш минтақасига жойлаштириш. Бу минтақа келажакда халқаро ва минтақавий лойиҳа ичидаги қуролдан холи Фаластин давлати учун марказ бўлади. Миср ҳукумати бу лойиҳанинг амалий ижросини олиқ даражада назорат қилиб, бу давлат билан бевосита алоқада бўлади. Келишувнинг иккинчи томони ҳақида айтадиган бўлсак, у Ғарбий Қирғоқнинг Иордания билан бўлган алоқасидир. Бу ерда Фаластин маъмуриятининг идоравий ҳукумати ташкил бўлади, лекин бу ҳукумат ҳеч қандай ҳарбий куч ва салтанатга эга бўлмаган давлат бўлади. У Иордания билан муайян алоқа ўрнатади. Лекин унинг хавфсизлиги ва салтанат яҳудийлар қўлида қолади ҳамда яҳудийлар қароргоҳлари ҳам ўз ҳолича туради. Аммо бу келишувдаги Қуддус масаласига келсак, у яҳудийларга пойтахт бўлади ва мусулмонларнинг диний даргоҳларда ибодат қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

Араб тилида чиқадиган Қуддус газетаси 2017 йил 8 ноябрда ушбу келишув ҳақидаги айрим маълумотларни чоп этган. Бу маълумотларга кўра, Америка маъмурияти (қоғоздаги) Фаластин давлатини эътироф этган. Унга кўра, (исроилликлар)нинг қароргоҳлари музлатилади, Фаластин учун иқтисодий қулайликлар яратилади, Осло келишувига кўра (ж) минтақасида ҳам қулайликлар яратилади. Шунингдек Иордания чегарасидаги Карома ўтказиш пунктида ва Миср чегарасидаги Рафах ўтказиш пунктида қулайликлар яратилади.

Бу ишларнинг барчаси Араб давлатларининг босқинчи (Исроил) давлати билан алоқаларни нормаллаштириш ҳақидаги ташаббуслари билан бир вақтда юз бермоқда. Аммо бу келишувдаги яҳудийлар талаб қилаётган ва Трамп маъмурияти қўллаб-қувватлаётган учинчи жиҳат исломий оламдаги ҳукмрон режимлар билан очиқ шаклда алоқаларни нормаллаштиришга эришишдир. Герцлия шаҳрида 2017 йил ўтказилган (Сиёсат ва стратегиялар) номли яҳудийларнинг йиллик конференциясида бош вазир Нетаньяху бу ҳақда баёнот берган эди.

- Американинг янги маъмурияти Трамп даврида унинг сиёсий маслаҳатчиси Кушнер орқали ушбу лойиҳани қайта жонлантириш учун ҳаракат бошлади. Кушнер бу ишни Миср президенти Сисий ва Саудия валиаҳди Муҳаммад ибн Салмон билан келишган ҳолда бошлади. Россиянинг ОРТ телевидениеси сайти (Блумберг ахборот

агентлиги)га таяниб, 2017 йил 2 декабрда шундай хабар тарқатди: «Оқ уй бош маслаҳатчиси (Жаред Кушнер) ўтган ойлarda Фаластин масаласини ечишга ҳисса қўшиш мақсадида Ўрта Шарққа уч марта сафар қилди». Британиянинг (Middle East Online) сайти 2017 йил 23 ноябрда Ғарб дипломатик манбалари ва фаластинлик масъулларга таянган ҳолда шундай ёзади: «Америкалик гуруҳ президент Дональд Трамп таклиф қилган «якуний иттифок» устида иш олиб бормоқда».

Янги Кўрфаз газетаси сайти яҳудийларнинг (24 Ньос) сайтига таяниб шундай ёзади: «Ибн Салмон ва Маҳмуд Аббос ўртасидаги учрашувда Саудиянинг аралашуви бошланди. Ўшанда Аббос Риёзга шошилиш чакрилган эди».

Ушбу ҳисоботни (Исроил)нинг 24 Ньос сайти чоп этган ва Қуддус газетаси таржима қилган.

Бу (аср келишуви)даги айрим сиёсий таклифлардир. Кофир давлатлар Фаластин масаласига яқун яшаш ва унинг аҳлини бўйсундириш учун тузилган ушбу режаларини амалга ошира оладими? Ақсо ва унинг муборак ери масаласига яқун яшаш учун тузилган ушбу жинояткорона ва хоинона режани бошқа давлатлардаги мусулмонларга қабул қилдира оладими?

- Ҳақиқат шуки, кофир давлатлар ва уларнинг халқаро ташкилотлари Байтул Мақдис ва унинг муқаддас ери масаласини тугатиш учун хоинона ва фитнага тўла режалар ишлаб чиқишди. Шунингдек, Умматнинг ғафлат уйқусидан ва ҳокимларнинг хиёнатидан фойдаланиб, ушбу муборак заминга яҳудийларни жалб қилишди. Бугун эса, ушбу давлатлар ва уларга тобе ҳукуматлар сиёсий босимлар, террорга қарши уруш ва сохта урушлар орқали исломий оламдаги халқларни (Аср келишуви) номли жинояткорона лойиҳага тиз чўктириш учун ҳаракат қилишмоқда.

Лекин хоинона ва жинояткорона тузилган бу режаларни исломий оламдаги халқларнинг золим ҳукуматлари қабул қилса ҳам асло уларнинг ўзлари қабул қилмайди. Бу ҳақиқат ҳақида яҳуд вужудининг бош вазири Биньямин Нетаньяху 2017 йил 21 ноябрда (Исроил) парламенти (кнессет)да собиқ Миср президенти Садатнинг яҳуд вужудига ташриф буюрганига қирқ йил тўлгани муносабати билан сўзлаган нутқида шундай изоҳлади:

«Тинчлик ўрнатиш қаршисида тўсиқ бўлаётган нарса атрофимиздаги давлатларнинг етакчилари эмас, балки тўсиқ узок йиллардан бери араб кўчаларида ҳукмрон бўлган раъий омдир. Шунинг учун Исроил давлати ҳақида хато тасаввурни шакллантираётган ушбу мияларни тозалаш керак».

- Салибчилар муборак заминга ҳужум қилиб, икки юз йилдан кўпроқ вақт давомида уни истило қилиб турганидан кейин, Исломиё Уммат заифлик ва тарқоқлик даврини ҳамда ҳокимларининг шармандаликларини бошдан кечирди. У шу даражада заифлик, тарқоқлик ва адоват ҳолатида эдики, уни кўрган одам энди ҳеч қачон оёққа турмайди деб ўйлар эди. Лекин Уммат мудроқ уйкусидан уйғониб, қад ростлади. Ана шунда Аллоҳ Таоло унга холис ва буюк саркардаларни берди. Нуруддин Зангий ва Салоҳиддин Айюбий каби саркардалар уни етаклаб, юртини бирлаштирди ва босиб олинган ерларини озод қилди. Салибчилар даврида содир бўлган ҳодиса мўғул татарлар даврида ҳам содир бўлган. Исломиё оламдаги халқлар муборак ер масаласига якун яшаш борасидаги барча лойиҳаларни рад этди. Улар 1947 йилдаги тақсимлаш лойиҳасидан тортиб, бугун араб ҳокимлар воситачилигида режалаштирилаётган лойиҳаларгача барчасини рад этди.

1953 йил Абдунносир даврида ушбу лойиҳага қарши тез суратда намойишлар бошланиб кетди. Бу намойишларда Ғазонинг ўзида ўттиздан кўпроқ шаҳид бўлди. Бурқоба лойиҳасига қарши 1965 йили кўп сонли мусулмонлар намойишга чиқиб, уни хоинликда айблашди.

Шунингдек Кэмп-Дэвид, Осло ва Водий Араба келишувларига қарши миллионлаган одамлар намойишга чиқди. Бугун эса, Қуддус ва унинг муқаддас даргоҳларига қарши тузилган тил бириктирувга қарши миллионлаган кишилар намойиш қилмоқда. Бу Уммат бугун, эртага ва ундан кейин Росулulloҳ ﷺнинг сайр қилдирилган ери масаласи борасидаги хиёнат, воз кечиш ва алоқаларни нормаллаштириш каби ишларга қарши чиқаверади.

- Хотима сифатида айтамикки: Аср келишуви Американинг янгиланган эски лойиҳасидир. Трамп ҳукумати уни бугунги кунда амалга ошириш орқали собиқ президентлар эриша олмаган ютуқларни қўлга киритмоқчи бўляпти. Бошқача айтганда, шу орқали улкан сиёсий ютуқларни қўлга киритса, бу нарса Оқ уйда юз тутаётган силкинишларда унга ёрдам беради деб ўйляпти. Буни яқинда ўзи ҳам эътироф этди. Лекин бу лойиҳа Синай, Фаластин ва бошқа мусулмон юртлардаги минглаган мусулмонлар жасади эвазига амалга ошади. Айниқса, Синай аҳолисини ўз уйларида кўчириш бошланганда ҳамда Ливан ва Сурия ичидаги лагерларда яшаётган қочкинларни ушбу минтақага мажбуран кўчириш бошланганда катта муаммо туғилади.

Лекин Аллоҳнинг иродаси бу малай ҳокимлар иродасидан юқори ҳамда Аллоҳнинг макри уларнинг макридан баланд. Чунки бу жинояткорона режа икки қибланинг биринчиси ва икки масжиднинг учинчиси бўлган муборак ер масаласига алоқадор бўлар экан, албатта Аллоҳ бу ишда ўзи ёрдам беради. Аллоҳдан бу кофирларнинг макрини бошланишдаёқ барбод қилишини, Ислом Умматини уларнинг ёмонлигидан саломат қилиб, Пайғамбарлик минҳожи асосидаги рошид Халифалик билан сийлашини сўраймиз. Ана ўшанда бу Халифалик Пайғамбаримиз ﷺ сайр қилдирилган даргоҳ ва бошқа мусулмон юртларни кофирлар ифлослигидан озод қилади.

Эй оламлар Роббиси дуоларимизни қабул эт. ◻

МОЛИЯВИЙ СИЁСАТЛАРНИ РЕЖАЛАШТИРИШ: УМУМИЙ ДАРОМАДЛАР (5)

Д. Ояд Шаъровий (роҳимахуллох)

Ҳозирги асрда молиявий сиёсат иқтисодий режалаштириш қуролларидан бўлган муҳим қуролга айланиб қолди. Замоनावий давлатлар товар ва иқтисодни бир маромда ушлаб туриш учун қирим ва чиқимларини назорат қиладилар. Аллоҳнинг изни билан ушбу мавзумизда қирим манбалари, уларнинг муҳими закот ва бошқа солиқлар ҳақида баён қиламиз ва уламоларнинг бу ҳақдаги фикрларини келтирамиз. Кейин закот доирасидан ташқари камбағалларнинг бойлар бойлигидаги ҳақларини йўл-йўлакай айтиб ўтамиз ва бу борадаги Қуръон ва Суннатдан бўлган шаръий далилларни келтирамиз. Лекин бу иш шу ҳақдаги олдинги уламолар фикрини ўрганишни талаб қилади. Биз юқорида айтилганларни қуйидаги шаклда баён қилмоқчимиз:

Биринчи баҳс: Умумий даромадлар.

Иккинчи баҳс: Давлат закотни йиғиши ва сарфлаши.

Учинчи баҳс: Солиқ солиш ва фақиҳларнинг бу борадаги фикрлари.

Тўртинчи баҳс: Молда закотдан ташқари ҳам ҳақ борми?

Умумий даромадлар

Замоनावий давлатлар даромадлардан ҳам, харажатлардан ҳам фойдаланади. Чунки бу икки нарса тараққиёт ва иқтисодий барқарорликка тарғиб қилиш учун мувозанатни сақлаб турувчи омилдир. Шунинг учун давлат турли қарорлар чиқаради ва ўша қарорлар воситасида иқтисодий ва ижтимоий соҳаларда ўзгартиришлар қилади. Шунингдек бюджет лойиҳаси давлат ўзининг молиявий сиёсатини амалга ошириш учун келажакда ишлатадиган воситаларни ифодалайди.

Агар давлат иқтисодий жиҳатдан орқада қолган бўлса, ўзининг ушбу сиёсатидан иқтисодий тараққиётни амалга оширишни кўзлайди. Агар давлат бой ва тараққий этган бўлса, барча ишлаб чиқариш омилларини ишлатишга ҳаракат қилади. Шунингдек инфляция, пул тақчиллиги ва ишсизлик каби оғир иқтисодий ўзгаришлардан узоқлашади.

Биринчи талаб: Ислондаги умумий даромадлар:

Молиявий сиёсатни татбиқ қилишда Халифалик давлатининг мақсадлари ҳам юқорида айтиб ўтилган мақсадларга ўхшайди ва ҳар қандай давлат шунга ҳаракат қилади. Лекин Халифалик давлатининг даромад манбалари бошқа давлатларникидан фарқ

қилади. Халифалик давлати ўша манбаларни йиғишни назорат қилади, балки бу иш унинг вазифасидир. Ушбу манбалар Байтулмолнинг асосий таркибий қисмидир. Бунинг тафсилоти куйидагича:

Биринчи: Байтулмолнинг доимий ва мунтазам даромадлари:

Улар закот, жизя, хирож, ушр ҳамда давлат мулки ва умумий мулк даромадларидир. Буларнинг барчаси олдинги ва ҳозирги фикҳ китоблари ва мол-мулк ҳақидаги китобларда батафсил ёритилган...

Иккинчи: Байтулмолнинг доимий бўлмаган ва мунтазам бўлмаган даромадлари: Улар ўлжалар, ғаниматлар, ғаниматларнинг бешдан бири, фай, рикознинг бешдан бири, конлар, меросхўри бўлмаган мол ва эгаси йўқ моллар. Қуръони каримда бу молларнинг ҳукми баён қилиниб, жамоат уни йиғишга буюрилган ва уларни сарфлаш ва тақсимлаш йўлларини белгилаган оятлар келган.

Жамоатга бўлган хитобдан иш боши ёки давлат етакчиси бўлмиш халифа кўзда тутилади. Аллоҳ Таоло Қуръони каримда ўлжалар ҳақида шундай дейди:

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

«(Эй Муҳаммад), Сиздан ўлжалар ҳақида сўрайдилар. Айтинг: «Ўлжалар Аллоҳ ва пайгамбарникидир. Бас, Аллоҳдан қўрқингиз ва ўз ораларингизни ўнгангиз! Агар мўмин бўлсангизлар, Аллоҳ ва Унинг пайгамбарига бўйсунингиз!» [Анфол 1]

Аллоҳ Таоло ўлжалар тақсимотини ўз элчисига ва у кишидан сўнг халифаларга қолдирди. Бадр куни ғаниматлар ҳақида оят нозил бўлди, оятда шундай дейилади:

﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ ءَامَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّلَاقِ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

«Агар Аллоҳга ва (ҳақ билан ноҳақнинг) ажралиш-қунида — икки жамоа тўқнашган кунда, бандамиз (Муҳаммадга) нозил қилганимиз (оятлар ва фаришталардан иборат) нарсага иймон келтиргувчи бўлсангизлар, билингизки, ўлжа қилиб олган нарсангизнинг бешдан бири Аллоҳ учун, пайгамбар учун ва у

зотнинг қариндош-уруғи, етимлар, мискинлар ва мусофирлар учундир. Аллоҳ ҳамма нарсага қодирдир» [Анфол 41]

Аллоҳ Таоло фой ҳақида шундай дейди:

﴿وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

«Аллоҳ Ўз пайгамбарига улардан ўлжа қилиб берган нарсаларнинг устига сизлар оту туяларни ўйнатиб-чоптириб борганларингиз йўқ (яъни у ўлжаларни сизлар қийналиб, машаққат чекиб, жанг-жадал билан қўлга киритганларингиз йўқ) лекин Аллоҳ Ўз пайгамбарларини Ўзи хоҳлаган кимсалардан (мана шундай) устун қилиб қўюр. Аллоҳ барча нарсага қодирдир» [Ҳашр 6]

Қуръони каримда закот ҳақида шундай дейилади:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ۗ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾

«Намозни тўкис адо қилинг ва закотни беринг! Ўзингиз учун нима яхшилиқ қилган бўлсангиз, уни Аллоҳ ҳузурида топажаксиз. Шубҳасиз Аллоҳ қилган амалларингизни кўриб тургувчидир» [Бақара 110]

Жизя ҳақида эса шундай дейилади:

﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

«Аллоҳга ва охират кунига ишонмайдиган, Аллоҳ ва Унинг пайгамбари ҳаром деган нарсани ҳаром деб билмайдиган, ҳақ (яъни Ислому) динига эътиқод қилмайдиган аҳли китоблардан иборат бўлган кимсаларга қарши то улар хорланган (мағлуб) ҳолларида ўз қўллари билан (зиммаларидаги) солиқни тўламагунларича, жанг қилингиз!» [Тавба 29]

Иккинчи мавзу: Даромадларни йиғиш:

Халифалик давлати Байтулмолнинг доимий ва мунтазам бўлмаган даромадларини йиғиш, сарфлаш ва тақсимлаш ишларини назорат қилади. Юқорида айтилган оятлар шунга далолат қилади,

бундан ташқари Абу Убайд, Абу Юсуф, Яҳё ибн Одам Қураший, Ибн Ражаб Ҳанбалӣ, Ибн Таймия, Мовардий ва бошқалар каби олдинги уламоларнинг китоблари шунга далолат қилади.

Абу Убайднинг «Моллар» китобининг «Имомлар фуқаролар учун идора қиладиган моллар турлари» номли қисмида шундай дейилган:

«Мусулмонларнинг имомлари идора қиладиган моллар уч хил бўлиб, Умар Аллоҳнинг китобига таяниб, уларни фай, хумс ва садақа деб изоҳлаган. Ушбу бўлақларнинг ҳар бири бир неча турдаги молларни ўз ичига олади». (Абу Убайд Моллар китоби, 22-саҳифа). Китобнинг ушбу қисми фай, хумс ва садақага алоқадор молларни идора қилиш мусулмонлар имомларининг иши эканига далолат қиляпти.

Абу Юсуф «Хирож китобининг биринчи сатрларида шундай дейди: Мўминларнинг амири Ҳорунар Рошид (Аллоҳ у кишини қувватласин) мандан хирож, ушр, садақа ва жаволи йиғишда қўлланиладиган китоб ёзиб беришимни сўради. (Доктор Назих Ҳаммодининг «Фақиҳлар тилида иқтисодий атамалар» номли китобининг 134-саҳифасида жаволи ҳақида шундай дейилади: Жаволи жолиянинг кўплиги бўлиб, унинг аслий маъноси ўз юртини ташлаб бошқа юртга келган жамоага айтилади. Шунинг учун Умар Араб ярим оролидан кўчириб юборганлар жолия дейилган. Кейинроқ бу сўз жизя сўзининг ўрнини эгаллаб, ватанидан кўчиб кетмаганлардан ҳам олинадиган барча турдаги солиқ-жизяларга жолия сўзи ишлатиладиган бўлиб қолган). Иқтибос тугади. Ҳорунар Рошид бундан бошқа ўрганилиши ва амал қилиниши лозим бўлган нарсаларни ёзиб беришимни сўраган эди. Амирул мўминин бу билан ўз халқидан зулмни кўтариш ва уларнинг ишларини ислоҳ қилишни хоҳлаган эди. (Абу Юсуфнинг Хирож китоби, 3-саҳифа).

Бундан келиб чиқадики, Абу Юсуф ва Ҳорунар Рошид хирож, ушр, садақа ва жизя йиғиш имом (халифа)нинг масъулияти деб билишган.

Аммо Яҳё ибн Одам Қураший ғанимат ҳақида шундай ёзади: «Аммо ғанимат ҳақида айтадиган бўлсак, унинг бешдан бири Аллоҳники бўлиб, у яна Пайғамбар , у кишининг яқинлари, етимлар, мискинлар ва мусофирларга қайтарилади, лекин улардан бошқаларга берилмайди.

Аммо ушбу кишилардан қайси бирига бериш афзаллиги имом-халифага ҳавола. Имом ижтиҳод қилиб, адолат билан иш юритади

ва бу борада нафс ҳавога эргашмайди». (Яҳё ибн Одам Қурашийнинг Хирож китоби, 17-саҳифа).

У киши фай ҳақида шундай деган: «Имом ерни хоҳласа қолдиради, хоҳласа файни тақсимлагани каби тақсимлайди». (Яҳё ибн Одам Қурашийнинг Хирож китоби, 19-саҳифа).

Ибн Ражаб Ҳанбалий фай ва хирож ҳақида айтади: «Имом икки иш ўртасида ихтиёрли, хоҳласа уни ўлжа эгалари ўртасида тақсимлайди, хоҳласа тақсимламасдан умумий мулк сифатида қолдиради. Аксар уламолар шуни айтишган». (Ибн Ражаб Ҳанбалийнинг Хирож аҳкомларидан парча номли китоби, 16-саҳифа).

Ибн Таймия айтади: «Султон (Халифа) ва унинг хайр-эҳсон девонидаги ўринбосарлари ҳар бир ҳақ эгасига ўз ҳаққини беришлари лозим. Шунингдек, девон арбоблари бўлмиш мол йиғувчилар султон ва фуқароларга ўз ҳаққини беришлари лозим. (Ибн Таймиёнинг Етакчи ва фуқароларни ислоҳ қилишдаги шаръий сиёсат китоби, 29-саҳифа).

Ибн Таймия Султонлик молларининг турлари номли бўлимда айтади: «Султонлик моллари Қуръон ва Суннатда баён қилинган бўлиб, улар ғанимат, садақа ва файдир». (Ибн Таймиёнинг Етакчи ва фуқароларни ислоҳ қилишдаги шаръий сиёсат китоби, 32-саҳифа).

У киши кўшимча қилар экан, шундай дейди: «Агар имом ғаниматларни йиғиб, уни тақсимласа, бирор киши унга хиёнат қилиши жоиз эмас». (Ибн Таймиёнинг Етакчи ва фуқароларни ислоҳ қилишдаги шаръий сиёсат китоби, 35-саҳифа).

Аммо Мовардий садақотларни идора қилиш учун алоҳида боб ажратган. Унда идора қилиш шартларини белгилаб, имом бу ишга волий тайинлаш кераклигига ишора қилган. Бундан ташқари агар садақот волийси тафвиз ишчиларидан бўлса, ўз фикри ва ижтиҳоди билан иш юрита олиши, аммо танфиз ишчиларидан бўлса, унинг амали имом (халифа)нинг фикри ва ижтиҳодига чекланиши ҳақида айтган. (Мовардийнинг Султоний аҳкомлар китоби, 145-148, 149-саҳифалар).

Бу – иш боши ёки халифанинг даромадларни назорат қилиш масъулияти борасидаги айрим олдинги уламоларнинг фикрларидир. Бу молларнинг сақланиш жойи байтулмолдир. Бирок уларнинг баъзи бирлари ҳақида, яъни даромадларнинг сарф қилинадиган ўринлари борасида ихтилофлар мавжуд. Бу ҳақда келгуси мавзуимизда баён қиламиз. □

ИМОМИ АЪЗАМ: АБУ ҲАНИФА НУЪМОН

(Ҳижрий 80-150)

Устозлари:

Имом Абу Ҳанифа роҳимаҳуллоҳ бундай деганлар: «Мен илму фикҳнинг конида эдим. Шу боис илм аҳлининг суҳбатини олдим, фақиҳлардан бирини лозим тутиб-ундан ажралмадим». Имом бу гапи билан битта шайхни лозим тутишни ўзига йўл қилиб олганини айтяпти. Бу битта имомга ўзини бағишлаш бўлиб, ҳар бир имомнинг шундай қилганини кўрамиз. Масалан, имом Молик – Ибн Ҳурмузга, имом Шофеий Моликка, имом Аҳмад (Шофеий Ироққа кетиб қолгунига қадар) Шофеийга ўзини бағишлаган. Албатта, битта шайхга ўзини бағишлаш – қолган машойихларга кулоқ солишга эҳтиёж йўқлигини англатмайди. Ёки уларга савол билан мурожаат қилишдан ва улардан сабоқ олишдан сақланишни билдирмайди. Балки, дорис бошқалардан кўра илмли ва бағрикенг, деб билган шайхга боғланиб, унга ўзини бағишласа, бошқа шайхлардан кўра мана шу устозидан кўпроқ билим олади.

Имом Абу Ҳанифа ўзини бағишлаган шайх эса, Ҳаммод ибн Абу Сулаймондир. Абу Ҳанифа у киши билан тўлиқ ўн саккиз йил ҳамсуҳбат бўлган. У киши устози Ҳаммодда кучли хотирани, дарсга нисбатан талабчанликни ҳамда Абу Ҳанифанинг ҳамроҳлигини бошқалардан кўра устун қўйганини кўриб, бу ҳақда кўп гапирганлар.

Абу Ҳанифа Ҳаммодни ўзига бежиз устоз тутмаган. Ваҳоланки, Кўфа уламо ва шайхларга тўла эди. Ҳаммод эса, ғоят илмга бой, дея танилган ҳамда дастури ақида ва усули шариат илмини рисолат соҳиби бўлмиш Росулulloҳ ﷺнинг ўзидан олган саҳобаларнинг илмини эгаллаган эди. Ушбу улуғ саҳобалар Умар ибн Ҳаттоб, Али ибн Абу Толиб, Абдуллоҳ ибн Масъуд ва Абдуллоҳ ибн Аббос лардир.

Абу Ҳанифа Ҳаммоддан, Ҳаммод эса катта тобеинлардан бири Иброҳим Нахайидан илм олди. Ироқ фақиҳи, Кўфа муҳаддиси, тақволи ва диёнатли, дея сифатланган ҳамда зоҳидлик ва обидлик билан танилган Иброҳим Нахайй ҳижратнинг тўқсон олтинчи йили эллик ёшида вафот этди. У дафн этилганда Омир Шаъбий «инсонларнинг энг яхшисини дафн қилдинглар», деб айтган. Бир киши «Ҳасандан ҳамми?» деб сўраган экан. (Ҳасан деганда Ҳасанул Басрийни назарда тутишган). Шунда Шаъбий «У Ҳасандан ҳам, Басра аҳлидан ҳам, Кўфа аҳлидан ҳам, Шом аҳлидан ҳам, Ҳижоз аҳлидан ҳам фақиҳроқ эди», дея жавоб берган. Нахаййни Саид ибн Жубайр ҳам жуда кадрлар ва

«Орангизда Иброҳим Нахайй бўла туриб, мандан фатво сўрайсизларми», дер эди. Иброҳим Нахайй ғоят тавозели бўлгани сабабли то савол берилмагунча гапирмас эди. Агар савол берилса, жавоб берар эди. Иброҳим Нахаййнинг фикҳда ўз раъйлари бор эди ва бу раъйлари туфайли мазҳаб соҳиби бўлишга оз қолган. Кўзи ғилай ва зохид бўлишига қарамай, ҳайбати бор эди. Суфён ибн Муғира у ҳақда бундай дейди: «Биз Иброҳим Нахаййдан худди амирни кўргандек ҳайбатланар эдик». Шунингдек, Иброҳим Нахайй ёш болалик пайтида ҳажга кетаётганларга ҳамроҳ бўлганда Оиша нинг олдига кириб турар эди.

Абу Ҳанифанинг устози Ҳаммод ибн Сулаймон – Омир Шаъбийдан ҳам илм олган. Маълумки, Шаъбий Иброҳим Нахаййнинг яқин дўсти бўлиб, икковлон илмнинг эгизаклари эди. Зикр қилинганда ҳам икковлон зикр қилинади. Шаъбий Кўфа ва бошқа ерлардаги фуқаҳоларининг имомларидан бири эди. У Росулulloҳ нинг саҳобаларидан беш юз нафарини кўрди, улардан илм олиб, сўзларини тинглади. Кўфада унинг катта ҳалқаси бор эди. Муҳаммад ибн Сириин бу ҳақда бундай дейди: «Мен Кўфага борганимда гувоҳи бўлгандим, Шаъбийнинг катта ҳалқаси бор экан, у пайтда Росулulloҳнинг саҳобалари ҳам анча кўп эди». Ибн Шихоб Зухрий бундай дейди: уламолар тўртта: Мадинада Ибн Мусаййиб, Кўфада Шаъбий, Басрада Басрий, Шомда Макхул.

Абу Ҳанифанинг устози Ҳаммод ибн Сулаймон илм олган учинчи олим Саид ибн Жубайрдир. Бу олим ҳижрий тўқсон бешинчи санада Ҳажжож томонидан қатл қилинган. Ўшанда у эллик ёшда бўлган. Ҳажжож кўплаб илм имомларини қатл қилди. Бироқ Саид ибн Жубайр қатл қилинган пайтда, Ислом Уммати жисмига бошқа қатл қилинганлардан кўра қаттиқроқ алам етди. Саид ибн Жубайр тобеин уламолардан бири бўлиб, олим, кори ва фақиҳ эди. Рамазонда мусулмонларга имомлик қилиб, бир кеча Абдуллоҳ ибн Масъуднинг кироатида, бир кеча Зайд ибн Собит кироатида, яна бир кеча бошқа қорилар кироатида ўқир эди. У ўз замонасидаги кўплаб тобеинлардан барча диний илмларни жамлаганлиги билан ажралиб турар эди. Айтишларича, тобеинлар орасида талоқ масаласини Саид ибн Мусаййиб, ҳаж масаласини Ато ибн Абу Рабоҳ, ҳалол ва ҳаром масаласини Товус, тафсирини Мужоҳид ибн Жабр энг яхши билган. Саид ибн Жубайр эса бу илмларнинг ҳаммасини жамлаган зот эди. Имом Аҳмад ибн Ханбал бундай дейди: Ҳажжож Саид ибн Жубайрни қатл қилди, аммо ер юзида унинг илмидек илми тополмайди энди.

Энди бу уламолардан таҳсил олган Ҳаммод ибн Сулаймонга келсак, у киши Абу Ҳанифанинг энг муҳим устозларидан бири эди. Абу Ҳанифа ундан ҳеч ажралмай, мажлисларида охиригача ўтирди, ҳамма вақтини унга ажратди, у ҳам Абу Ҳанифани жуда яхши қабул қилган. Ҳаммод кўплаб имом ва фақиҳларнинг, шу жумладан, Суфёни Саврий билан Шўъба ибн Ҳажжожнинг устози эди. Айниқса, Шўъба фақиҳ, муҳаддис, ровий ва адиб бўлиб, имом Шофеий у ҳақда – агар Шўъба бўлмаганида Ироқ аҳли ҳадис илмини билмаган бўлар эди, деб айтган. Шўъбанинг фикҳий йўналиши икки улуғ саҳобий: Али ибн Абу Толиб ва Абдуллоҳ ибн Масъуд йўналиши бўйича эди.

Абу Ҳанифа кўфалик бошқа шайхлардан ҳам таҳсил олган бўлиб, масалан, Муҳориб ибн Дассор ва Саммок ибн Ҳарб улар жумласидандир. Саммок саксонта саҳобани кўрган ва аксаридан таҳсил олиб, баъзиларидан ҳадис ривоят қилган. Шунингдек, кўплаб улуғ тобеинлардан ҳам илм олган. Масалан, Абдулкарим Абу Умайя ҳамда айрим саҳобалардан ривоят қилган Атийя ибн Саъд ибн Жаннода каби. Уларнинг орасида ҳадис, фикҳ, шеър, қозилик илмларига бой, дея сифатланган ҳамда омонатдорлик, ростгўйлик, ишончлилик, обид ва зоҳидлик сифатлари билан танилган кишилар ўтган.

Абу Ҳанифа таҳсил олган шайхлар орасида **кўфалик бўлмаганлари** ҳам бўлган. Шунингдек, Росулulloҳ ﷺнинг саҳобалари орасида энг охири Басрада вафот этган улуғ саҳобий Анас ибн Молик ҳам Абу Ҳанифанинг устозларидан бири эди. Яна у кишининг устозларидан бири, тобеин Ҳишом ибн Урва ибн Зубайрдир. Ҳишом саҳобий Абдуллоҳ ибн Зубайрнинг жияни бўлиб, икки саҳобий – Абдуллоҳ ибн Умар ва Анас ибн Моликларни кўрган. Устозларидан бири тобеин Ато ибн Абу Рабоҳ Макка муфтиси ва фақиҳи эди. У кўплаб саҳобаларни – икки юзта дейилади – кўрди. Устозларидан яна бири Абдуллоҳ ибн Умарнинг ходими Нофеъ ҳам тобеин уламолардан бўлиб, кўплаб саҳобаларга қулоқ тутган. Нофеъни Умар ибн Абдулазиз мисрликларга суннатдан таълим бериши учун Мисрга юборган. Аҳли ҳадислар айтади: Шофеий Моликдан, у Нофеъдан, у Ибн Умардан қилган ривоятларни – бу зотларнинг ҳар бири улуғ инсонлар бўлгани учун – олтин занжир дейилади.

Абу Ҳанифанинг устозлари орасида аҳли байт шайхлари ҳам бўлган. Дарвоқе, Абу Ҳанифа аҳли байтни жуда яхши кўрар эди. Уларни ҳурмат қилиб, ўзини яқин тутарди ва уларнинг фазилатини эътироф этиб, улардан таҳсил оларди. Абу Ҳанифа Муҳаммад

Боқир ва унинг укаси Зайддан таълим олган. Бу икки ака-ука Зайнулобидин ибн Ҳусайннинг ўғиллари бўлиб, Абу Ҳанифа улардан кичик эди ва шу боис улардан таҳсил олди, айниқса, Зайддан кўп илм олди.

Муҳаммад Боқир улуғ олим бўлиб, нубувват байтининг самоҳат, илм ва муҳаббат ахлоқи билан сифатланган улуғ зот эди. «Боқир» сўзининг маъноси ёрган, дегани. Яъни Муҳаммад Боқир илмни ёриб юборган, кенг илмли, деганидир. У аҳли байт наслини ота томонидан ҳам, она томонидан ҳам давомчисидир. У киши тобеин уламолар синфидан бўлиб, ҳадис ривоят қилган. Ҳадисларни ўз отасидан, Ҳасан ва Ҳусайн боболаридан, амакисидан, Абу Ҳурайрадан, Муҳаммад ибн Ҳанафийядан, Абдуллоҳ ибн Аббосдан, Абдуллоҳ ибн Амрдан ва бошқалардан ривоят қилган. Унинг ўзидан эса, фазилатли уламолардан бўлган ўғли Жаъфар Содик, Муҳаммад ибн Шихоб Зухрий, Амр ибн Динор ва бошқалар ҳадис ривоят қилган. Имом Муҳаммад Боқир рошид халифаларни ёмонлаган кимса билан қаттиқ уришар эди.

Зайд ибн Али Зайнулобидинга келсак, у ҳам аҳли байтдан ва Абу Ҳанифа таҳсил олган зотлардан биридир. У Муҳаммад Боқирнинг укаси бўлиб, илмли ва кўп бой бўлган. У киши моҳир чавандоз ҳамда гўзал фазилатлар ва зоҳидлик соҳиби эди. Ҳатто жияни Жаъфар Содик у ҳақда – амакимни Аллоҳ раҳмат қилсин, Аллоҳ ҳаққи, у саййид эди, Аллоҳ ҳаққи, бизга дунё ва охират учун кўп манфаатли нарса қолдирди, ҳеч ким унингчалик нарса қолдирилмаган, деди. Зайд мазҳаб имоми бўлиб, бу мазҳаб унинг номи билан аталган. У Аббон ибн Усмондан, Ибн Шихоб Зухрийдан, Шаъб ибн Ҳажжож ва бошқалардан ҳадис ривоят қилиш билан сунний фақиҳига айланди. Отаси Зайнулобидиндан, ўзидан ўн бир ёш катта акаси Муҳаммад Боқирдан ривоят қилиш билан шиа фақиҳига айланди. Имом Зайд мазҳаби Абу Бакр ва Умар халифалигини эътироф қилди, Алини эса, уларнинг иккаласидан ҳам афзал билди. У кишининг мазҳаби – афзали турганда бошқасининг имом бўлишига ижозат беради. Шунингдек, у киши Халифаликнинг Абу Бакрга берилишини саҳобалар тушунган манфаат, ҳамда улар риоя қилган диний қоида асосида амалга ошган, деб айтади. Абу Ҳанифа Ҳижозда бўлган пайтида Зайд у кишига устозлик қилган. Абу Ҳанифа унга қуйидагича баҳо берган: «Мен Зайд ибн Али ҳам, унинг аҳлига ҳам гувоҳ бўлдим. Аммо ўз замонасида унингдек фақиҳ, унингдек олим, унингдек ҳозиржавоб, унингдек сўзга чечанини кўрмадим. Бу борада у беқиёс эди».

Энди Абдуллоҳ ибн Ҳасан ибн Ҳасан ибн Али ибн Абу Толибга келсак, у ҳам Абу Ҳанифанинг устозларидан бири. Ҳурмат ва ҳайбатга эга ушбу улуғ олим ва ростгўй муҳаддис ҳақида Мусъаб ибн Абдуллоҳ бундай дейди: Абдуллоҳ ибн Ҳасан ибн Ҳасанчалик Уламоларимиз ҳурмат-иззатига сазовор бўлган инсонни кўрмадим, деган. У ҳадисларни ўз отасидан, онасидан, бобосининг амакиваччаси Абдуллоҳ ибн Жаъфар ибн Абу Толибдан, Аъраждан ва Икримадан ривоят қилган. Унинг ўзидан ривоят қилган имомлар ҳам талайгина, жумладан, имом Молик ва Суфёни Саврийлар каби. Абдуллоҳ ибн Ҳасан ибн Ҳасан халифа Умар ибн Абдулазиз томонидан ҳам юксак обрў-эътиборда эди.

Абу Ҳанифанинг устозларидан яна бири имом Муҳаммад Боқирнинг ўғли имом Жаъфар Содикдир. У киши ростгўйлиги ва фазилати туфайли Содик тахаллусини олган.

Абу Ҳанифа тарихчилари унинг эллик беш марта ҳаж қилганини айтадилар. Бу унинг ҳижрий бир юз ўттинчи йил билан бир юз ўттиз олтинчи йиллар ўртасида Маккада истиқомат қилганидан ташқари, албатта.

Абу Ҳанифа халқаси:

Абу Ҳанифа, то устози Ҳаммод ибн Абу Суфён ҳижрий 120 йилда вафот этгунга қадар, ўзига бирорта ҳам мустақил халқа қилмаган. Бир куни у устозининг халқасини тарк этиб, ўзига алоҳида халқа қилишга уринади... бироқ масжидга кириши биланоқ устозига кўзи тушиб, қаттиқ хижолат бўлиб кетади ва устозининг ёнидан жой олади. Ўша куни устози ўзига тегишли меросни қабул қилиб олиш учун ўзининг Басра шаҳрига чакирилиб қолади ва ўрнига Абу Ҳанифани халқа бошлиғи ва халқа устози сифатида қолдиради. Устози Ҳаммод Басрада икки ой қолиб кетиб, сўнг қайтиб келса, шогирди Абу Ҳанифа унга рўйхат кўрсатади. Бу рўйхат тушган саволларга берган шогирдининг жавоблари рўйхати эди. Устоз улардан қирқтасини тўғри, йигирматасини хато деб топади. Ана шунда Абу Ҳанифа ёлғиз алоҳида халқа қилишга бўлган нафсининг чакиригидан ҳамда фикрий жиҳатдан ҳали тўла пишиб етилмаганидан ичида бир оз афсусланади.

Кўфа масжидидаги халқалар:

Абу Ҳанифага кўра, Кўфа илмнинг кони бўлган. У ердаги Аъзам масжиди етук фуқаҳоларнинг халқа маросимлари билан тўлган. Масалан, фасоҳат ва зоҳидликда донг таратган Аъмаш Сулаймон ибн Меҳрон халқаси, хофизи Куръонлиги сабабли Мусҳаф, деб ном чиқарган Мусъир ибн Коддом халқаси, Суфёни

Саврий ҳалқаси... ва бошқа ҳалқалар каби. Булар ичида энг каттаси ва тингловчилар билан тўладигани Абу Ҳанифа ҳалқаси эди. Хусусан, Мусъир билан Суфён Маккага кетса, ўзлари билан ҳалқалари ҳам бирга кетарди. Бу ҳалқалар фикҳ ва ҳадисгагина чекланмай, балки уларда қори Ҳамза ибн Ҳабиб ҳалқаси каби қироат ҳалқалари ҳам бўларди. Қори Ҳамза қироатини ўша бўйича сабоқ олинишга ижмо қилинган. Суфён Саврий Ҳамза ҳақида – у Аллоҳнинг Китобидан ўқиган ҳар битта ҳарф асар билан собит бўлган, деган. Яна машҳур қорилардан бири Шўъба ибн Айёш ибн Солим Аздийнинг ҳам ҳалқаси бор эди. Ҳамза ва Шўъба ҳалқасини Осим ҳалқаси ортда қолдирган. Осим қироатда машҳур бўлиб, Абу Ҳанифанинг айни соҳадаги устози бўлган. Лекин, Кўфа масжидидаги ушбу барча ҳалқалар орасида Абу Ҳанифа ҳалқаси алоҳида ажралиб турар ва ундан илм булоғи оқиб чиқар эди. Абу Ҳанифа ҳаж фарзини адо этишни қасд қилса – юқорида эллик беш марта ҳаж қилганини айтдик – ҳалқаси масжиди ҳаромга кўчарди, ҳалқасидан олдин у ерга ўзининг шон-шухрати етиб борарди. Мадина зиёратида ҳам шундай ҳолат бўларди... Имом Абу Ҳанифа билан имом Молик учрашиб, дин масалалари ва фикҳ мавзусида баҳс қилардилар, кўпинча битта фикрга келиб тўхтардилар. Уламоларнинг зеҳнида Абу Ҳанифа илмнинг тўртдан уч қисмини эгаллаган, дея тасаввур бор эди. Савол берилса, унга албатта жавоб берарди. Олим, имом, зоҳид фақиҳ Фузайл ибн Иёз унга бундай дея баҳо берган: «Абу Ҳанифа фикҳ бобида таникли, тақвоси билан машҳур, моли кенг инсондир, унинг фазилатлари атрофига йиғилган ҳар бир кишига кўринади». Яна бундай деган: «Туну кун илм бериб бунда жуда сабрли, тунни чиройли ибодатда ўтказди, сукути кўп, кам гап, ҳалол ва ҳаром масалаларида жавоб берадиган инсондир. У киши ҳақни гўзал йўл билан кўрсатиб бериб, сарой молидан ўзини олиб қочадиган зотдир». Абу Ҳанифанинг замондоши имом Абдуллоҳ ибн Муборак ҳам унинг ҳалқаларидан бирида Мисъар ибн Кидом ҳам бўлганини айтиб бундай дейди. «Мен Абу Ҳанифа ҳалқасида Мисъар ибн Кидомни кўрдим. Унинг ёнида ўтириб олиб, саволлар берар ва ундан фойдаланар эди... Мен Абу Ҳанифадек фикҳ борасида гўзал сўзлаган инсонни топмадим». Мисъар унинг ҳалқасига баҳо бериб, бундай деди: «Тушлиқдан сўнг ҳалқадагилар ўз ишлари билан тарқар эди, сўнг яна Абу Ҳанифа атрофига тўпланиб, ўтиришарди. Кимдир савол берса, кимдир мунозара қиларди, уларга ҳужжат-далиллар кўп келтирилгани боис овозлари кўтарилиб

кетарди». Мисъар сўзини давом эттириб яна бундай дейди: «Аллох барча овозларни бир кишининг ҳайбати билан пасайтирди».

Абу Ҳанифа ҳалқаси худди илмий текшириш академиясига ўхшаган. Унда баҳс-мунозара эшиги очилар ва битта масала ёки мавзуда бир неча суткалаб изланилар эди. Қачон масала устоз имом рози бўлган битта раъйга келиб тўхтаса, шогирди Абу Юсуфга «энди, буни фалон бобга ёзиб қўйинг», дер эди.

Имом Абу Ҳанифа ғоят иқтидорли олим бўлган. Ўз раъйини то тўғрилигига кўнгли тўла таскин топмагунча ёзиб қўйишга рухсат бермасди. Бу борада у Умар форук رضي الله عنهнинг одобини олганди. Дарҳақиқат, саййидимиз Умар Абу Мусо Ашъарийга қозилик борасида бир ҳукмни чиқарса-ю, кейинчалик унинг хатолиги аён бўлиб қолса, ўша ҳукмга амал қилмасликни буюрган. Абу Ҳанифа ҳам бирор масалада бирор бир раъй билдириб, кейин унинг тўғри эмаслиги маълум бўлиб қолса, худди шундай қилар эди.

Абу Ҳанифа илмнинг дунё учун бўлишидан огоҳлантириб, бундай деган: «Ким илмни дунё учун олса, унинг баракаси маҳрум бўлади ва қалбига мустаҳкам жойланмайди. Ким илмни дин учун олса, илми барака топади ва қалбига мустаҳкам жойлашади, ўрганувчилар ҳам бундай илмдан наф оладилар». Абу Ҳанифа бадавлат инсон бўлиб, сердаромад тижорати бор эди. Ўзининг молидан шогирдларига сарфлар эди. Яъни ҳар ойда уларга маош бериш билан турмуш юқларини кўтаришда ёрдам қиларди. Буни ҳозирги вақтда талабалик стипендиясига ўхшатиш мумкин. Бу тадбир имомга устози Ҳаммоддан мерос қолган. Устози Ҳаммод ҳам устози Иброҳим Нахайидан ўрганган. Абу Юсуф бундай дерди: «Устозим Абу Ҳанифа мен билан оиламни йигирма йил боққан. Мен – сиздек саховатпеша инсонни кўрмаганман, десам, у – Ҳаммодни кўрсангиз, нима дердингиз, деб жавоб берарди». Абу Ҳанифа бундай дерди: «Устозим Ҳаммод вафот этгандан бошлаб, ҳар бир намозимда унинг учун ва ота-онам учун Аллоҳдан мағфират сўрадим. Чунки мен илмдан таҳсил олганим инсон учун ҳам, ўзим таҳсил берган инсон учун ҳам мағфират сўрайман». Абу Юсуфда иқтидор ва интилиш мавжудлигини сезгач, унга бундай насиҳат қилди: «Султондан оловдан эҳтиёт бўлгандек эҳтиёт бўл, худди оловдан фойдаланиб, ўзидан узоқ турганинг ва яқинлашмаганинг каби. Акс ҳолда, куйиб, озор тортасан, чунки султон ўзига раво кўрган нарсани бировга раво кўрмайди».

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мўминлар ҳеч шак-шубҳасиз ога-инилардир»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
«Риёз» газетаси Асад билан мухолафатни тенглаштирди		
<p>Саудия ҳукуматига қарашли «Риёз» газетасининг Сурия режими билан мухолафатни тенглаштирган карикатурани нашр қилиши кенг баҳс мунозарага сабаб бўлди. Карикатурада икки танк тинч аҳолини нишонга олгани тасвирланиб, улардан бирига «Сурия режими», иккинчисига «Озод армия» дея ёзилган. Маълумки, «Риёз» газетаси шу пайтга қадар, Сурия режимини қонунийликни йўқотган деб ҳисоблаб келар эди. Бундан кўриниб турибдики, Саудия Суриядаги курашда очиқчасига Америка позицияси томон бурилган. Чунки у Асад режимига қонунийлик тусини бериб, мухолафатни қораламоқда ва бу ишда «қурбон билан жаллод» ўртасини ажратмаяпти. Бу – Саудия ҳукумати Сурия режимига нисбатан янги позиция эгаллаганининг ифодасидир.</p>		
<p>Ал-Ваъй: Саудлар оиласи ўз давлатларини ташкил қилгандан то бугунги кунга қадар сон-саноксиз хиёнатларни қилиб келишди. Улар бир пайтлар инглизлар фойдасига Халифаликни кулатишга тил бириктирган бўлса, бугун яҳудийлар билан ярашишни хоҳлашапти. Шунингдек, Саудлар оиласи Ғарбнинг разил ишлари учун ўз дарвозаларини ланг очиб бериб, улар билан бирга террорга қарши кураш номи остида Исломга қарши курашмоқда. Улар ҳатто разолатга ошқора чақиришгача етиб боришди.</p>		
Ҳужжатлар Сурияда бир ҳафта мобайнида ўлган россияликлар сони жуда юқори эканини кўрсатмоқда		
<p>2018 йил 7 феврал куни Россия ва Эронга қарашли ёлланма кучларидан ташкил топган колоннага қарши Америка етакчилигидаги Ғарб коалицияси амалга оширган ҳужумлар ҳамон қоронғулигича қолмоқда. АҚШ армияси бу кучларни «Асадга содиқ кучлар» дея атаган эди. Лекин Россия сайтлари – ижтимоий тармоқларда ҳамда россиялик ёлланма аскарларнинг саҳифаларида тарқалган маълумотларга таяниб, ушбу ҳужумлар ва ундаги россиялик қурбонлар сони ҳақида даҳшатли тафсилотларни фош қилди. Маълумки, 8 феврал куни «СBS» ахборот агентлиги АҚШ мудрофаа вазирлигидаги бир расмийга таяниб хабар тарқатди. «СBS»га кўра, айти расмий шахс Америка учоқлари ҳужум қилган колоннада россиялик ёлланма аскарлар бўлганини тасдиқлаган. Ассошиэйтед Пресс ахборот агентлигининг Россия ахборот воситаларига таяниб хабар беришича, умумий талафот икки юз нафар атрофида бўлиб, уларнинг аксариятини руслар ташкил қилиши мумкин.</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм қилмайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>Бу рақамларни аниқ деб айтиш қийин. Чунки Москва қурбонлар сонини яширишга одатланган. Ҳарбий ҳисоботларни ўрганишга ихтисослашган рус тадқиқот марказига кўра, Москва қўллаб-қувватлови билан Сурияда «Асад режими» томонида туриб жанг қилаётган «Вагнер» ёлланма аскарлари ўтган ҳафта катта талафот кўрган. Ушбу марказ ҳисоботида таъкидланишича, АҚШ етакчилигидаги халқаро коалиция томонидан қилинган ҳужумда «Вагнер» ёлланма аскарлари сафидаги 215 нафар ёлланма аскар ўлдирилган. Марказ бу маълумотларни беришда Суриядаги Россия урушида иштирок этаётган «Вагнер» ёлланма аскарларининг «Ватсап»даги ёзишмаларига таянади.</p>		
<p>Рус тадқиқот маркази Суриядаги рус ёлланма аскарларидан бирининг «ВК» ижтимоий алоқа сайтида тарқалган қуйидаги гувоҳлигини келтиради: «ҳужумга тутилган колонна «Вагнер» ёлланма аскарларидан ташқари яна бир қанча рус ҳарбий бўлинмаларини ҳам ўз ичига олган бўлиб, улар танк ва пушқалар билан таъминланган эди».</p>		
<p>Ал-Ваъй: Россиянинг «Вагнер» ёлланма аскарлари Америка Ироқда қўллаган Блэкуотер ёлланма аскарларига ўхшайди. Блэкуотер ўзининг барча вазифаларини Американинг мудофаа вазирлиги кўрсатмалари асосида амалга оширар эди. Лекин Америка ҳукумати уларни ўзига тобе эмаслигини айтиб, қилган жиноятларини тан олмай келган. Бугун Россия ҳам «Вагнер» ҳақида худди шу баҳонани қилиб, у ерда рус ёлланма аскарлари борилигидан хабари йўқлигини айтмоқда. Шунинг учун Америка «Сурия халқ мудофааси отрядлари» колоннасига зарба бериш нияти борлиги ҳақида Россияга хабар берганида, Россия бу колонна ичида рус аскарлари борлигини тан олмади. Америка колоннага зарба берганда эса, Россия уларнинг ўлдирилганини тан олмай, ҳодисани яширишга уринди. Лекин сир очилиб, Россияни қийин аҳволга солиб қўйгандан кейин, у ўлганлар ичида озгина россиялик ёлланма аскарлар ҳам борлигини тан олди.</p>		
<p>Макрон: Биз Сурияда кимёвий қурооллар ишлатилганини тасдиқламадик</p>		
<p>Франция президенти Эммануэль Макрон Сурияда тинч фуқароларга қарши кимёвий қуроол ишлатилган бўлса, зарба беришини айтиб, таҳдид қилган эди. Лекин у ҳақиқатда кимёвий қурооллар ишлатилганига бирорта ҳам далил кўрмаганини айтди. Макрон журналистларга «Бу қуроол ким томонидан ишлатилган ёки</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мўминлар ҳеч шак-шубҳасиз ога-инилардир»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>режалаштирилган бўлса, ўша жойга зарба берамиз. Чунки биз кимёвий қурулларни ишлатишга чек қўйганмиз» дея, кимёвий қурулларга нисбатан қизил чизиқ қўйганини таъкидлади. Кейин, «Лекин ахборот агентликларимиз ҳам, қурулли кучларимиз ҳам тинч фуқароларга қарши кимёвий қурул ишлатилганини тасдиқламади» деди. Франция президенти ўз сўзида давом этар экан, яна бундай деди: «Далил топилиши билан эълон қилган нарсамни амалга ошираман. Террорчи ва жиҳодчиларга қарши кураш бирламчи масала бўлиб қолаверади».</p> <p>Асад режими 13 январдан бери Ғута ва Идлиб вилоятида уч марта хлор ишлатгани ҳақида ҳужжатлар мавжуд. Франция ташқи ишлар вазири Жан-Ив Ле Дриан ҳам буни тасдиқлаган. Лекин мудофаа вазираси Флоранс Парли бу борада ишончли далил мавжуд эмаслигини айтди.</p> <p>Ал-Ваъй: Франция ташқи ишлар вазири тасдиқлаб, мудофаа вазири ишончли далил мавжуд эмаслигини айтган бир пайтда, Макрон бундан огоҳлантириб, таҳдид қияпти. У бу билан Франциянинг иккиюзламачи эканини фош қилиб, халқаро майдонда асосий ўйинчи қилиб кўрсатишга уринди... Бу – бекорчи сафсатадан бошқа нарсас эмас.</p>		
<p>Суриядаги курашнинг жадаллашуви ва халқаро тус олиши</p>		
<p>Жорий йилнинг феврал ойида Суриядаги ҳарбий кураш жадаллашиб, ундаги халқаро тарафларнинг иштироки кўриниб қолди. Уларнинг ҳар бири ўз таъсир доирасини оширишни ва иқтисодий ютуқларни қўлга киритишни хоҳляпти. Зеро, ушбу аралашувлар ортидаги яширин омил ҳам мана шу сиёсий нуфуз ва иқтисодий ютуқлардир. Январ ойи охирида Сочида бўлиб ўтган конференцияда Америка ва Россия ўртасида очиқ зиддият юзага келди. Россия унда ўзини Суриядаги ечим етакчиси сифатида қабул қилишларини хоҳлади. Женевадаги ёлғиз ечимнинг ҳомийси ўзи бўлишни истаган Америка эса, Россияни бу борада ортда қолдирди. Ушбу сиёсий сахна ортидан ҳарбий сахна томошаси намойиш қилинди.</p>		
<p>2018 йил 3 феврал куни эса, қурулли муҳолифат жангчилари Россиянинг учар танк дея аталган «Су-25» қирувчи учоғини елкадан отиладиган ракета орқали уриб туширди. Кейинроқ, Россия манбалари ракета Американики бўлганлигини айтишди. Лекин Пентагон расмийси учоқ уриб туширилишига Американинг</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм қилмайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>алоқаси йўқлигини айтиб, Суриядаги иттифокчилари ер-ҳаво ракеталари билан таъминланганини инкор қилди...».</p>		
<p>Бир ҳафтадан сўнг, яъни 2018 йил 10 феврал куни (Исроил)нинг F-16 русумли учоғи уриб туширилди. Руслар ўзларининг бунга алоқаси йўқлигини айтишди...</p>		
<p>Бу икки ҳодиса орасида, яъни 2018 йил 7 февралда АҚШ етакчилигидаги Ғарб давлатлари коалицияси Эрон ва Россиянинг ёлланма кучларидан ташкил топган колоннага ҳужум қилди. АҚШ армияси «Асадга содиқ кучлар» дея атаган бу кучлар Дейруз Зурга йўл олган эди. Шундан сўнг Россия сайтлари «Вагнер» хусусий ҳарбий компаниясининг 200 нафар атрофида ёлланма аскарлари ўлдирилгани ҳақида хабар берди...</p>		
<p>Курд халқ мудофааси отрядлари 2018 йил 10 феврал куни Сурия шимоли-шарқидаги Афринда Туркиянинг «Т129» русумли тик учарини уриб туширди. Бу воқеа Туркия террорчилар деб ҳисоблаган курд гуруҳларига қарши январ ойи охирида бошланган «Зайтун новдаси» ҳарбий амалиёти доирасида рўй берди.</p>		
<p>Бу ерда – Суриядаги кураш учоқларни уриб тушириш техникасини ишлатиш босқичига ўтдимиз, деган савол туғилиши табиий? Албатта бу нарса Россияга нисбатан шафқатсиз босқичга старт берилганидан дарак беради. Чунки у Афғонистонда рўй берган воқеага ўхшаб кетмоқда. Ўшанда Америка Совет Иттифоқини Афғон урушига тикиб, қўзғолончиларни стингер ракеталари билан таъминлаган эди. Бу нарса кейинчалик Россиянинг мағлубияти ва тарқалиб кетишига олиб келди. Афғонистон эса, Америкага малай режимга айланди.</p>		
<p>Ал-Ваъй: Бу кураш минтақа аҳлига оғир бўлади. Чунки бу урушнинг ўтини ва қурбонлари ўшалар бўлиб, юртлари ҳам вайрон қилинади. Ғарб эса, бундан қурол савдосини йўлга қўйишда фойдаланади. Сўнг минтақа давлатларининг ривожланиши ҳисобига ўз ширкатларини қайта қуриш ишларига жалб қилади.</p>		
<p>Сурияда юз бераётган ҳодисалар ечими – ўша ерда ёки бошқа жойда – Халифалик давлатини тиклаш билангина мусулмонлар фойдасига ҳал бўлади. Зеро, мусулмонлар битта Уммат бўлиб, юртлари ҳам яхлитдир. Шунинг учун фақат Халифалик давлати мусулмонларни бирлаштириб, уларга қарши қаратилган олабий шафқатсиз кампанияни тўхтата олади. Халифалик давлатининг Ғарбга қарши курашда муваффақият қозониши учун ёрдам</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мўминлар ҳеч шак-шубҳасиз ога-инилардир»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>берадиган нарса – Ғарб давлатларининг ўз малайларидан ҳамда малай зобитлар буйруғини бажараётган кўшинлардан маҳрум бўлишидир.</p>		
<p>Собиқ масъула: Трамп ўринбосари Исо Пайғамбар билан алоқада эканини даъво қилмоқда</p>		
<p>«Элаф» сайтининг ёзишича, Оқ уйнинг собиқ маслаҳатчиси Омароса Маниго-Ньюман америкаликларни президент ўринбосари Майк Пенсдан огоҳлантирар экан, бундай деди: «У экстремистдир. Чунки у ўзини мен Исо Пайғамбар билан алоқадаман ва унинг номидан сўзлайман деб даъво қилади». 20 январда ўз мансабини тарк этган Ньюман 12 феврал куни CBS каналида «Агар (ҳозирги президент ишдан кетиб) унинг ўрнига Пенс президент бўлса, Трампга президентликка қайтинг деб ялинасизлар» деди.</p>		
<p>Собиқ масъула Трампга овоз берганидан қаттиқ афсусда эканини айтиб, Трампга қаттиқ ҳужум қилди ва жумладан бундай деди: «Мен масиҳийман ва Исога ишонаман, лекин консерватив масиҳийлар экстремист ва хатарли инсонлардир». У сўзида давом этар экан, «Трамп ўзгаларни суриштириш билан васвос бўлиб қолган. У халқ ишончини қозониш мақсадида амалга оширадиган тажовузкор режаларга эга», деб айтди. Афроамерикаликлар вакили бўлмиш Ньюманнинг ишдан кетиши мамлакатда катта баҳс мунозарага сабаб бўлди. Чунки у Оқ уйда юкори мансабни эгаллаган озчиликлардан бири эди. Шунингдек у президент ва унинг маъмуриятини оқ танли бўлмаган америкаликларга қарши дискриминацияда айблади.</p>		
<p>Собиқ масъуланинг бу сўзлари – АҚШ бош прокурори Роберт Мюллер, адлия вазирлигидаги турли идоралар, федерал тергов бюроси ва вакиллар палатаси аъзолари томонидан Трамп сайлов командасининг Россия билан эҳтимолли, хавфли келишуви борасида олиб борилаётган тергов билан бир пайтда янгради. □</p>		

ҚУРЪОНИ КАРИМ СУҲБАТИДА

﴿الطَّلُقُ مَرَّتَانٍ ۖ فَاِمْسَاكُ بِمَعْرُوفٍ اَوْ تَسْرِیْحُ
بِاِحْسَنِ وَلَا یَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَاْخُذُوْا مِمَّا ءَاْتِیْتُمُوْهُنَّ
شَیْئًا اِلَّا اَنْ یَّخَافَا اَلَّا یُقِیْمَا حُدُوْدَ اللّٰهِ ۗ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا
یُقِیْمَا حُدُوْدَ اللّٰهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْهِمَا فِیْمَا اَفْتَدْتُمْ بِهٖ ۗ
تِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ فَلَا تَعْتَدُوْهَا ۗ وَمَنْ یَّتَعَدَّ حُدُوْدَ اللّٰهِ

فَاُوْتِیَتْكِ هُمُ الظَّلْمٰیۡنَ ﴿۲۲۹﴾ فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا حَیْلَ لَهٗ مِنْۢ بَعْدِ حَتّٰی تَنْكِحَ زَوْجًا غَیْرَهٗ ۗ فَاِنْ
طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَیْهَا اَنْ یَّرَاجِعَا اِنْ ظَنَّا اَنْ یُقِیْمَا حُدُوْدَ اللّٰهِ ۗ وَتِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ یُبَیِّنُهَا
لِقَوْمٍ یَّعْلَمُوْنَ ﴿۲۳۰﴾

«229. (Эр хотинини қайта никоҳига олиши мумкин бўлган) талоқ икки мартадир. Сўнгра (оилани) яхшилик билан сақлаш ёки чиройли суратда ажрашиш (лозим). Ва сизлар учун уларга (хотинларингизга) берган нарсаларингизда (уларнинг маҳрларидан) бирон нарсани қайтариб олишингиз дуруст бўлмайди. Фақат эр-хотин Аллоҳ буюрган (оилавий турмуш борасидаги) қонун-қоидаларни адо қила олмасликларидан кўрқсаларгина (дурустдир). Бас, агар уларнинг (эр-хотиннинг) Аллоҳ буюрган қонун-қоидаларни адо қила олмасликларидан кўрқсангизлар, у ҳолда хотин (эридан ажрашиш учун) эваз қилиб берган нарсада (яъни хотиннинг эваз беришида, эрнинг шу эвазни олишида) улар учун гуноҳ йўқдир. Бу Аллоҳнинг қонун-чегараларидир. Бас, улардан тажовуз қилиб ўтмангиз! Ким Аллоҳ чегараларидан тажовуз қилиб ўтса, ана ўшалар золимлардир. 230. Энди агар уни (учинчи марта) талоқ қилса, у аёл то бошқа эр билан турмуш қурмагунича аввалги эрига ҳалол бўлмайди. Сўнг агар (кейинги эр ҳам) талоқ қилса, бу ҳолда Аллоҳ буюрган қонун-қоидаларни адо қилишларига ишонсалар,

(у хотин аввалги эри билан) бир-бирларига қайтишларининг, яъни қайта турмуш қуришларининг гуноҳи йўқдир. Булар Аллоҳнинг чегараларидирки, буларни биладиган қавм учун баён қилади» [Бақара 228-230]

Ҳизб ут-Таҳрир амири Ато ибн Халил Абу Роштанинг (у кишини Аллоҳ хифзу ҳимоясида асрасин) «Тайсир фи Усулит Тафсир» номли китобида қуйидагича келади:

Лекин Аллоҳ Таоло эр аёлидан эваз олиши мумкин бўлган бир ҳолатни истисно ҳам қилиб қўйяпти. Бу ҳолатнинг номи хульдир. Унда аёл эрини ёмон кўриб қолади, эри билан яшашни истамайди. Ажралишга эри эмас, унинг ўзи сабабчи бўлади. Мана шу ҳолатда аёл эрига, мени қўйиб юборсангиз, берган маҳрингизни қайтариб бераман, деган таклифни қилиши мумкин. (Маҳрдан – эрнинг ўзи аёл учун сарфлаган маблағдан ортиққаси олинмайди). Халифанинг ёки халифа ноибининг изни билан эридан ажрашади ва никоҳ бекор қилинади. Шундан кейин эр уни қайтариб ололмайди. Қайтариб олиши учун қайтадан никоҳ қилиниши, қайтадан маҳр тайинланиши шарт бўлади.

Хўш, нима учун хуль аёл сабабли бўлади, дедик. Бу гапимизга Қуръондан ҳам, суннатдан ҳам далил бор. Қуръондан далил шуки, талоқ қилиш эрнинг қўлидадир. Агар у аёлини ёқтирмаса ёки у билан яшашни истамаса, уни талоқ қилиш имконига эга. Аллоҳ унга аёлига зарар қилишни, унга берган бирор нарчасини қайтариб олиш учун унга зуғум ўтказишни ҳаром қилди. У хоҳласа, аёлини яхшилик билан олиб қолсин, хоҳламаса, яхшилик билан ажрашсин. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تَمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا﴾

«Қачон хотинларингизни талоқ қилсангизлар ва уларнинг идда муддатлари битиб қолса, бас, уларни яхшилик билан олиб қолинг ёки яхшилик билан қузатинг. Уларга зулм қилиш билан зарар етказиш учун ушлаб турмангиз» [Бақара 231]

Яъни, уларни хотин қилишни истамасанглар, ажрашмоқчи бўлсанглар, яхшилик билан талоқ қилинганлар. Уларни ҳуқуқига тажовуз қилиш, уларни талоқ қилишинглар эвазига ўзларининг айрим ҳуқуқларидан воз кечиртириш учун атайин ушлаб қолманглар.

Шунинг учун бу ерда сабабчи эркак бўляпти. У аёли билан яшашни истамаса, унга берган нарчасидан ҳеч нарсани олмай

талоғини берсин. Худо хоҳласа, бу оятнинг тафсилотига сал кейинроқ яна тўхталамиз.

Модомики, талоқ эрнинг қўлида экан, агар у аёли билан яшашни истамаса, уни яхшилик билан талоқ қилиш имконига эга экан, демак, хуль яъни, аёлнинг эрига эваз тўлаши эр аёлни ёктириб турган бўлса-да, аёл эрни ёктирмаган ҳолатда бўладиган бир ишдир.

Суннатдан далил шуки, бу оятнинг нозил бўлиш сабаби аёлнинг эрни ёктирмай қолишидир.

Ибн Можжа яхши иснод билан Ибн Аббосдан ривоят қилади: «Салулнинг қизи Жамила Пайғамбар ﷺнинг олдиларига келиб, Аллоҳга қасамки, мен Собит ибн Қайсни на динида ва на хулқида айблай оламан, лекин мен Ислолда туриб кўрнамак бўлишни ёктирмайман, уни ёмон кўрганлигимдан унга тоқат қилолмайман, деди. Шунда Пайғамбар ﷺ, унга боғини қайтариб берасанми, дедилар. У, ҳа, деб жавоб берди. Шу билан Пайғамбар ﷺ унга (эрига) боғини олиб, ундан ортиқчасини олмасликни буюрдилар».¹

Ибн Жарир Ибн Аббосдан ривоят қилади: «Ислолда биринчи хуль Абдуллоҳ ибн Убайнинг синглиси Собит ибн Қайснинг хотинида бўлганди. У Пайғамбар ﷺнинг олдиларига келиб, эй Аллоҳнинг пайғамбари, менинг бошим билан унинг бошини ҳеч нарса ҳеч қачон қовуштира олмайди, мен Хобаъ тарафга чиқиб, унинг бир жамоа ичида мен тарафга келаётганини кўрдим, қарасам, у энг ранги қораси, энг бўйи пақанаси, энг юзи хунуги экан, деди. Унинг эри, эй Аллоҳнинг пайғамбари, мен унга энг сара бойлигимни – боғимни берганман, бўлмаса, менга боғимни қайтариб берсин, деди. Пайғамбар ﷺ аёлга қараб, бунга нима дейсан, дедилар. У, мен розиман, агар истаса қўшиб беришим ҳам мумкин, деди. Шу билан Пайғамбар ﷺ уларни ажратиб юбордилар».² Худди шунга ўхшаш ҳадиси имом Аҳмад Абдуллоҳ ибн Амр йўлидан ва Саҳл ибн Абу Хосма йўлидан ривоят қилган.

Шунинг учун аёл киши эрини ёмон кўрганлиги туфайли у билан яшашни истамаса, эр эса у билан яшашни истаб турган бўлса, бундай ҳолда эр ўзи берган маҳрни аёлидан қайтариб олишга ҳақлидир.

Аллоҳ Таолонинг

(1) Ибн Можа: 2046.

(2) Аҳмад: 4, 315513. Дуррул Мансур: 2/617. Тафсири Табарий: 2/461.

﴿إِلَّا أَنْ تَخَافَ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ﴾

(**Фақат эр-хотин Аллоҳ буюрган** (оилавий турмуш борасидаги қонун-қоидаларни адо қила олмасликларидан қўрқсаларгина (дурустдир)), деган гапида ҳар иккиси ҳам тилга олиняпти-ку, бу гап фақат аёлгагина қаратилмаяпти-ку, дейилиши мумкин. Бунга жавоб шуки, аёлнинг эрни ёқтирмаслиги, ундан нафратланиши, унга итоат қилмаслиги бориб-бориб эрга ҳам таъсир қилади. Натижада ҳар иккисининг Аллоҳнинг ҳадларига риоя қила олмай қолишлари хавфи туғилади. Аллоҳ Таолонинг

﴿إِلَّا أَنْ تَخَافَ﴾

(**Қўрқсаларгина**), деган гапи шу ҳолатга тушиб қолишлари маъносида. Яъни, аёл эрни ёқтирмаслиги, эрни истамаслиги натижасида эр-хотин Аллоҳнинг ҳадларига риоя қила олмайдиган аҳволга тушиб қолмасинлар. Шу билан Аллоҳ Таолонинг

﴿إِلَّا أَنْ تَخَافَ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ﴾

деган гапи билан эр билан яшамасликни хоҳлаш аёл томонидан бўлаётгани ўртасида ҳеч қандай зиддият йўқдир.

Тўғри, аёл киши эрини ёқтирмаслиги натижасида эр-хотин Аллоҳнинг ҳадларига риоя қила олмасликлари хавфи туғилган пайтда аёлнинг эрдан ажралишни талаб қилишига рухсат этилган.

Лекин бу дегани бўлар-бўлмасга эрдан ажралишни талаб қилавериш дегани эмас. Агар Аллоҳнинг ҳадларига риоя этолмай қолиш хавфи туғилмайдиган бўлса, бесабаб ажралишни талаб қилиш ҳаром.

﴿إِلَّا أَنْ تَخَافَ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ﴾

Пайғамбар ﷺ айтган мана бу гап худди шундай аёллар ҳақида:

﴿إِنَّ الْمُخْتَلِعَاتِ الْمُتَنَزِعَاتِ هُنَّ الْمُتَنَفِقَاتِ﴾

«**Мухталиа мунтазиалар мунофиқалардир**».¹ (Мухталиа – эридан ажралишни, хулъни талаб қилган аёл. Мунтазиа – эридан ажраган, узилган аёл). Бу ҳадисни Уқба ибн Омир Жуханий ривоят қилган. Пайғамбар ﷺнинг озод қилган қуллари Савбон ривоят қилган яна бир ҳадисда Пайғамбар ﷺ:

﴿الْمُخْتَلِعَاتُ هُنَّ الْمُتَنَفِقَاتُ﴾

(1) Насоий: 3407. Дуррул Мансур: 2/676. Тафсири Табарий: 2/467.

«**Мухталиалар мунофиқалардир**», деганлар.¹ Яъни, эридан эр-хотинлик ҳаётида Аллоҳнинг ҳадларига риоя этолмай қолишга олиб борадиган сабабсиз хулъни, ажралишни талаб қиладиган аёллар. Олдинги ҳадисдаги аёлнинг хулъни, ажралишни талаб қилиши жоизлиги ҳақидаги гап билан, кейинги икки ҳадисдаги бу ишнинг ҳаромлиги ҳақидаги гап мана шу тарзда тушунилади.

Хўш, нима учун эрга ҳам, хотинга ҳам ажралиш мумкин, жоиз, дедик, фарз, демадик. Негаки, Аллоҳ Таоло айтапти:

﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا أُفْتَدَتَ بِهِ﴾

(У ҳолда хотин (эридан ажралиш учун) эваз қилиб берган нарсда (яъни хотиннинг эваз беришида, эрнинг шу эвазни олишида) улар учун гуноҳ йўқдир). Яъни, аёлнинг маҳрни қайтариб бериши ва эрнинг уни қабул қилиб олиб, хотинини кўйиб юбориши мумкин.

Иккинчи томондан модомики, эр аёлининг ҳуқуқларига риоя қилаётган экан, гарчи аёли унга итоат этмаса-да, у билан яшашни истамаса-да, Аллоҳ унга талоқ қилишни ёки ажралишни фарз қилгани йўқ. Бундай ҳолатда Аллоҳ эрга мана бундай йўл тутишни фарз қилди:

﴿فَعُظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُنَّ﴾

«**Аввало уларга панд-насиҳат қилинглр, сўнг (яъни насиҳатларинг кор қилмаса) уларни ётоқларда тарк қилингиз (улар билан бир жойда ётманг, яқинлашманг), сўнгга (яъни шунда ҳам сизларга бўйсунмасалар) уринглр**» [Нисо 34]

Хўш, нима учун аёлдан ўзи берган нарсдан ортиқчасини олиш дуруст эмас, дедик. Чунки Пайғамбар ﷺ юкоридаги Ибн Можа ривоят қилган Ибн Аббос ҳадисиди маҳрга берган боғинигина олиб, **ундан ортиғини олмасликка буюрдилар**. Дорукутний чиқарган Абу Зубайрнинг ҳадисиди эса мана бундай дейилган: «**Пайғамбар ﷺ Собит ибн Қайсинг хотиниги унга сенга берган боғини қайтариб берасанми, дедилар. У, ҳа, ортиқчаси билан бераман, деди. Шунди Пайғамбар ﷺ, ортиқчаси керак эмас (мумкин эмас), дедилар**». Мана шулар эрнинг ўзи берган маҳрдан ортиқчасини олиши дуруст эмаслигини кўрсатади.

﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا أُفْتَدَتَ بِهِ﴾

⁽¹⁾ Термизий: 1107. Тафсири Табарий: 2/467.

оятидаги (ما) умумийликни ифодалайди, шундай бўлгач, эр ўзи берган маҳрдан ортиқчасини олса ҳам бўлаверади, дейилмайди. Негаки, гарчи бу гап умумийликни ифодаласа-да, лекин у барибир юкорида биз айтиб ўтган ўзи берган маҳрдан ортиқчасини олиб бўлмаслиги ҳақидаги ҳадислар билан хосланаяпти.

Энди хульнинг, ажралишнинг халифа ёки унинг ноиби, масалан, қози рухсати билан амалга ошиши ҳақида тўхталиб ўтамыз. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿إِلَّا أَنْ تَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا

فِيمَا أَفْتَدْتُمْ بِهِ﴾

(Фақат эр-хотин Аллоҳ буюрган (оилавий турмуш борасидаги) қонун-қоидаларни адо қила олмасликларидан қўрқсаларгина (душустдир). Бас, агар уларнинг (эр-хотиннинг) Аллоҳ буюрган қонун-қоидаларни адо қила олмасликларидан қўрқсангизлар, у ҳолда хотин (эридан ажралиши учун) эваз қилиб берган нарсада (яъни хотиннинг эваз беришида, эрнинг шу эвазни олишида) улар учун гуноҳ йўқдир), яъни, эр-хотин Аллоҳ белгилаган эр-хотинликка доир ҳадларга риоя қила олмай қолишдан қўрқсалар.

Лекин Аллоҳ Таоло ажралишни шу эр-хотиннинг, ўзларининг хавфсирашлари билан боғламади. Балки бу ишга бошқа бир шартни ҳам кўйди. Бу шарт

﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا﴾

деган гапда ўз ифодасини топган. Яъни, Аллоҳ Таоло ажралишни ташқаридаги, четдаги кишиларнинг шу эр-хотиннинг Аллоҳ белгилаган ҳадларга риоя қила олмай қолишларига қаноат ҳосил қилишлари билан боғлади. Бу маъно хитобнинг тасниядан жамга, иккиликдан кўпликка кўчганидан очиқ кўриниб турибди. Кўплик эр-хотиндан бошқа тарафни англатиши ўз-ўзидан аён.

Эр-хотинлик ҳаётини тугатиш, оилани бузиш ваколоти эрдан ташқари халифага ёки унинг ноиби масалан, қозига берилган. Бу фикрни Пайғамбар ﷺ замонларида содир бўлган ажралиш воқеалари ҳам қувватлайди. Бу масала Пайғамбар ﷺга кўтарилган ва у киши ажрим қилганлар. Пайғамбар ﷺ бир вақтнинг ўзида ҳам пайғамбар ва ҳам ҳоким бўлганлар.

Шунинг учун бир аёл эрини ёқтирмаганлигидан у билан ажрашмоқчи бўлса ва ўзи ҳам, эри ҳам Аллоҳ белгилаган оилавий

ҳаётга доир ҳадларга риоя қила олмай қоламиз, деган хавфда бўлсалар, демак, биринчи шарт топилибди.

﴿إِلَّا أَنْ تَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ﴾

Шундан сўнг аёл эри билан ажралиш учун халифа ёки қозига арз қилади ва бу иш ўрганиб чиқилади.

﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ﴾

Ундан кейин аёлга эри берган маҳрни қайтариб бериш ва эридан ажралиш таклиф қилинади.

Бу борада бир қанча воқеалар ривоят қилинган. Хулафои рошидинлар аёл хульни, эри билан ажрашишни талаб қилиб келган пайтда эр-хотиннинг Аллоҳ белгилаган оилавий ҳаёт ҳақидаги ҳадларга риоя қилолмай қолишларига ишонч ҳосил қилиш учун ҳар хил услубларни қўллаганлар.

Ибн Жарир ривоят қилишича, Умарнинг олдига эри билан ажрашмоқчи бўлган бир аёлни олиб келишди. Умар уни кўп ахлат тўкилган хонага қамаб қўйишни буюрди. Эртасига уни чақиртириб, ўзингни қандай ҳис қилдинг, деб сўради. Аёл, унга текканимдан буён мана шу қамалган кечамдек ором олмадим, деб жавоб берди. Шунда Умар унинг эрига, исирғасини олиб бўлса ҳам уни қўйиб юбор, деди.

Энди хуль талоқ эмас, никоҳни бекор қилиш экани хусусида тўхталамиз. Биз бунда қуйидаги сабабларга асосландик:

а)

﴿الطَّلُقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ ۗ وَلَا تَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا

ءَاتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ تَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ ۗ فَلَا

جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا أَفْتَدَتْ بِهِ﴾

«(Эр хотинини қайта никоҳига олиши мумкин бўлган) талоқ икки мартадир. Сўнгра (оилани) яхшилик билан сақлаш ёки чиройли суратда ажрашиш (лозим). Ва сизлар учун уларга (хотинларингизга) берган нарсаларингизда (уларнинг маҳрларидан) бирон нарсани қайтариб олишингиз дуруст бўлмайди. Фақат эр-хотин Аллоҳ буюрган (оилавий турмуш борасидаги) қонун-қоидаларни адо қила олмасликларидан қўрқсаларгина (дурустдир). Бас, агар уларнинг (эр-хотиннинг) Аллоҳ буюрган қонун-қоидаларни адо қила олмасликларидан

қўрқсангизлар, у ҳолда хотин (эридан ажрашиш учун) эваз қилиб берган нарсада (яъни хотиннинг эваз беришида, эрнинг шу эвазни олишида) улар учун гуноҳ йўқдир» [Бақара 229]

Бу оятда Аллоҳ Таоло талоқ икки марта бўлишини, ундан кейин эса хуль хусусида гапиряпти. Лекин кейинги оятда

﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ﴾

деяпти. Яъни, учинчи марта талоқ қилса, то бошқа бир эрга тегиб чиқмагунича қайтиб ярашиш мумкин эмас.

Бу нарса хульнинг талоқ эмаслигини кўрсатади. Агар хуль ҳам талоқ бўлганида

﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّىٰ تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ﴾

(Энди агар уни (учинчи марта) талоқ қилса, у аёл то бошқа эр билан турмуш қурмагунича аввалги эрига ҳалол бўлмайди), оятидаги талоқ тўртинчи талоқ бўларди. Бундай бўлиши эса мумкин эмас.

б) Абу Довуд Абдуррахмон ибн Саъд ибн Зуроранинг кизи Амрадан, у Саҳл Ансорийнинг кизи Ҳабибадан ривоят қилади: «Ҳабиба Собит ибн Қайс ибн Шаммоснинг ҳасмида бўлган экан. Пайғамбар ﷺ тонгда ташқарига чиқсалар, ғира-шира пайтида Саҳлнинг кизи Ҳабиба эшигининг олдида турганмиш. Пайғамбар ﷺ, кимсан, дебдилар. У, мен Саҳлнинг кизи Ҳабибаман, дебди. Нима қилиб турибсан, дебдилар Пайғамбар ﷺ. У мен ҳам, Собит ибн Қайс ҳам (бир-биримизга мос эмасмиз), деди. Собит ибн Қайс келгач, Пайғамбар ﷺ унга, мана бу Саҳлнинг кизи Ҳабиба Аллоҳ нимани айтишлигини ирода қилган бўлса, ўшани айтди, дедилар. Ҳабиба, эй Аллоҳнинг пайғамбари, менга нима берган бўлса, ҳаммаси турибди, деди. Шунда Пайғамбар ﷺ Собит ибн Қайсга, нарсаларингни ол, дедилар. У олди. Шу билан аёл ўзининг оиласида ўтирди (оиласига қайтди)».

Насойй ва имом Аҳмад ҳам бу ҳадисни шу лафз билан чиқарган. Фақат унда айрим маънони ўзгартирмайдиган фақат харфлар ўзгариши бор, холос.

Насойй Муҳаммад ибн Абдуррахмон йўлидан чиқарган мана бу ҳадисда Муаввиз ибн Афронинг кизи Рубаййиъ хабар берадики, «Собит ибн Қайс ибн Шаммос хотинини уриб, қўлини синдирди. Унинг хотини Абдуллоҳ ибн Умайнинг кизи Жамила эди. Аёлнинг акаси Пайғамбар ﷺнинг олдиларига шикоят

қилиб, арз қилиб келди. Пайғамбар ﷺ Собитга одам юбориб, олиб келтирдилар ва, аёлингга берган нарсангни олгин-да, уни қўйиб юборгин, дедилар. У, хўп, деди. Шунда Пайғамбар ﷺ аёлга бир ҳайз муддати кутишни, кейин ўз уйига, оиласига қўшилишни (ота-онасининг уйига кетишни) буюрдилар».

Мана бу ҳадислардан очиқ кўриниб турибдики, уларда талоқ сўзи тилга олинмади, фақат «**қўйиб юбор**», «**уйингга кетавер**» каби ажралиш ҳақидагина гап бўлди, холос.

Талоқ сўзи ишлатилган ривоят ҳам бор. Бухорий ва Насоий чиқарган ҳадисда Ибн Аббос ривоят қиладики, Пайғамбар ﷺ Собитга:

«**اقْبَلِ الْحَدِيثَةَ وَطَلَّقْهَا تَطْلِيقَةً**»

«**Боғни олиб, уни бир талоқ қил**», деганлар.¹ Бу гап унинг хотини ҳақида айтилган гап эди. Ибн Аббоснинг бу ривояти маржухдир (маржух рожихнинг акси). Чунки Насоий, Абу Довуд ва Молик «Муваттаъ»да қилган ривоятлар бевосита Собит ибн Қайс хотинининг тилидан бўлганди. У ривоятларнинг охирларида «**қўйиб юбор**», «**уйингга кетказиб юбор**», «**уйида ўтирди**» каби иборалар ишлатилганди. «**Бир талоқ қўй**», деган гап айтилмаганди. Қиссани бошқалар ривоят қилганидан кўра бошидан ўтказган одамнинг ўзи ривоят қилиши кучлироқдир, рожихроқдир. Усул фанидаги таржиҳ бобида шундай дейилган. Шунинг учун хуль талоқ эмас.

в) Пайғамбар ﷺ ажрашмоқчи бўлган аёлга уч эмас, бир ҳайз муддати кутишни буюрдилар. Бу ҳам унинг талоқ эмаслигини кўрсатади.

Бу гап юқорида айтиб ўтганимиз Насоий ривоятида бор эди. Шунингдек, Термизий Ибн Аббос رضي الله عنهдан ривоят қилган ҳадисда Собит ибн Қайснинг хотини эри билан ажрашмоқчи бўлиб келганида Пайғамбар ﷺ унга бир ҳайз муддати идда ўтиришни буюрганлар. Бу ҳам хульнинг талоқ эмаслигини кўрсатади. Агар у ҳам талоқ бўлганида уч ҳайз муддати идда ўтириш керак бўларди. Модомики, хуль талоқ эмас, никоҳни бекор қилиш ҳисобланар экан, демак, хульдан кейин иддада бўлиши ёки бўлмаслигидан қатъий назар аёлни қайтариб олиш мумкин бўлмайди. Энди шу ишга доир шаръий ҳукмлар асосида яна унинг розилигини олиш, яна янги никоҳ ўқиш ва унга яна янги маҳр тайинлаш лозим бўлади.

⁽¹⁾ Ибни Можа: 2046.

Аллоҳ Таоло оятнинг якунида булар Аллоҳнинг худудлари эканини, улардан ўтмаслик, уларга риоя қилиш лозимлигини, улардан ўтиб кетганлар аламли азобга лойиқ бўладиган золимлардан бўлиб қолишларини баён қиляпти.

﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

(Бу Аллоҳнинг қонун-чегараларидир. Бас, улардан тажовуз қилиб ўтмангиз! Ким Аллоҳ чегараларидан тажовуз қилиб ўтса, ана ўшалар золимлардир).

3 – Аллоҳ Таоло бу муборак оятда рухсат этилган чегарадан ўтиб, учинчи марта талоқ қилган кимсанинг хотини катта боин талоқ бўлишини, қайтиб у билан яраша олмаслигини, ҳатто янги никоҳ, янги маҳр билан ҳам бу иш амалга ошмаслигини, бунинг учун бошқа бир эрга тегиши ва ўша янги эри боин талоқ қилганидан кейингина унга совчи қўйиб, қайтадан янги никоҳ ва янги маҳр билан уни никоҳлаб олиш мумкин бўлишини баён қиляпти.

Шу ерда бир масала туғилади. Катта боин талоқ уч марта алоҳида-алоҳида қилинган талоқ билан тушадими ёки бир сўз билан яъни, уч талоқ дейишнинг ўзи билан ҳам тушаверадими?

Бу масала устида олимлар жуда кўп ихтилоф қилишган. Уларни чуқур ўрганиш билан тавфиқни Аллоҳдан сўраб, қуйидагиларни айтаман:

Гап шундаки, алоҳида-алоҳида бўладими, бирданига бўладими, фарқи йўқ, уч талоқ катта боин талоқдир. Бунга далил қуйидагичадир:

Аллоҳ Таоло айтади:

﴿الطَّلُقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ﴾

((Эр хотинини қайта никоҳига олиши мумкин бўлган) талоқ икки мартадир. Сўнгра (оилани) яхшилик билан сақлаш ёки чиройли суратда ажрашиш (лозим)).

Аллоҳ Таоло

﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّىٰ تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ﴾

(Энди агар уни (учинчи марта) талоқ қилса, у аёл то бошқа эр билан турмуш қурмагунича аввалги эрига ҳалол бўлмайди), деяпти. Яъни, икки талоқ. У алоҳида ёки бирданига бўлиш билан

қайдланмаяпти. Шунингдек, учинчи талокни англатувчи (مَرَّتَانِ) сўзи ҳам мусбат феъл бўлиб, қайдланмаяпти.

﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا﴾

Яъни, алоҳида бўладими, бирданига бўладими, учинчи талокни килса...

Оят алоҳида ёки бирданига бўлишидан қатъий назар, уч талокнинг катта боин талоклигини ифодаляпти.

Марта билан қайдлаш ворид бўлган, шунинг учун алоҳида-алоҳида уч марта қилинган талокқина катта боин талок бўлади, битта лафз билан бирданига қилинган уч талок эса катта боин талок бўлмайди, балки у битта талок ҳисобланади, Пайғамбар ﷺнинг айрим ҳадисларида шундай келган, дейилмайди.

Негаки, бу борадаги барча ҳадислар заиф ҳадислар бўлиб, иккитасидан ташқари барчаси ҳасан ёки саҳиҳ даражасига чиқмаган. Ибн Аббосдан ривоят қилинган у икки ҳадис ҳам бу ҳукми қайдлашга ярамайди, уларга амал қилинмайди. Буни Аллоҳнинг изни ила баён қиламиз.

У икки ҳадис қуйидагилардир:

Биринчиси Муҳаммад ибн Исҳоқ ҳадиси бўлиб, унда Довуд ибн Хусайн Икримадан, у Ибн Аббосдан ривоят қилади: Ракона бир ўтиришда хотинини уч талок қилиб юборди, кейин бу қилмишидан хафа (пушаймон) бўлди. Унга Пайғамбар ﷺ, у бир талокдир, дедилар. Бу имом Аҳмад ўзининг «Муснад»ида ривоят қилган.

Иккинчиси Товуснинг ҳадиси бўлиб, унда Абу Саҳбо Ибн Аббосга, биласанми, Пайғамбар ﷺнинг ва Абу Бакрнинг замонларида бирданига уч талок қилиш бир талок ҳисобланарди, Умарнинг халифалигидан бошлаб эса уч талок ҳисобланадиган бўлди, деди. Бунга жавобан Ибн Аббос, ҳа, деб жавоб берди.

Мана шу Ибн Аббосдан ривоят қилинган икки ҳадисдан бошқа бирданига айтилган уч талокнинг бир талок ҳисобланишини англатувчи биронта ҳам саҳиҳ ёки ҳасан ҳадис ривоят қилинмаган. Лекин бу эътибор, яъни, бирданига айтилган уч талокнинг бир талок ҳисобланиши маржухдир. Негаки, ўз исботини топган Ибн Аббос фатволарида бирданига айтилган уч талок уч талок, деб эътибор қилинган ва унинг натижасида катта боин талок юзага келган. Қуйида ана шу фатволардан айримларини айтиб ўтаман:

1 – Абдуллоҳ ибн Касир Мужоҳиддан ривоят қилади: Ибн Аббоснинг олдида эдим. Унинг олдига бир киши келиб, хотинини уч талок қилганини айтди. Ибн Аббос жим бўлиб қолди. Хотинини

кайтириб берса керак, деб ўйлаб қолдим. Шунда у бундай деди: Кимингиздир аҳмоқликни қилади-да, кейин, эй Ибн Аббос, эй Ибн Аббос, дейди!!... Аллоҳ Таоло

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾

«Ким Аллоҳдан қўрқса У зот унинг учун (барча ғам-кулфатлардан) чиқар йўлни (пайдо) қилур» [Талок 2]

деган. Сен Аллоҳдан тақво қилмагансан. Сен учун ҳеч қандай махражни тополмадим. Ҳам ўзинг Парвардигорингга гуноҳкор бўлгансан, ҳам хотининг боин талоқ бўлган. Аллоҳ Таоло талоқ аёлларнинг иддаларидан олдин бўлиши ҳақида

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ﴾

«Эй пайгамбар, қачон сизлар (яъни мўминлар) аёлларингизни талоқ қилсангизлар уларнинг иддаларида (яъни поклик пайтларида) талоқ қилинлар» [Талок 1]

деган. Яъни, Ибн Аббос бирданига бўлган уч талоқни уч талоқ, боин талоқ ҳисоблаган.

2 – Шунга ўхшаш гапни Ҳамид Аъраж ва бошқалар Мужоҳиддан, у эса Ибн Аббосдан ривоят қилганлар.

3 – Шуъба Амр ибн Мурра, Айюб, Ибн Журайжлардан, улар Икрима ибн Холиддан, у Саид ибн Жубайрдан, у Ибн Аббосдан қилган ривоят ҳам бор.

4 – Ибн Журайж Абдулҳамид ибн Рофеъдан, у Атодан, у Ибн Аббосдан қилган ривоят ҳам бор.

5 – Аъмаш Молик ибн Ҳорисдан, у Ибн Аббосдан қилган ривоят ҳам бор.

6 – Ибн Журайж Амр ибн Динордан, у Ибн Аббосдан қилган ривоят ҳам бор.

Мана шуларнинг ҳаммалари Ибн Аббоснинг уч талоқни уч талоқ ҳисоблаганини, хотининг боин талоқ бўлди, деганини айтганлар.¹

Ибн Аббосдан қилинган бу ривоятларда бирданига уч талоқ қилиш уч талоқ ҳисобланган. Бу ривоятларнинг машхурлиги ва саҳиҳлигини эътиборга оладиган бўлсак, Пайгамбар ﷺнинг бирданига қилинган уч талоқни бир талоқ ҳисоблашлари ҳақидаги Ибн Аббосдан ривоят қилинган ҳадиснинг маржух

⁽¹⁾ Абу Довуд: 2197.

эканлиги ойдинлашади. Чунки модомики, саҳоба ўзи ривоят қилган гапдан бошқасига амал қилибдими, демак унинг ўша ривояти маржухдир. Бу масаладаги рожих гап муборак оятнинг мазмунидир. Унда алоҳида ёки бирданига қилинишидан қатъий назар, уч талоқ қилиш катта боин талоқ бўлиши ифодаланган. Кўп фақиҳлар, олимлар шунга амал қилганлар, яъни, уч талоқ дейиш билан уч талоқ тушади, деб билганлар.

Бухорий ўзининг «Саҳих»ида уч талоққа рухсат берган киши бобида

﴿الطَّلُقُ مَرَّتَانِ﴾

лион (эр-хотин бир-бирини лаънатлаши) ҳадисини зикр қилади: (Саҳл ибн Саидис Соидий айтади: ... биз лаънатлашдик... шундан сўнг у хотинини Росулulloҳ ﷺ буюрмасдан туриб уч талоқ қилди). Ибн Шиҳоб айтади: Бу нарса аввалгиларни суннати бўлиб қолди.¹

Товуснинг Ибн Аббосдан ривоят қилган ҳадисини Муслим чиқарган, лекин Бухорий чиқармаган. Шунга изоҳ бериб, Байҳақий, менимча, Бухорий бу ҳадисни Ибн Аббосдан қилинган бошқа ривоятларга тўғри келмагани учун тарк қилган бўлса керак, деган ва юқорида биз айтиб ўтган ривоятларни келтирган.²

Хулоса шуки, алоҳида ёки бирданига бўлишидан қатъий назар, уч талоқ қилиш уч талоқ, катта боин талоқ ҳисобланади. Лекин бирданига қилинган талоқ билан, алоҳида-алоҳида қилинган талоқ ўртасида фарқ бор. Бирданига, бир ўтиришда уч талоқ қилиш қатъий тақиқланган ишдир, яъни, ҳаром амалдир. Лекин айтиб ўтганимиздек, барибир уч талоқ тушаверади. Бундай талоқни қилган одам гуноҳкор бўлади. Маҳмуд ибн Лабид ривоят қилган ҳадисда келади: «Пайғамбар ﷺ га бир киши хотинини уч талоқ қилиб юборгани хусусида хабар келди. Шунда у зот ғазабланиб туриб кетдилар ва, ҳали мен орангизда бўлиб туриб, Аллоҳнинг Китоби билан ўйнашадими, дедилар. Шу қадар ғазабландиларки, ҳатто бир киши ўрnidан туриб, эй Аллоҳнинг пайғамбари, уни ўлдирайми, деди».³

(1) Бухорий: Талоқ, тўртинчи боб: 5259.

(2) Байҳақий: 7/336.

(3) Насоий: 3401.

Шу нарсани айтиб ўтиш мақсадга мувофиқки, бирданига қилинган уч талоқ бир талоқ ҳисобланади, дейдиганларнинг чала бўлса ҳам далиллари бор. Лекин уларнинг гаплари маржухдир. Бундай талоқни ҳам уч талоқ ҳисоблаш рожиҳдир.

﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّىٰ تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ﴾

Бу Аллоҳ Таолонинг ўтган оятдаги

﴿أَوْ تَسْرِيحُ بِإِحْسَنٍ﴾

деган гапининг тафсиридир ва у юқорида айтиб ўтганимиздек, уни учинчи марта талоқ қилса, деган маънодадир.

﴿حَتَّىٰ تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ﴾

Яъни, то бошқа эрга тегиб, у билан жимо қилмагунича.

Эрга тегиш (زَوْجًا) сўздан, жимо қилиш (تَنْكِحَ) сўздан олинди.

Никоҳ жимо билан ҳам, битим билан ҳам бўлаверади-ку, нега энди бу ерда айнан жимо кўрсатиляпти, дейилиши мумкин. Бунга жавоб шуки, бу бобда Пайғамбар ﷺнинг жуда кўп ҳадислари никоҳдан мурод жимо эканлигини кўрсатади. Агар никоҳ ўқилсаю жимо қилинмасдан туриб кейинги эр хотинни талоқ қилса, бу хотин олдинги эрига ҳалол бўлмайди.

Мана бу ҳадисни Бухорий ва Муслим Оиша رضي الله عنهاдан чиқарганлар: «Рифоа Қурозийнинг хотини Пайғамбар ﷺнинг олдиларига келиб, мен Рифоада эдим, у талоғимни берди, кейин мени Абдуррахмон ибн Зубайр олди, унинг узун кипригидан бошқа ҳеч вақоси йўқ, деди. Пайғамбар ﷺ кулиб:

«لَا، حَتَّىٰ تَذُوقِي عَسِيلَتَهُ وَيَذُوقَ عَسَلَتِكَ»

«Рифоага қайтмоқчимисан? Йўқ. Энди то сен унинг асалидан тотмагунингча, у эса сенинг асалингда тотмагунича (орқага йўл йўқ), дедилар».

Аҳмад, Насоий ва Ибн Жарирлар Ибн Фаррдан ривоят қиладилар: «Пайғамбар ﷺдан бир киши хотинини уч талоқ қўйса, кейин унга бошқаси уйланиб, эшикни ёпиб, пардани тушириб, кейин жимо қилмасдан талоқ қилса, у хотин олдинги эрига ҳалол бўладими, деб сўрадилар. Пайғамбар ﷺ «حَتَّىٰ تَذُوقِ الْعَسِيلَةَ» **То асалидан тотмагунича бўлмайди»,** деб жавоб бердилар».

Асалидан мурод жимо лаззатидир. Имом Аҳмад ва Насоий Оиша رضي الله عنها дан қилган ривоятда Пайғамбар ﷺ:

«أَلَا إِنَّ الْعَسِيلَةَ الْجِمَاعُ»

«**Асали**(дан тотиш) **жимодир**», деганлар.

Шунинг учун агар хотин уч талоқ қўйилган бўлса, то бошқа эрга тегиб, у билан жимо қилмагунича олдинги эрига ҳалол бўлмайди. Агар кейинги эри жимодан кейин талоғини берса, бу хотинга олдинги эри совчи қўйиб, янгидан никоҳ ўқитиб, янгидан маҳр тайинлаб олиши мумкин. Бу розилик ва ўз ихтиёри билан бўладиган ишдир. Агар оилавий ҳаётни қайта тиклашга, яхши яшаб кетишларига кўзлари етса, олдинги эр-хотинлар яна қайтадан оила қуришлари жоиз.

﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ﴾

(Бу ҳолда Аллоҳ буюрган қонун-қоидаларни адо қилишларига ишонсалар, (у хотин аввалги эри билан) бир-бирларига қайтишларининг, яъни қайта турмуш қуришларининг гуноҳи йўқдир). Яъни, агар улар Аллоҳ белгилаб қўйган чегарадан чикмасдан, шариатга мувофиқ яшаб кетишларига кўзлари етса, яна қайтадан турмуш қуришлари мумкин, мубоҳ.

﴿إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا﴾

Яъни, кўзлари етса. Чунки (أن) масдария бўлиб, бу ерда кўзлари етса, маъносини билдириб келяпти.

Шундан сўнг Аллоҳ Таоло оятни хукмлар Аллоҳнинг ҳадлари эканини, уларда тўхташ, ўтиб кетмаслик лозимлигини баён қилиш билан яқунляпти. Аллоҳ бу хитобини илм эгаларига хосляпти. Чунки бу баённи тушунадиганлар ва ундан фойдалана биладиганлар ана ўшалардир.

﴿وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾

(Булар Аллоҳнинг чегараларидирки, буларни биладиган қавм учун баён қилади). □

**РОСУЛУЛЛОҲ ﷺ ҲАДИСЛАРИНИ УЛУҒЛАШ
ВА УНДАН ЮЗ ЎГИРГАНЛАРНИ БЕҲУРМАТ ҚИЛИШ**

«أَلَا وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِثْلُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ»

«Огоҳ бўлингки, Расулуллоҳ ﷺ ҳаром қилган нарса Аллоҳ ҳаром қилган нарсадир»

Бизга Абу Бакр ибн Абу Шайба ҳадис ривоят қилиб айтади: бизга Зайд ибн Ҳаббоб – Муовия ибн Солиҳдан ҳадис ривоят қилди. Муовия ибн Солиҳ айтади: менга Ҳасан ибн Жобир ҳадис ривоят қилди. Ҳасан Микдом ибн Маъди Кариб Кандийдан Расулуллоҳ ﷺнинг бундай деганларини ривоят қилади:

«يُوشِكُ الرَّجُلُ مُتَكِنًا عَلَى أَرِيكَتِهِ، يُحَدِّثُ بِحَدِيثٍ مِنْ حَدِيثِي، فَيَقُولُ: بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَمَا وَجَدْنَا فِيهِ مِنْ حَلَالٍ اسْتَحَلَلْنَاهُ، وَمَا وَجَدْنَا فِيهِ مِنْ حَرَامٍ حَرَمْنَاهُ، أَلَا وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ»

«Киши арикасида ястаниб олиб, ҳадисларимдан бирини айтиб, ўртамизда Аллоҳ Азза ва Жалланинг Китоби турибди, унда нимани ҳалоллигини топсак, ҳалол, нимани ҳаромлигини топсак, ҳаром деб биламиз, дейди. Огоҳ бўлингки, Расулуллоҳ ﷺ ҳаром қилган нарса Аллоҳ ҳаром қилган нарсадир».

Ушбу ҳадисда суннатни улуғлаш ва унга эътибор беришга чақирилди, унга амал қилиш вожиблиги таъкидланди. Бу ҳадисда суннатни инкор этганларга раддия берилган. Набий ﷺнинг (يوشك الرجل متكناً على أريكته)нинг деганлари, **киши арикасида, яъни, сўрисида, ўриндиғида ўтириб олиб**), деганидир. Яна бир ҳадисда бошқа лафз билан келган:

«يُوشِكُ رَجُلٌ شَبَعَانٌ مُتَكَيٌّ عَلَى أَرِيكَتِهِ يَقُولُ: بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا وَجَدْنَا فِيهِ اسْتَحْلَلْنَا، وَمَا لَمْ نَجِدْ فِيهِ تَرَكْنَا، أَلَا وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ مِثْلُ مَا حَرَّمَ

اللَّهُ»

«Киши қорни тўқ ҳолда арикасида ястаниб олиб, ўртамизда Аллоҳ Азза ва Жалланинг Китоби турибди, ундан топган нарсамизни ҳалол, деб биламиз, тополмаганимизни эса, тарк қиламиз дейди. Огоҳ бўлингки, Росулulloҳ ﷺ ҳаром қилган нарса Аллоҳ ҳаром қилган нарсадир». Ушбу ҳадисда баъзи инсонларнинг «Қуръонга амал қилсак, кифоя», деб айтаётган гапларидан огоҳлантиряпти. Бугун «Қуръонийлар», деган тоифа чиқиб қолди. Улар фақат Қуръонга амал қиламиз, суннатга амал қилмаймиз, деган даъвони қилишяпти. Юқоридаги ҳадис айнан мана шундай кимсаларга тушади. Бу казоблар агар Қуръонга амал қилишганда, Суннатга амал қилишган бўларди. Чунки Аллоҳ Таоло Қуръонда Суннатга амал қилишга буюрган. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

«Росуллоҳ сизларга ато этган нарсани олинглар, у зот сизларни қайтарган нарсадан қайтинглар» [Ҳашр 7]

﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

«Аллоҳга итоат қилингиз ва Росулига итоат қилингиз»

[Моида 92]

– Абдуллоҳ ибн Абу Рофе отаси رضي الله عنه дан Росулulloҳ ﷺ нинг бундай деганларини ривоят қилади:

«لَا أَلْفِينَ أَحَدَكُمْ مُتَكِنًا عَلَى أَرِيكَتِهِ يَأْتِيهِ الْأَمْرُ مِنْ أَمْرِي مِمَّا أَمَرْتُ بِهِ أَوْ نَهَيْتُ عَنْهُ

فَيَقُولُ لَا نَذْرِي مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ اتَّبَعْنَاهُ»

«Бирортангизнинг арикасига ястаниб олиб, мен буюрган нарсалардан бири ёки мен қайтарган нарсалардан бири келса, (буни) билмаймиз, биз

Аллоҳнинг Китобида нимани топсақ, ўшанга амал қиламиз, деганини ҳаргиз кўрмайин». Росулulloҳнинг «لا ألفين» деган сўзлари «ҳаргиз учратмайин-кўрмайин», деганни англатади ва бу қаттиқ огоҳлантирувдир. Чунки баъзи кимсалар ҳадисга ёки Набий ﷺ буюрган буйруқлардан бирига ёхуд кайтарган кайтарикларидан бирига йўлиқса, «Буни билмаймиз, биз Қуръонда нимани топсақ, ўшанга амал қиламиз», дейишади. Аммо ким Росулulloҳ ﷺнинг Суннатларини инкор қилса, кофир бўлади. Чунки у Аллоҳни ёлғончига чиқаряпти. Оиша رضي الله عنها Росулulloҳ ﷺнинг бундай деганларини ривоят қилади:

«مَنْ أَحَدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ»

«Ким бизнинг ушбу ишимизда янгилик чиқарса, бас, у мардуддир».

– Урва ибн Зубайрдан ривоят қилинишича, Абдуллоҳ ибн Зубайр унга ҳадис ривоят қилиб берди: Бир ансорий киши Зубайр билан хурмо дарахтларини суғорадиган «шарож хурра» (ўзан суви) борасида тортишиб, Росулulloҳ ﷺнинг ҳузурларига борди. Яъни Ансорий «сувни кўйиб юбор, деди, Зубайр рад этди, ана шунда иккаласи тортишиб, Росулulloҳ ﷺнинг ҳузурларига боришди. Росулulloҳ «Эй Зубайр, экинингизни суғориб, сўнг сувни кўшнингизга кўйиб юборинг», дедилар. Ансорийнинг эса жаҳли чиқиб, «ё Росулulloҳ, аммангизни ўғлилиги учун шундай қилиясизда-а?! деди. Росулulloҳнинг жаҳлдан юзлари кизариб кетди ва «Эй Зубайр, экинингизни шундай суғорингки, сув дарахтнинг илдизига етиб боргунча уни кўйиб юборманг», дедилар. Зубайр ривоятини давом эттирди: Аллоҳга қасамки, мен қуйидаги оятни мана шу иш тўғрисида тушган бўлса керак, деб ҳисоблайман, деди:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي

أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

«Йўқ, Парвардигорингизга қасамки, то улар ўз ўрталарида чиққан келишмовчиликларда сизни ҳакам қилмагунларича ва кейин сиз чиқарган ҳукмдан дилларида ҳеч қандай танглик топмай, тўла таслим бўлмагунларича-бўйсунмагунларича зинҳор мўмин бўла олмайдилар» [Нисо 65]

Имом Муслим ўзининг «Саҳиҳ»ида чиқарган (ривоят қилган) ушбу ҳадисда суннатга эътироз билдиришдан қайтарилмоқда. Унда Зубайр ўзан суви борасида ансорий билан талашиб-тортишиб қолгани айтиляпти. «Шароҳ хурра» ёмғир суви оқиб келадиган ўзан. Қачон шу ўзан-дарёдан сув келиб оқса, экин эккан одамлар – биринчи тепадаги, кейин пастдаги ва ҳоказо тарзда экинларини суғорадилар. Биринчи тепадаги киши сувдан ичиб, сўнг уни ўзидан кейингиларга қўйиб юборади... Шунинг учун Зубайр билан ансорий талашиб қолишди. Яъни, Зубайр тепада, ансорий унинг пастда эди. Ансорий сувни боғимга қўйиб юборинг, деди ва иккаласи Набий ﷺнинг олдиларига талашиб боришди. Росулulloҳ Зубайрга – эй Зубайр, экинингизни суғориб, сўнг сувни қўшнингизга қўйиб юборинг», дедилар ва батафсил очикламадилар. Шунда ансорийнинг жаҳли чиқиб, аммангизни ўғлилиги учун шундай қияпсизда-а? деди. Чунки Зубайр Набий ﷺнинг аммасининг ўғли эди. Яъни аммангизнинг ўғли фойдасига ҳукм чиқардингиз, деди. Шунда Росулulloҳ ﷺнинг жаҳлдан юзлари қизариб кетди. Ансорий ул зотни жаҳлларини чиқаргач, Зубайр фойдасига ҳукм чиқариб, унинг ҳаққини тўла қилдилар ва **эй Зубайр, экинингизни шундай суғорингки, сув дарахтнинг илдизига етиб боргунча уни бўғиб туринг**, дедилар. Яъни Аввалги ҳукмда киши экинини суғориб, сўнг қўшнисига қўйиб юбориши ҳолатида ул зот Зубайрнинг ҳаққини тўлиқ адо этмадилар, бунда ансорий учун манфаат бор эди. «**Эй Зубайр, экинингизни суғориб, сўнг сувни қўшнингизга қўйиб юборинг**», дедилар. Ансорий ул зотнинг жаҳлларини чиқаргандан кейин Зубайрнинг

хаққини тўлиқ қилиб бундай дедилар: «эй Зубайр, экиннингизни шундай суғорингки, сув дарахтнинг илдизига етиб боргунча уни бўғиб туринг», яъни дарахтларингизга тўпикқача кўллатиб сув кўйинг, дедилар. Зубайр «мен ушбу оятни фақат шу ҳақда нозил бўлган, деб ўйлайман», деди:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

«Йўк, Парвардигорингизга қасамки, то улар ўз ўрталарида чиққан келишмовчиликларда сизни ҳакам қилмагунларича ва кейин сиз чиқарган ҳукмдан дилларида ҳеч қандай танглик топмай, тўла таслим бўлмагунларича-бўйсунмагунларича зинҳор мўмин бўла олмайдилар» [Нисо 65]

Яъни то ўз ўрталарида чиққан келишмовчиликда яъни низо мавзусида Росулulloҳ ﷺни ҳакам қилмагунларича, имон уларга фойда бермайди

﴿ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

«... Кейин сиз чиқарган ҳукмдан дилларида ҳеч қандай танглик топмай, тўла таслим бўлмагунларича-бўйсунмагунларича зинҳор мўмин бўла олмайдилар»

[Нисо 65]

Анави кимса эса, эҳтимол мунофиқлигиданми, ёки ғазаб отига мингани сабаблими Набий ﷺга хунук гап гапирди.

– Ҳадисда келишича, Набий ﷺ халқларнинг энг ҳурматлиси бўла туриб, баъзи кимсалардан мана шундай гап эшитиш синовига учрадилар. Шунингдек, ул зот ўлжаларни тақсимлаганларида бир кимсадан – бу Аллоҳнинг розилигини истаб қилинган тақсим эмас, деган гапни эшитиш синовига ҳам йўлиқдилар. Ҳолбуки, Набий ﷺ ўзлари инсонларнинг энг одили эди. У зотнинг ўзлари бу ҳақда бундай деганлар:

«أَلَا تَأْمُونِي وَأَنَا أَمِينٌ فِي السَّمَاءِ، يَأْتِينِي خَيْرُ السَّمَاءِ صَبَاحًا وَمَسَاءً»

«Менга ишонмайсизларми, ахир, мен самода ҳам ишонилган ва кечаю кундуз само хабари келиб турган инсонман». Ушбу ҳадисда суннат улуғланган ва унга эътибор қаратилган.

– Зухрий Солимдан, у Ибн Умар رضي الله عنهлардан ривоят қиладики, Росулulloҳ ﷺ бундай дедилар:

«لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ أَنْ يُصَلِّيَنَّ فِي الْمَسْجِدِ»

«Аллоҳнинг аёл бандаларини масжидда намоз ўқишдан ман қилманглар». Шунда унинг ўғли – биз уларни албатта ман қилаверамиз, деди. Ибн Умар қаттиқ ғазабланиб, бундай деди: Мен сенга Росулulloҳ ﷺнинг ҳадисларини айтсам-у, сен бўлсанг биз уларни албатта ман қилаверамиз, дейсан-а!

Бу имом Муслим ўзининг «Саҳиҳ»ида ривоят қилган ҳадисдир. Ундаги ўғилнинг исми Билол, дейишган. Ибн Умар

«لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ»

«Аллоҳнинг аёл бандаларини Аллоҳнинг масжидларидан ман қилманглар», деган ҳадисни ривоят қилди. Бошқа бир лафзда

«لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ أَنْ يُصَلِّيَنَّ فِي الْمَسْجِدِ»

«Аллоҳнинг аёл бандаларини масжидда намоз ўқишдан ман қилманглар», дейилган. Яна бир лафзда

«إِذَا اسْتَأْذَنْتَ أَحَدَكُمْ أَمْرًا تَهْتِكُ بِهِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يَمْنَعُهَا»

«Қачон бирортангиздан аёли масжидга чиқишга изн сўраса, ман қилмасин», деганлар. Шунда унинг Билол исмли ўғли – Аллоҳга қасамки, уларни албатта ман қиламиз, агар уларни бунга қўйиб берсак, буни баҳона қилиб олишади, деди. Шунда Абдуллоҳ ибн Умар ўғлининг қаршисига чиқиб, уни хунук гап билан қаттиқ сўқди. Ровий – мен Ибн Умарни ҳеч кимни бундай сўққанини кўрмагандим, дейди. Ибн Умар – мен сенга

Росулуллоҳ ﷺ «ман қилманглар», десам, сен бўлсанг, Аллоҳ ҳаққи, албатта уларни ман қиламиз, дейсан-а! деди. Ушбу ҳадис ҳам суннатнинг улуғланмоғи вожиблигини, инсон суннатга эътироз билдирмоғи но жоиз эканини айтмоқда. Чунки Ибн Умарнинг ўғли Аллоҳга қасамки, албатта уларни ман қиламиз, деган сўзни яхшилик мақсадида айтган бўлса-да, аммо у суннатга эътироз билдирмаслик керак эди. Аёл киши масжидга чиқишни талаб қилса, талаби қайтарилмаслиги керак. Бироқ аёл шартларни бузса, масалан очиқ ҳолда ёки ясанган ҳолда чикса, ёхуд эр аёлининг фитнага учрашидан кўркса, бундай ҳолатларда эр уни масжиддан ман қилиши жоиз. Бундай ҳолат бўлмаса, ман этилмайди:

«لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ، وَيُوتِهِنَّ خَيْرَ لِهِنَّ»

«Аллоҳнинг аёл бандаларини Аллоҳнинг масжидларидан ман қилманглар. Уйлари эса, аёллар учун яхшироқдир».

Саид ибн Жубайр Абдуллоҳ ибн Муғоффалдан ривоят қиладики, Абдуллоҳ ақасининг ўғли билан бирга ўтирган эди, амақисининг ўғли (ҳозф қилди) майда тош отди. Абдуллоҳ «Росулуллоҳ ﷺ бундай қилмишдан қайтарганлар, бу на бирор овни овласин ва на бирор душманни мағлуб қилсин, аксинча тишни синдиради ва кўзни ўйиб олади», деди. Ақасининг ўғли яна уловга майда тош отишда давом этди. У мен сенга Росулуллоҳ ﷺнинг бундай қилмишдан қайтарганларини айтсам, сен яна шундай қиляпсан, энди сен билан ҳеч қачон гаплашмайман, деди. حَذَفَ يَحْذِفُ деб майда тош олиб, бармоқлар воситасида отишга айтилади. Бу ердаги маъно шуки, тош отишнинг фойдаси йўқ, бундай қилиш билан ов қилиб ҳам, душманни енгиб ҳам бўлмайди. Бунинг зиёни аниқ кўришиб турибди, бировнинг кўзига тегиб кўр қилиши ёки тишини синдириши мумкин. Бу ҳам Росулуллоҳ ﷺнинг ҳадисларини улуғлаш ва суннатга амал қилишнинг вожиблигини таъкидлайди. □

МУСУЛМОНЛАРГА ҚАРШИ ЖОСУСЛИК ҚИЛИБ, МАЪЛУМОТ ТАШУВЧИ БАРЧА ЖОСУСЛАР УЧУН БИР НОМА

Мана, Росулulloҳ ﷺнинг олдиларига бир мунофиқ келиб, тавба қилиб, қолган мунофиқлар тўғрисида жосуслик қилишни ва уларнинг хабарини келтириб туришни таклиф қилганда, у зот бунга рози бўлмадилар.

Абдуллоҳ ибн Умар ривоят қилади: Мен Набий ﷺнинг олдиларида эдим, Ҳармала ибн Зайд келиб, Росулulloҳ ﷺнинг олдиларига ўтирди, сўнг тилига ишора қилиб «эй Росулulloҳ имон бу ерда, мунофиқлик эса (кўксига ишора қилди) бу ерда. Аллоҳни зикр қилмайди, фақат жуда оз зикр қилади», деди. Набий ﷺ унинг гапига сукут қилдилар. Ҳармала яна шу гапини қайтаргани, Набий ﷺ Ҳармаланинг тилини ушладилар ва «Аллоҳим, унинг тилини рост сўзловчи, қалбини Ўзинга шукр келтирувчи қил, уни менинг муҳаббатим ва мени яхши кўрганларнинг муҳаббатига ноил қил, ишини яхшиликка ўзгартир», дея дуо қилдилар. Ҳармала «ё Росулulloҳ, менинг мунофиқ биродарларим бор, мен уларнинг каттаси эдим, уларнинг кимлигини сизга айтайми?», деди. Шунда Набий ﷺ бундай дедилар: «**Ким олдимизга сен каби келса, худди сен учун Аллоҳдан мағфират сўраганимиз каби, у учун ҳам Аллоҳдан мағфират сўраймиз. Ким гуноҳида қаттиқ туриб олса, Аллоҳ уни билувчироқдир ва биз ҳеч кимнинг беркинган ерини ёриб кирмаймиз**».

Муҳаддис: Ҳайсамий. Манба: Мажмауз-завоид.

Муҳаддис ҳукмининг хулосаси: кишилари-ровийлари саҳиҳ

Абу Низор Шомий

ҒУТА ФОЖИАСИ: ҒУТА РЕЖИМГА ҚАРШИ НАМОЙИШЛАРДА ИЛҒОР БЎЛГАНИ УЧУН УНДАН ЎЧ ОЛИШМОҚДА

Шарқий Ғута бомбаланди. Ғута 2015 йилдан бери бундай кескин ҳужумга учрамаган эди. Бу ҳужумлар бир ҳафта ичида 229 нафар тинч фукаронинг ўлимига олиб келди. Ғута фожиасини, парчаланган жасадларни, қонга беланган ёш болаларни ва йиғлаб нола қилаётган ота-оналарни намойиш қилган видеолар тарқалди. Фаоллар ҳалок бўлганлар, яраланганлар ҳамда режим ва Россия кучлари томонидан нишонга олинаётган шаҳарлар сонини интернет орқали бериб бориш орқали Ғутада юз бераётган воқеаларни ҳужжатлаштириб боришмоқда.

Сурия режими ва Россиянинг ушбу минтақага ҳужум қилишда катъий туриши сабаби ҳақида айтадиган бўлсак, бу минтақа – муҳолафат пойтахт яқинида назорат қилаётган сўнги минтақадир. Шунингдек, Ғута унумдор минтақадир. Унинг аҳолиси Башар Асадга қарши намойишларда илғор бўлган. Режим эса, бугун улардан ўч олмоқда.

Олдин ҳаво ҳужумлари фақат режимучоқлари ҳужумига чекланган эди. Аммо Россия учоқларининг ушбу ҳужумларда иштирок этаётганига келсак, афтидан Россия – январ ойи якунида муҳолафат Сочи конференциясида қатнашишни рад этиши натижасида – музокараларда муваффақиятсизликка учрагани учун ўч олаётган кўринади. Бундан ташқари, «Тахрируш Шом» ташкилоти жангарилари Россия ҳарбий учоғини уриб туширганидан кейин Россия учоқларининг ҳужумлари бошланди.

Сурия режими бирдан-бир ўтиш йўли ҳисобланган тунелларни камал қилди. Чунки бу тунеллар орқали режим назоратидаги минтақалардан озиқ-овқат ва дори-дармон кириб келар эди. Шундай қилиб, у 2013 йилдан бери қуршовда қолаётган аҳолини бомбалади ва оч қолдирди.

«ЮНИСЕФ» ташкилоти ўтган ноябр ойида чиқарган ҳисоботида 1100 нафар бола тўйиб овқатланмасликдан қийналаётганини кўрсатиб ўтди. Ҳисоботда кўрсатилишича, болалардан 700 нафарининг аҳволи жуда оғир, уларни шошилиш тарзда Ғута ташқарисига чиқариш керак. Шиқохоналарда дори-дармон ва тиббий мосламалар етишмайди, гуманитар қарвонларнинг ўтишига тўсиқ қўйилган. Гуманитар қарвонлар ўтган ноябр ойида тахминан 40 минг кишигагина дори-дармон ва озиқ-овқат етказиб бера олган.

Сурия режими кимёвий қуролларни қўлламоқда. Ўтган январ ойдан бери Ғута ва Идлиб муҳофазасида амалга оширилган бомбардимонларда уч маротаба хлор газини қўлланган. Бироқ шунга қарамай бунга қарши билдирилган халқаро реакциянинг таъсири бўлмапти.

Чунки, Сурия режимидан тоқат қилиб бўлмайдиган даражага етиб борган гуманитар вазиятнинг кучайишига чек қўйиш ҳамда ҳаво ҳужумларини тўхтатиш талаб қилинмоқда. Шунингдек, Суриянинг ҳар бир тарафида ҳеч бўлмаганда бир ойга тўкнашувларни тўхтатиш талаби БМТ тарафидан йўллангани сўралмоқда.

Ал-Ваъй: Сурияда, хоссатан Ғутада бундай фожиали вазиятнинг пайдо бўлиши улкан жиноят бўлиб, халқаро қонунлар ишламаётганига жим қараб турган халқаро ҳамжамият ва террорга қарши кураш шиори остида Исломга қарши уруш очган халқаро кучлар бу жиноятга шерикдир... Албатта бу Исломга, Ислом бошқарувига, аниқроғи Халифаликка қарши оламий урушдир... Эй Ислом аҳли, буни тушунинг ва улар кўрқадиган нарса билан (яъни Халифаликни тиклашга ҳаракат қилиш орқали) уларга қарши курашинг. Зеро, Ғута ва Суриядаги ҳамда бошқа мусулмонлар юртларидаги диндошларимиз фожиаларига фақат Рошид Халифалик чек қўяди. Эй мусулмонлар, ечим сизнинг қўлингиздадир. Ечимни Женева, Сочи, Вена ёки Риёздаги душманларингиз қўлига бериб қўйманг. Чунки уларнинг барчаси сизга қарши тил бириктиришда баробардир. □

«Халиж Жаид» газетаси Абу Даби валиаҳди Муҳаммад ибн Зойид ҳақида айтиб ўтилган мақолани нашр қилди. Мақолага кўра, у Мустафо Камолнинг изидан бормоқда. Чунки у илмонийлик йўлидан юриб, барча исломий кўринишларга қарши курашмоқда. Отатурк исломчиларга, ҳатто сиёсатга эътибор бермаган «Саид Нурсий» тарафдорлари бўлган Нурсийларга қарши уруш очиб, азон айтишни ҳам тақиқлаган ва диний мадрасаларни ёпган эди. Ибн Зойид ҳам хос турда исломий жамоаларга, энг аввало «Ихвонул Муслимин» жамоасига қарши қилич яланғочлади. Отатурк исломчиларга қарши инқилоблари йўлида кўп меҳнат қилган эди. Ибн Зойид ҳам барча сиёсий исломий ҳаракатларни ва уларнинг тарафдорларини «террорчи ташкилотлар» синфига киритиши билан Отатуркдан ўтиб кетди.

Газетада айтилишича, Амирликлар бир неча давлатларда исломчиларни тағтомири билан йўқ қилиш учун илмоний тарафларни қўллаб-қувватлаш орқали Муҳаммад ибн Зойид даврида ўз режасини амалга ошира бошлади. Бу иш араб баҳори кўзғолонлари ортидан ва Кўрфаз давлатлари бу кўзғолонларнинг ўзларига кўчиб ўтишидан кўрқиб қолишганидан кейин очик кўринди. Айниқса Амирликлар ҳозирги пайтда юлдузи порлаган исломий ташкилотларга «бутун оламга ўз нуфузини ёйишни истаган халқаро ташкилотлар» деб қарайди.

Амирликлар Мисрда сайланган президент Муҳаммад Мурсийга қарши ҳарбий инқилобни қўллаб-қувватлади. Тунисда ҳозирги илмоний президент «Божи Қоид Сабсий» номзодлигини қўллаб-қувватлади. Яманда кўзғолондан кейин «Ислоҳ» партияси пайдо бўлиши биланок унга қарши турди ва ўзига содиқ бўлган кулатилган Солиҳни қайта тиклашга ўз ҳаракатини йўналтирди. Ливия кўзғолони ортидан Абу Даби исломчиларга қарши Халифа Ҳафтарни қўллаб-қувватлади. У қурол соҳасида Ливияга қўйилган тақиқни бузиб, унга ҳарбий вертолётлар ва ҳарбий учоқларни етказиб берди. Сурияда режимни очик қўллаб-қувватлади, лекин у билан муносабатларни қайта тиклаш учун пайт пойлади. У Туркияга кек сақлагани боис, Ироқда – Эронни беқарорлаштириш никоби остида – Курдистон вилоятининг бўлиниб чиқишини қўллаб-қувватлади. Амирликлар бу билангина кифояланиб қолмади, балки у таниқли уламоларни ва исломий ҳаракатларни террорчи ташкилотлар синфига киритди. У исломчиларга қарши матбуотни, тадқиқот марказларини, диний канал ва муассасаларни қўллаб-қувватлашга ҳаракат қилди.

Қувайтлик депутат Муборак Дувайлани «Ибн Зойид нима учун Исломи ёмон кўради ва сўнги йилларда нега Исломга қарши шиддатли уруш бошлади» дея савол ташлашга ундаган нарса шу бўлса керак. Шунингдек, саудиялик амир Абдулазиз ибн Фаҳд ҳам Ибн Зойиднинг Исломга қарши уруш очишидан таажжубга тушганини билдирди. У уни Аллоҳга тавба қилишга ва тўғри йўлга қайтишга чақирди. Интернет тармоғида твит қолдирувчилар ибн Зойидни Отатуркнинг набираси, дея сифатлашди. Уларнинг ўртасидаги муштарак сифат «динга ва дин аҳлига» қарши курашишларидир. «Абу Даби амирлигидаги соғлиқни сақлаш секторларида никобнинг қисман тақиқланиши» тўғрисида яқинда чиқарилган қарорда Абдурраҳмон Шамирийни қўллаб-қувватлаган ҳам Ибн Зойиддир. Бошқа маълумотларда таъкидланишича, Амирликлар шайх Зойид вафот этгач, Исломга қарши урушни ёмон ном чиқарган Дахлонни маслаҳатчи қилиб тайинлашдан бошлади. □